

The logo for ARARTEKO, featuring the name in a white sans-serif font on a dark green square background.

ararteko

Herriaren Defendatzailea
Defensoría del Pueblo

WWW.ARARTEKO.EUS

A large silhouette of a woman pointing towards the left and a child standing next to her, both against a light background. The woman's arm is extended, pointing towards the left side of the frame. The child is standing to the right of the woman, looking in the same direction. The background is a mix of light and dark green, with abstract geometric shapes in the top left and bottom left corners.

Eusko Legebiltzararentzako urteko txostena 2014

haur eta nerabeentzako legearen txostena

URTEKO TXOSTENAK

ISSN 2255-484X

12

9 772255 484003

URTEKO TXOSTENAK

Eusko Legebiltzarrarentzako urteko txostena 2014

haur eta nerabeentzako bulegoaren txostena

Lan hau [Creative Commons Attribution 3.0 Unported \(CC BY 3.0\)](#) lizentziapean dago

Lan honen **bibliografia-erregistroa** [Arartekoko liburutegiaren katalogoan](#) kontsulta daiteke

Formatuak eta edizioak:

Paperean, [RTF](#) eta [XML](#) formatuetan ere bai

Gaztelaniazko edizioa: [Informe anual al Parlamento Vasco 2014. Informe de la Oficina de la Infancia y la Adolescencia](#)

Dibulgaziozko edizioa: [Eusko Legebiltzarrarentzako urteko txostena 2014. Laburpena](#)

Arartekoaren argitalpenak eskuratzeko:

– [web](#) gunean

– [posta elektronikoz](#) eskatuz

– aurrez aurre gure hiru bulegoetako batean, idatziz (Prado 9, 01005 Vitoria-Gasteiz) edo telefonoz (945 13 51 18)

ARARTEKO

Itzulpena: Hori Hori S.A.L.

Diseinua, maketazioa, inprimaketa eta multimedia aplikazioak: Otzarreta Komunikazioa

ISSN-e 2255-4947

The image features a light green background with several decorative elements. In the top left, there are several overlapping squares and rectangles in shades of green and orange. In the bottom left, a path made of small squares leads towards the center, with a small orange square at its end. The central focus is the silhouette of two children. The child on the left is pointing their right arm towards the left side of the frame. The child on the right stands next to them, looking in the same direction. The word 'Aurkibidea' is written in a bold, black, sans-serif font, positioned to the right of the children's silhouettes.

Aurkibidea

AURKIBIDEA

AURKEZPENA	11
-------------------	----

I. ATALA

Arau- eta antolaketa-testuingurua	13
--	----

1. 2010-2014 Jarduera-esparrua	15
2. Arau- eta eskumen-esparrua	15

II. ATALA

Eskubideak urratzea? Kexak, kontsultak eta ekimen propioko jarduerak	19
---	----

1. Neska-mutilen eta nerabeen edo haiei buruzko kexa-espeditentak: gerturatzeko kuantitatiboa	21
2. Aztertutako gaiak:	24
2.1. Hezkuntza	24
2.2. Familia	28
2.3. Babesgabetasun egoeran dauden haurrentzako gizarte zerbitzuak	32
2.4. Kultur jarduerak, kirola eta aisia	46
2.5. Osasuna	48
2.6. Justizia	51
2.7. Pobrezia egoeran dauden adin txikikoak	52
2.8. Beste batzuk: atzerritarren seme-alabak; haur eta nerabe LGTBak; genero indarkeria nozitzeko arriskuan dauden haur eta nerabeak; "lapurtutako jaioberriak"; gainerako esparruak	56

III. ATALA

Gure haur eta nerabeen ahotsa: Arartekoaren Haur eta Nerabeen Kontseilua	61
---	----

IV. ATALA

Haurren eskubideak errespetatzeko kultura sortzen laguntzeko jarduerak	65
---	----

1. Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena onartu zenetik 25 urte bete direla ospatzea	67
2. Gizarte-eragileekiko lankidetzak	67
3. Erakunde eta baliabide instituzionalekiko lankidetzak	68
4. Ekitaldietan parte-hartzea	69
5. Adingabeentzako web gunea eta material didaktikoak	69

V. ATALA

Haur eta nerabeen eskubideen egoera baloratzea	71
---	----

VI. ATALA

Eranskinak	79
Grafikoen aurkibidea	81
Arloko araudia	82

AURKEZPENA

Aurkeztera goazen agirian bilduta daude Arartekoaren Haur eta Nerabeentzako Bulegoak 2014. urtean egindako jardueraren elementurik esanguratsuenak. Gogorarazi nahi dugu erantsitako txostenaren formatua daukala, hau da, osotasun integratu baten (Arartekoak Legebiltzarrarentzako egin duen 2014. urteko txostena) zatia izanda ere, modu independentean irakur daitekeen agiria egin dugu. Horrela, erakundearen antolaketarekin eta funtzionaltasunarekin lotutako errealitatea islatzen du, talde bereziki ahul horri dagokionez: Ararteko erakundearen jardueraren zati bereizezina izanda, haien eskubideak bermatzeko kezka, interesa eta jarduerak zeharkako ikuspuntu batetik egiten dira. Ikuspuntu horrek adingabearen interes gorenari ematen dio lehentasuna, eragindako eremua edo bizitzaren alderdia edozein dela ere. Azaldutakoaren ildoan, testuan zehar txosten orokorreko zatiak eta atalak aipatu egiten dira eta, modu berean, txosten orokorrean Haur eta Nerabeentzako Bulegoaren txostenari erreferentzia egiten zaio, bai kasu batean, bai bestean, garrantzi edo zehaztasun handiagoko gogoetak egiten diren bakoitzean.

Informazioa bost kapitulutan egituratuta dago, eta seigarren kapituluan eranskinak eta arloko araudia agertzen dira. Lehengoan bulegoaren jardueraren araudi-testuingurua azaltzen da, bai eta txostenak hizpide duen urterako ezarritako plangintzaren barruan dauden lan-ildoak ere.

II. kapituluan, guztien artean luzeena, Ararteko erakundearen berezko jardueratik abiatuta, haurren eta nerabeen eskubideen inguruan antzemandako arazo nagusiak aipatzen dira.

Abian jarritako jarduerak eta herritarrek aurkeztu dituzten keken; egindako ikuskapen bisitaldien; ofiziozko ikerketen; arduradun publikoekin eta gizarte erakundeekin izandako bileren; foroetan, batzarretan eta profesionalen topaketetan parte hartu izanaren ondorioz lortutako ikaskuntzak errepasatzen dira.

III. kapituluan zehazki azaltzen da zer-nolako jarduera burutu duen haur eta nerabeentzako gure partaidetza-organoak: Haurren eta Nerabeen Kontseiluak. Bere orrialdeetan jasota daude jarduera horren egitura, funtzionamendua eta, batez ere, haur eta nerabeen berezko hitza 2014. urte osoan jorratu diren gaien gainean.

IV. kapituluak haurren eskubideei dagokienez, errespetuan oinarritutako kultura sortzen laguntzeko zenbait jarduera bildu ditu. Urte honetan hauxe da aipagarriena, dudarik gabe: Nazio Batuek Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena onartu zutenetik 25 urte bete direla ospatzeko ekitaldiak. Atal hori osatzen duten beste atal batzuetan, gaiok jorratzen dira: ezagutza trukatzeko foroetan parte hartzea, beste gizarte eta erakundearen arteko eragileekin lankidetzan aritzea, material didaktikoak argitaratzea edo 6-11 urteko neska-mutilentzako Ararteko erakundearen web orrialdea.

Azkenik, V. kapituluak ixten du agiria. Bertan, haurren eta nerabeen eskubideen egoeraren balorazioa egiten da, laburpen gisa.

HAUR ETA NERABEENTZAKO
BULEGOAREN TXOSTENA

I

ATAIA

Arau- eta antolaketa- testuingurua

I. Atala

ARAU- ETA ANTOLAKETA-TESTUINGURUA

Arartekoaren Haur eta Nerabeentzako Bulegoak 2014. urtean zehar garatu duen jarduera erakundearen ardatz estrategiko nagusiei jarraiki bideratu da (aurten sakon landu dira ardatzok), bai eta 2010-2014 denboraldirako bulegorako marraztu diren jarduera ildoak kontuan hartuta ere. Plangintzaren aukera horiek gizarte- eta arau-testuinguru jakin batean gertatzen dira. Plangintza erantzunak ematen saiatzen da baina testuinguruak egiteko modu zehatza mugatu eta baldintzatu egiten du. Hori dela eta, adingabeen esparruan egindakoa xehetasunez azaltzen hasi baino lehen, hurrengo orrialdeetan, Haur eta Nerabeen Bulegoaren lan-lerroak gogora ekarriko ditugu. Halaber, jardueraren arau-testuingurua osatzen duten lege, dekretu eta erregelamendu nagusiak aurkeztuko ditugu.

1. 2010-2014ko jarduera-esparrua

Haur eta Nerabeen Bulegoaren 2010-2014 jarduera-esparruan, [2010. urteko txostenean](#) aurkeztu zen horretan, esku-hartze ildo nagusiak nolabaiteko zehaztasunez azaltzen ziren. Hala, erakundearen gainontzeko eremuetan bezala, bulegoak adingabeek aurkezten dituzten edo eurengan eragina duten keak eta eskaerak jaso eta aztertzen ditu. Kexak eta eskaerak modu zuzenean edo legezko ordezkarien bitartez aurkeztu ditzakete. Lan hori modu batean norbaitek (pertsona batek, kolektibo batek) edo zerbaitek (komunikabideen bitartez edo beste bideren bitartez ezagutu den eskubideen urraketa posible bat) aurkezten digunaren aurrean “erreakzionatzean” datza eta lan-ildo proaktiboagoen bidez osatzen da. Azken horien artean jarduera hauek daude: sarean, modu kolektiboan eta lankidetzat erabiliz egindako lana sustatzera eta haurren eskubidearen kultura zabaltzera zuzendutako jarduerak, bereziki, adingabeen parte hartzea eta euren ahotsa entzunarazteko aukera bultzatzen dituztenak.

Ararteko erakundeak gain hartu duen “matrize-eredua” dela-eta, eremu materialetan espezializatutako sektore-arloak zeharkako begiradek osatzen dituzte, kasu honetan, haurren eta nerabeen eskubideenak. Horren xedea elkar abe-

rastea eta lan koherente eta sinergikoa lortzea da. Haur eta Nerabeentzako Bulegoa berezko langileen hornidura txikiarekin egituratu da, haurrei eta nerabeei maiztasun handiarekin eragiten dieten gaien arloko aholkularien laguntzarekin batera. Horiek guztiak, arartekoak, arartekoaren ondokoak, gizarte harreman, ikerketa eta modernizazioko zuzendariak eta idazkari nagusiak **Haur eta Nerabeentzako Bulegoko Aholkularien Kontseilua** osatzen dute eta jarduera-esparru orokor hori abiapuntutzat hartuta, urtero egiten diren laneko planen definizioan eta konpromisoan eginkizun nabarmena daukate.

2014ko Jarduera planak, esku artean dugun denboraldirako, lehen aipatu ditugun lan-ildoak zehaztu ditu. Plan hori gure bidaia orria da eta horri esker adierazitako bidean zehar aurrera egin dezakegu ahaleginak batuz eta gure helburuak ahalik eta modu eraginkorrean lortzeko beharrezkoak diren sinergiak sortuz. Ondorengo kapituluetan aipatuko diren jarduerak plan horren emaitza dira.

2. Arau- eta eskumen- esparrua

Haurren eta nerabeen eskubideak duela gutxi aitortu dira. Geroago hartu dira haurrak eta nerabeak eskubideak dituzten pertsonatzat, nazioarteko eskubide humanitarioak giza eskubideak aintzatestearekin eta estatuko ordenamendu juridikoetan babestearekin batera hain zuzen.

1990. urtean Espainiak [Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena \(HEH\)](#) berretsi zuen, 1989ko azaroaren 20an [Nazio Batuen Erakundearen \(NBE\)](#) batzarrak hartu zuena. HEH modu unibertsalean onartu den haurren eskubideen katalogoa da; aldi berean, estatuek errespetatzeko, bermatzeko eta betearazteko dauzkaten betebeharrak ezartzen dituena.

Konbentzioak, lehenengo bi artikuluetan haurren arloan erakundearen ekintza guztiak bideratu behar dituzten funtsezko bi printzipioak ezarri zituen: bereizkeriarik ezaren printzipioa eta adingabearen interes gorena.

- **Bereizkeriarik ezaren printzipioaren** arabera, haur bakar batek ere ez du bereizkeriarik jasango haurraren, gurasoen edo legezko ordezkarien arraza, kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, iritzi politikoa, jatorri nazionala, etnikoa edo soziala, estatus ekonomikoa, oztopo fisikoak, jaiotza edo beste edozein baldintzaren ondorioz. Halaber, printzipio horrek nesken eta mutilen, atzerritarren eta bertakoen, ezintasunen bat duten haurren eta ez dutenen eta abarren arteko aukera berdintasuna ere barne hartzen du.
- **Adingabearen interes gorena**, hitzez hitz, honela formulatu da: “Herri-administrazioek edo administrazio pribatuek, epaitegiek, administrazio aginpideek edo erakunde legegileek haurren inguruan hartzen dituzten neurri guztietan ezinbestekoa izango da adingabearen interes gorena aintzat hartzea”.

6. artikulutik aurrera, lau eskubide multzo handi zerrendatu dira: **Hornidura**, hau da, zenbait baliabide eta zerbitzu edukitzeko, jasotzeko edo eskuratzeko aukera izateko eskubidea, haurren eta helduen artean baliabideak banatzeko; **Sustapena**, alegia, erabat garatzeko eta osasun eta hezkuntza maila gorenak izateko eskubidea; **Babesa**, hots, gurasoen eta profesionalen zainketak jasotzeko eskubidea eta ekintza eta praktika neurrigabeak jasan behar ez izatea; eta **Parte-hartzea**, hau da, gauzak egiteko eskubidea, nork bere kabuz adierazpenak egiteko eta banaka zein taldean hitza izateko eskubidea.

Horrez gain, beste bi premisa hauek kontuan hartu behar dira: eskubideen zatiezintasuna eta euren arteko lotura eta haur guztien ongizatea zaintzeari dagokionez gurasoen, familia inguru-nearen, erakundearen eta gizartearen ardura partekatua.

Aukerakoak baziren ere (hautazkoak) Espainiak bi protokolo sinatu (2000) eta berretsi (2002) zituen. Protokolo horiek babesaren arloaren barruko bi alderdi zehatz jorratzen dituzte: [HEHren Hautazko Protokoloa](#), [gatazka armatuetan haurren parte hartzeari buruzkoa](#) eta [HEHren Hautazko Protokoloa](#), [haurren salmenta](#), [haurren prostituzioa](#) eta [pornografian haurrak erabiltzearen gainekoa](#). 2014ko apirilean, 10. estatu kidearen berronespenaren ondoren, indarrean jarri zen [HEHren III. Hautazko Protokoloa](#), [komunikazio prozedura baten ingurukoa](#). Espainiak 2012an sinatu eta 2013an berretsi zuen.

Protokoloaren garrantzia azpimarratzean 2012ko txostenean adierazi genuenez, protokolo horrek mekanismo bat ezarri du haurrek edota euren ordezkariak salaketa jarri ahal izan diezaioten beren eskubideak babesten [espezializatutako](#) nazioarteko batzorde bati, eskubide horiek urratuak izan direla uste badute. Beraz, modu zabalago eta indartsuagoan onartu dute haurrak eta nerabeak eskubideen subjektu direla. Gainera, horrela, haurren ahotsa zuzenean helduko zaio Haurren Eskubideei buruzko Batzordeari. Batzorde horrek es-

kura izango ditu informazio hori eta orain arte estatuen eta gizarte-erakundearen txostenen bidez heltzen zaion informazioa, “estatu parte-hartzaileen aurrerapen bikainak aztertze”-ko, HEH eta horri lotutako protokoloak betetzeari dagokionez.

Nazioartean, lehen haurren eta nerabeen eskubideak defendatzeko marko unibertsala den Nazio Batuen Hitzarmena aipatu da, baina komeni da jakitea badaudela Espainiak berretsi dituen adingabeei eragiten dieten gai sektorialeki buruzko zenbait itun –hainbat nazioarteko erakundeek sustatu dituzte itun horiek, hala nola Nazio Batuak, [Nazioarteko Lan Erakundea](#), [Europako Kontseilua](#), [Hagako Nazioarteko Zuzenbide Pribatuaren gaineko Konferentzia](#): Haurren lana, adingabeak ostea, sexu-esplotazioa, nazioarteko adopzioa eta abar. Gainera, Espainiak Estatuak gai horri dagozkion nazioarteko foroekiko duen lotura eta konpromisoaren adierazle gisa azpimarratu behar da Nazio Batuen Haurrei buruzko Biltzar Berezian (2002ko maiatzean egin zen) parte hartu zuela eta [“Un mundo apropiado para los Niños y Niñas”](#) izeneko dokumentuan jasotako Adierazpena eta Ekintza-plana onartu zituela.

Europar Batasunaren esparruan ere berariaz haurren eskubideak aipatzen dituzten arauak daude. Arau horien artean nabarmenduko dugu [Europako Parlamentuaren 1992ko uztailearen 8ko A-3.0172/92 Ebazpena](#), [Haurren Eskubidearen Europako Gutuna onartzen duena](#). Ebazpen horrek hauek proposatzen ditu: haurren eskubideen defentsariaren figura, estatu-mailan nahiz Europa mailan. Defentsari horrek eskaerak eta keak jaso beharko ditu, haurrei babesa ematen dieten legeak aplikatzen direla zaindu, eta botere publikoen jarduna haurren eskubideen alde bideratu. Halaber, haurren eskubideen erkidegoko gutun bat egin beharko litzateke, proposatzen den gutxieneko edukia duena.

Halaber, aipatzekoa da [Europar Batasunaren Oinarrizko Eskubideen Gutuna \(Lisboako Itunaren zatia\)](#). Gutun horrek, adingabeei dagokionez, haurrak entzunak izateko eskubidea, haurren interes gorena kontuan hartzea eta gurasoekin harremana izateko eskubidea aldarrikatzen ditu. Garapenean, bi gertaera gogoangarri: lehenbizikoa, «[Haurren Eskubideen gaineko Europar Batasuneko Estrategiarantz](#)» izeneko jakinarazpena, Europako Batzordearena (2006), zeinak hainbat egitura ezarri baititu EBko erakundeek haurren eskubideei lotutako arazoei aurre egiteko duten ahalmena indartzeko, eta egintzetan oinarritutako politiken zimenduak finkatu baititu, interesdunekiko elkarrekintza arintzeko asmoz; eta, bigarrena, [Haurren Eskubideen Aldeko EBko Agenda](#) (2011), zeinak batez ere eremu jakin batzuetan jartzen duen arreta, EBko eremu horietan benetako balio gehigarria ekar dezaakeelako, adibidez, haurrentzako justizia eskuragarri egiteko arloan, egoera zaurgarrietan dauden umeak babestuz eta Europar Batasunaren barruan zein kanpoan haurrengan eragina daukan indarkeriaren kontra borrokatuz.

2014ko abenduaren 19an, Diputatuen Kongresuak “*Haurren Eskubideak Baliatzeari buruzko Europako Hitzarmena*” berretsi zuen, 1996ko urtarrilaren 25ean Estrasburgon egindakoa. Tresna hori 1997an sinatu zuen Espainiak eta 2015eko apirilaren 1ean jarriko da indarrean. Zenbait neurri xedatzen ditu neska-mutilen eskubideak sustatzeko epailearen aurreko familia-prozeduretan. Berariaz prozesu-eskubidetzat jotzen ditu haurrak informazioa jasotzeko eskubidea, prozeduretan bere iritzia adieraztekoa eta ordezkari berezi bat izenda dezaten eskatzeko eskubidea; gainera, beste prozesu-eskubide batzuen berri ere ematen du. Oinarrizko hainbat gai aipatzen ditu agintari judizialek eta haurren ordezkariak bete beharreko eginkizunaz, eta, horrez gain, bitartekaritzaren erabilera sustatzea proposatzen du gatazkak prebenitu edo ebazteko bidetzat, haurrei dagozkien prozedurak agintaritzaren judizialaren aurrera eramatea saihestuz.

Edonola ere, Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmenaren printzipioak -goian azaldukoak- jada Espainiako Estatuaren ordenamendu juridikoaren zati dira, **Adingabearen babes juridikoari buruzko urtarrilaren 15eko 1/1996 Lege Organikoa** sartu ziren heinean (lege horren bidez partzialki aldatu ziren Kode Zibila eta Prozedura Zibilaren Legea. Lege hori botere publiko guztiak, berariaz haurrekin lotutako erakundeak, gurasoak eta senideak, eta biztanleria oro hartzen dituen babeserako marko juridikoa da estatu-mailan. Lege horretan jasotzen dira nazioarteko araudiaren legearen eta haurren eskubideen aplikazio-esparrua, eta bereziki aipatzen da Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena. Herri-administrazioen jardunaren printzipio gidariak ezartzen dira, eta haurren babes gabeko egoeretan zer egin zehazten da, bai eta haurrak babesteko erakundeak ere.

Gure aurreko txostenetan iragarri genuenez, haurrak babesteko Espainiako legeria osoa aldatzeko asmo handiko ekimen bat abiarazi zen. Ekimen horrek urrats garrantzitsua egin du 2014an, izan ere, apirilaren bukaera aldera, Ministroen Kontseiluan onartu dira Haurrak Babesteko Legearen eta Lege Organikoaren aurreproiektuak. Beraz, horrela, kontsulta-organoei helarazi zaizkie, beren txostenak egin ditzaten.

2013an azaldu genuenez, ekimen horren ondorioz, aldatu egingo dira adin txikikoen babesa arautzen duten lege nagusiak: Adin Txikikoen Babes Juridikorako Lege Organikoa, Prozedura Zibilaren Legea, Botere Judizialaren Lege Organikoa, Genero Indarkeriaren kontra Erabat Babesteko Neurrien Lege Organikoa, Nazioarteko Adopzioaren Legea, Kode Zibila eta beste batzuk, oso aldaketa zehatzetan. Berrikuntza nagusiak, lehen ere azaldukoak honako hauek dira:

- Adingabearen interes gorenaren printzipioaren edukia garatzea, aurreko paragrafoetan azaldu berri dugun Haurren Eskubideen Batzordearen 14 zenbakidun Ohar Orokorrean jasotakoari jarraiki.

- Entzuna izateko haurren eskubidea zehaztasun handiagoz garatzea.
- Administrazio-jarduketaren printzipioak egokitzea eta zenbait eskubide behar berrietara egokitzea, hala nola bakarrik dauden adingabe etorkinek edo haurren aurkako indarkeriak dituzten beharrak.
- Haurrak babesteko sistemako erakundeak sakon aldatzea:
 - Printzipio gidariak: lehenetsia ematea neurri egonkorrei aldi baterako neurri baina lehen, familiako neurriei erakunde baina lehen, adostutako neurriei ezarritakoei baina lehen, nazioko neurriei nazioartekoei baina lehen.
 - Arriskuko eta babes gabeko egoerak arautzea; eta babes gabeko arrisku-egoerak zehazteko garapena eta prozedura.
 - Familiako harrera arautzea: harrera legezko egitea, pertsona abegi-emaileen egokitasuna zehazteko irizpideak, abegi-familien eta harreraren hartutako haurren eskubideak eta zereginak.
 - Jarreraren nahasmenduak dituzten adingabeentzako harrera-baliabideak arautzea.

Espainiako Estatuaren lurralde- eta administrazio-egiturarekin bat, Euskal Autonomia Erkidegoak, ahal legegilea duenak, adingabeen eskubideen babesaren eta sustapenaren arloan autonomiako legeria garatu zuen **3/2005 Legea, otsailaren 18koa**, haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko onartu zuenean. Lege horren bigarren Tituluan, “Haurren eta nerabeen eskubideak eta eskubide horien erabilera” izenekoan, Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmenean sartu ziren eskubideak zerrondatzen dira. Legearen gainerako ataletan babesik gabeko egoeran dauden haurren babesa arautzen da. Beraz, araudi sektorialari buruz hitz egitean berri ere aipatuko dugu legea.

Bukatzeko, adierazi behar da adingabeen eskubideak eta haurren babesean eta zainketan hartutako konpromisoak zehaztea oso lan luzea dela, hainbat arlo eragiten baitie, besteak beste: osasunari, hezkuntzari, gizarte-babesari, arrisku-egoerei eta babes gabeko egoerei, birgizarteratzeari eta haurren osotasunaren babesari. Hori dela eta, lege, dekretu eta gainerako garapen ugari aipatzen da, arau-marko zabal bat eratuz. Marko horretatik elementu nagusi hauek nabarmendu ditugu dokumentu honen II. eranskinean. Arloko araudi horretan 2014an egindako balizko berrikuntzak txosten honetako II. kapituluaren azalduko dira, arlo bakoitzeko azalpenarekin.

III

ATAIA

Eskubideak
urratzea?
Kexak, kontsultak
eta ekimen propioko
jarduerak

II. Atala

ESKUBIDEAK URRATZEA? KEXAK, KONTSULTAK ETA EKIMEN PROPIOKO JARDUERAK

Haur eta Nerabeentzako Bulegoaren jardueraren zati handi bat, ez guztia ordea, kexa- eta kontsulta-espeditenteak bideratzean datza, hau da, espeditente horiek ikertu, aztertu eta baloratzean. Kexa- eta kontsulta-espeditenteen analisari hurbiltzeak batik bat helburu diagnostikoa du bulegoaren berariazko agiri honetan. Bere oinarritzko helburua, jarduera horren datuak adierazteaz gain, egoera kezkagarriak haute-matea da, eta espeditente horietako bakoitza gure haurrak mugitzen diren errealitatearen sentso gisa ulertzea. Beraz, interesa izaera kualitatiboaren bidez gehiago zehaztuko da izaera kuantitatiboaren bidez baino, baina edonola ere, interes garrantzitsua du.

1. Neska-mutilen eta nerabeen edo haiei buruzko kexa-espeditenteak: gerturatze kuantitatiboa

2014an, 329 kexa-espeditentetan aipatu da argi eta garbi haurren eta nerabeen presentzia edo inplikazioa, alegia, Ararteko erakundeari egindako kexa guztietatik ia %12,4tan. Zenbaketa horretan sartuta daude, batetik, alde batek eskatuta bideratu diren kexa-espeditenteak (296): norbanakoek edo elkarteek azaldu dituzte, horretarako ezarritako bide-erren bat erabiliz (bulegoak, weba, posta elektronikoa); eta bestetik, erakundeak bere kabuz hasi dituen ofiziosko espeditenteak (33), haur eta nerabeen talde batzuk ahultasun egoeran daudela edo beraien premiei behar bezala erantzuten ez zaiela susmatzen denean, egoera horiek aztertze eta horien bilakaera ikusteko. Ez dira zenbatu, baina kontuan hartzea merezi dute, diru-sarrerak bermatzeko eskal sistemarekin zerikusia duten 576 kexak; ehuneko handi batean familiaren barruan adin txikikoak dituzten familiek azaldu dituzte kexa horiek. Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak 2014ko abenduari buruzko datuez 2015eko urtarrilean Eusko Legebiltzarrari eman zion informaziotik ateratako ehu-

nekoak ezarrita¹, DBE jasotzen duten pertsonetatik %26,4k 18 urte baino gutxiago dituzte eta, beraz, pentsa genezake gutxi gorabehera beste 152 kexa-espeditentetan agertzen direla tartean haurrak eta nerabeak; horiek guztiek ezaugarri komun hau dute: baliabide ekonomiko urriak dituzte.

Alde batek eskatuta bideratu diren kexa-espeditentetan, honako bi kasuok agertzen dira:

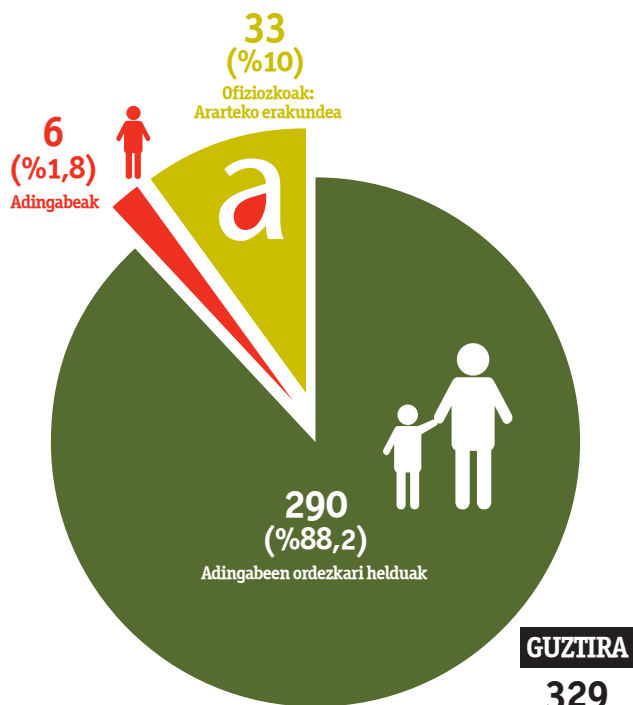
- Nerabeek eta gazteek zuzenean egindako kexak.
- Neska-mutilen edota nerabeen ordezkariak egindako kexak. Oso ehuneko handian, pertsona hori adingabearen aita edo ama izan ohi da, baina batzuetan senideak eta hezitzaileak ere bai.

Horrela, kexa **nork egiten duen** ikusita, hauxe esan dezakegu: 2014an, alde batek eskatuta egindako kexen %2 bakkari egin dituzte adin txikikoek berek, eta ia kasu guztietan, horiek legezko adin nagusitasunaren mugan zeuden. Gainontzeko %98 helduek egin dituzte eta neska-mutilengana eragina duten egoerak azaldu dizkigute. Kexa horietatik 21etan, edo %7,2tan, kexaren titular izan dira elkarre bat, erakunde kolektibo bat edo norbanako bat, eragindako pertsona-multzoreen ordezkari gisa.

¹ Txaro Sarasua Díaz Euskal Sozialisten Alderdiko legebiltzarkideak DBE Enplegu eta Gizarte Politiketako sailburuari emandako erantzuna, jasotzen duten pertsonen gainean". Ehuneko hori bat dator Haurren Euskal Behatokiak *Pobreza infantil en Euskadi* azterlanean 2013an (2012ko urriko datuetarako) adierazi zuen ehunekoarekin.

II

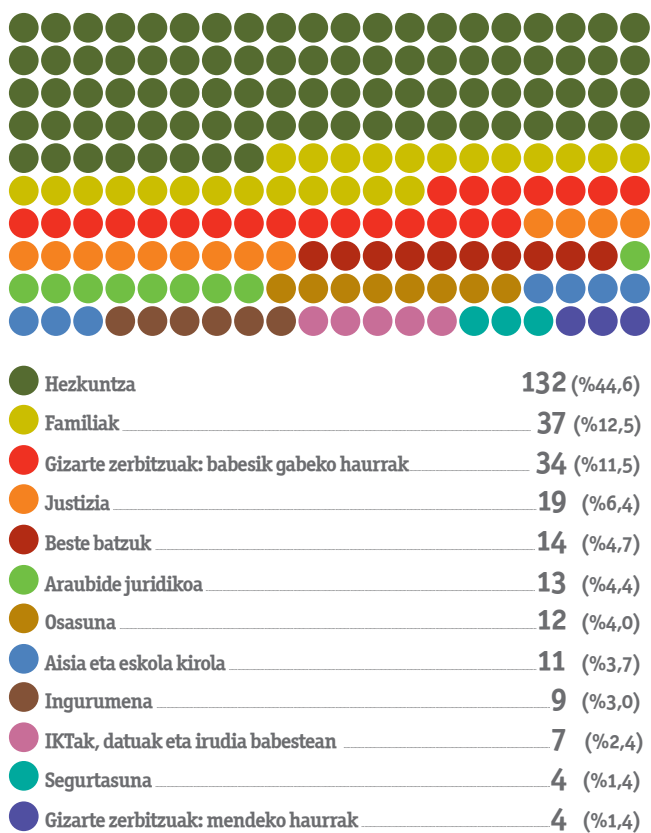
1. grafikoa.
Kexen banaketa, kexagileak adingabearekin duen harremanaren arabera

Iturria: guk geuk egina

Gaikako esparruen araberako espedienteen sailkapena (horren azterketa xehatua txosten honetako 2.2. ataleko muin nagusia osatzen du), ondorengo grafikoan islatutakoa da:

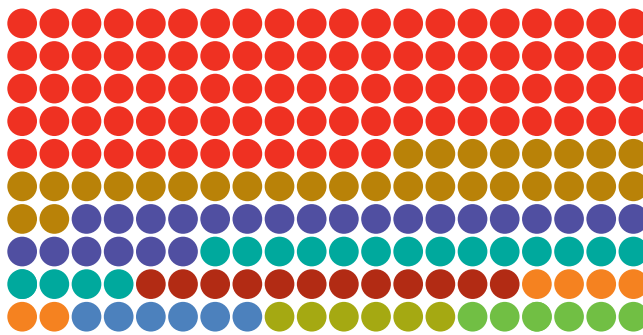
2. grafikoa.
Alde batek eskatuta bideratu diren kexen banaketa, gai-esparruaren arabera

Iturria: guk geuk egina

Honako esparruak aztertu dira ofiziozko ikerketetan, hau da, norbanakoaren kasua gainditzen duten arazoak edo, erakunde honen ustez, haurren eskubideren bat arriskuan egon daitekeen egoerak aztertzeko hasitakoetan:

3. grafikoa.
Ofiziozko espedienteen banaketa, gai-esparruaren arabera

● Gizarte zerbitzuak: babesik gabeko haurrak	15 (%45,5)
● Osasuna	5 (%15,2)
● Gizarte zerbitzuak: mendeko haurrak	4 (%12,1)
● Segurtasuna	3 (%9,10)
● Beste batzuk	2 (%6,10)
● Justizia	1 (%3,00)
● Aisia eta eskola kirola	1 (%3,00)
● Haurren pobrezia	1 (%3,00)
● Araubide juridikoa	1 (%3,00)

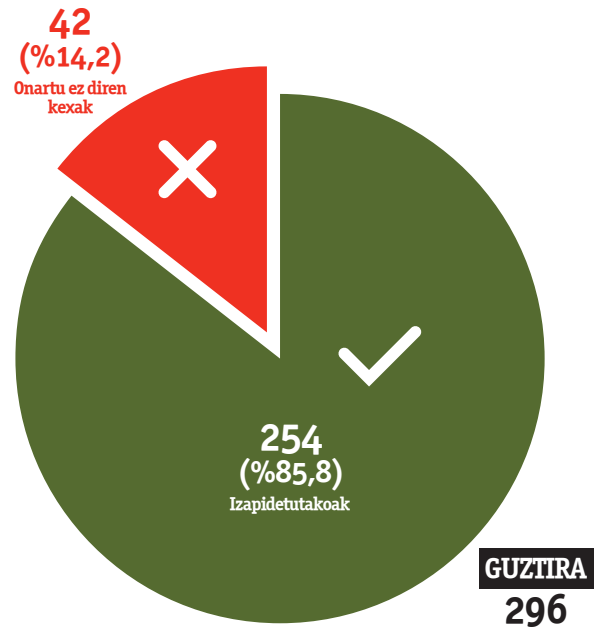
GUZTIRA

33

Iturria: guk geuk egina

Alde batek eskatuta bideratu ditugun 296 kexetatik, txosten hau idatzi den unean eskura daukagun informazioari jarraiki, 42 ez dira onartu eta gainontzekoak itxita daude (bakoitza bere emaitzarekin), edo tramitazio-fase jakin batean.

4. grafikoa.
Baztertutako eta tramiterako onartutako kexen ehunekoa

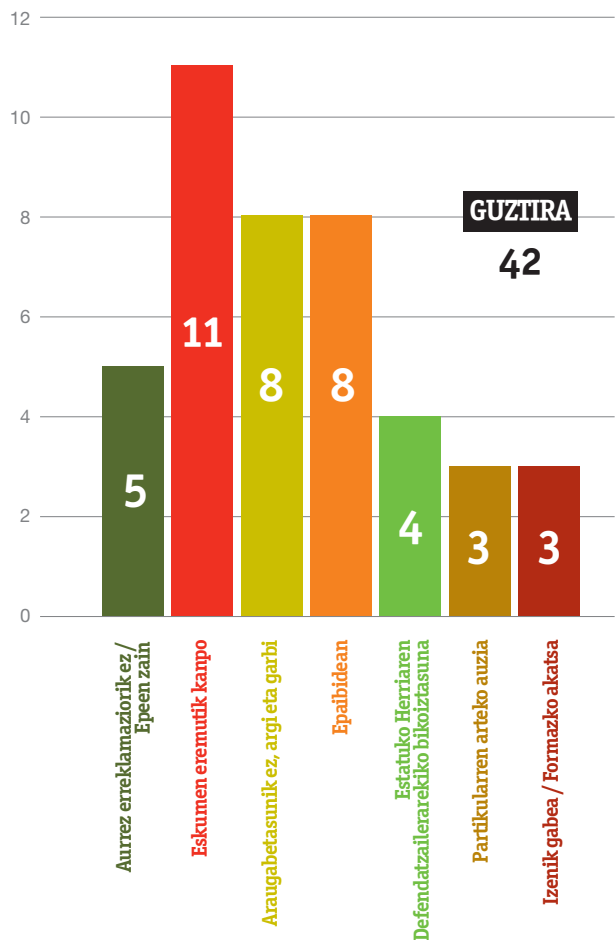
Iturria: guk geuk egina

Kexak ez onartzeko hiru **arrazoi** nagusiak honako hauek dira: erakundearen eskumen-eremutik kanpo egotea (%26), epailearen erabakiaren zain egotea (%19); eta legez kontrako ezer ez egotea, argi eta garbi (%19). Gainontzeko arrazoiak, honakoak: aurrez ez da erreklamaziorik egin edo erantzuna jasotzeko legezko epean dago, beste defentsa-erakunde batzuei bidali dizkiegu, norbanakoaren arteko gatazkak dira edo formazko akatsak dituzte.

Edonola ere, kasu horietan kexan azaldutako egoeraren gaineko ikerketa edo esku-hartzea posible izan ez bada ere eta bistakoa den irregulartasun baten ondorioz gaitzetsi diren kexak alde batera utzita, izapidetzeko onartu ez diren kexen azterketak informazio baliagarria eman digu herritarrek euren eskubideak arriskuan ikusi dituzten egoerei buruzkoa.

Bestalde, Defentsa Bulego honen irizpidea honako hau da: alde batera utzita aipatutako eskumen-eragozpenen ondorioz erreklamazio bat formalki izapidetu dezakegun edo ez, erreklamazio hori jarri duenari gure esku dagoen laguntza guztia eman behar diogula, betiere haren funtsa egiaztatuta badugu. Modu horretan, gure esku-hartzea, nahiz eta beti ezin zaion zuzenean lotu adierazitako asegabetasunaren zioari, eraginkorra izan dadin saiatzen gara, behintzat horrek erreklamazioaren bizitzan izan dezakeen eraginari dagokionez. Horixe da hurrengo orrialdeetan ere jaso ditugun jardueretako batzuen helburua.

5. grafikoa.
Baztertutako kexak: baztertzeko arrazoiak

Iturria: guk geuk egina

2. Aztertutako gaiak

2014. urtean, adingabeen eremuan Ararteko erakundearen jardueraren ikuspegi kuantitatiboak agiri honetako atalik luzeena osatzen du, antzemandako arazoan eta kezkan, burututako jardueren eta, zenbait kasutan, lortutako emaitzen edo ondorioen aurkezpen kualitatiboa barne hartzen baitu. Zenbatu diren kexen portzentajeak iradoki duen ordenan, informazio hori gaikako esparruen arabera antolatuta aurkeztu da.

2.1. Hezkuntza

Aurreko grafikoetan adierazi bezala, aurtun izapidetu diren eta haur eta nerabeekin lotura zeukaten kexetan (%40tan, alde batek eskatuta egindakoak bakarrik hartzen baditugu kontuan) hezkuntza sistema formalari lotutako egoerak azaltzen dira. Arlo horretan gertatutakoa azaltzeko, hemen errepikatuko dugu Eusko Legebiltzarrarentzako txosten orokorrean herri-administrazioen jardura ikuskatzeari buruzko kapituluan bildutakoa, Hezkuntzari dagokiona; izan ere, gehienbat haur eta nerabeengan dauka eragina.

2.1.1. Araudi-eta gizarte-testuingurua

Nahiz eta Estatuako Administrazioak eta Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioak osatutako Bitariko Lankidetzak Batzordearen barruan 2014ko abuztuaren 29ko [Akordioa](#) lortu den, eta horren arabera konpondutzat jo diren hezkuntzaren kalitatea hobetzeko [abenduaren 9ko 8/2013 Lege Organikoaren](#) (LOMCE) ganean azaldutako eskuduntza-desadostasunak, horrek ez du ekidin euskal Administrazioak bere burua Auzitegi Konstituzionalera jotzera behartuta ikustea, hezkuntza erreforma horri erabateko gaitzespena agertzeko. Horrez gain, eskumen-gatazka positiboa sustatu du Lehen Hezkuntzako oinarriko curriculumak ezartzen duen [otsailaren 28ko 126/2014 Errege Dekretuaren](#) aurka.

Adierazpen publikoetan hezkuntza-arduradunek behin eta berriz azaldu dutenaren arabera, LOMCE indarrean sartu ostean, euren helburua gutxieneko beharrezko neurriak hartzea besterik ez da, euskal ikasleak babesteko xedearekin eta EAEko zenbait hezkuntza-sektorek defendatutako intsumisio-jarrerak kalterik eragin ez diezaien.

Edonola ere, Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak LOMCEren aurrean errefusa modu adostuan adierazteko zuen helburuak (“[Heziberri 2020](#)” [planaren](#) bitartez eta hezkuntza-eredu pedagogiko propioa ezarrita)euskal hezkuntza-komunitateko eragile nagusien aurkakotasunarekin egin du topo, esan baitute ez daudela ados EAEko etorkizuneko curriculum gisa aurkeztu diren proiektuen edukiarekin.

2.1.2. Kexa egiteko arrazoiak

2014. urtean kexa egiteko arrazoiak ez dira aurreko urtekoen oso bestelakoak. Zorrozki ikuspuntu kuantitatibotik begirata, bekak eta bestelako laguntzen azpiarloa sendotu egin da arlo osoarekiko duen pisu erlatiboarekiko (%18 inguru), baita ikasleen onarpenaren azpiarloa ere. Garrantzi handia izaten jarraitzen dute bai eskubide eta betebeharren azpiarloak, bai hezkuntza-premia berezienak ere. Azpimarratzekoa da lanbide-heziketaren gaineko kexek protagonismo handia hartzen ari direla azken urteotan.

2.1.2. a. *Ikasleen onarpena*

2014an izapidetu diren kexetatik **marokoar neska gazte batek bideratutakoa aipatuko dugu. Hark bere bizilekua EAera aldatu zuen, eta haren xedea zen DBHko ikasketak A ereduan egiten jarraitzea**. Hasiera batean, gazte horrek hezkuntza-agintarien aurkakotasunarekin egin zuen topo, D ereduan eskolatzea besterik ez baitzuten aurreikusten.

Erakunde honen jarduna [Arartekoaren 2014ko azaroaren 24ko ebazpen](#)ean islatuta geratu da. Horren bidez, Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailari gomendatu zaio gazte horren eskolatzea berriaz aztertzeke eta Bilboko Martín de Bertendona Bigarren Hezkuntzako Institutuan A ereduko derrigorrezko bigarren hezkuntzako ikasle gisa onartzea baimentzeko. Gomendioa onartu egin da.

Gomendio hori lantzean, nabarmendu nahi izan duguna da eskolatzeko lurralde batzordeek berandu etorritako ikasleekin egiten duten lana. Eusko Legebiltzarrari azkenaldian aurkeztu dizkiogun urteko txostenetan gaineratutako iruzkinei eutsi diegu. Iruzkina horietan azpimarratu izan dugu aipatu batzordeek ekarpen ukalezina egiten dutela, besteak beste, ikasleen banaketa orekatua lortzen saiatzeko. Baina, kasu honetan, ez dugu antzeman mota horretako plangintza-helburuei edo-beharrizanei lotutako elementurik, interesdunak egindako hautaketa kontuan ez hartzea justifikatu dezakeenik.

Aipatzeko modukoa da, orobat, **familia batek hala eskatuta izapidetu den kexa, bi urteko bere semeak eskolaratzea A ereduan hasi zezala nahi zuena**.

Kasu horretan Arartekoaren [2014ko urriaren 30eko ebazpena](#) eman dugu. Horren bidez, Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailari gomendatu diegu bi urte baino gutxiagoko ikasle bat A hizkuntza-ereduko ikastetxe batean eskolatzeko aukerak azter ditzala eta horien berri eman dezala.

Kasu hori izapidetzean, azpimarratu nahi izan duguna da hezkuntza-arduradunek hasieran defendatzen zuten jarrera ikusita, horrek esan nahi zuela ikasleak onartzeko araudian xedatutako agindua (eskolatze-bermerik edo -konpromisorik ez dagoen etapetan ere plazak esleitzeko) ez zela ezagutzen eta edukiz husten zela. Aipatutako hasierako jarrera horrek honako hau defendatzen zuen: hasierako inskripzio-eskaeran egindako eskolatze-eskaerei arreta eman ezin zaienean, geroko eskaera oro epe arruntetik kanpo egindako eskolatze-eskaera gisa izapidetu behar zela.

Gainera, erakunde honen esperientziagatik, jarrera hori ez zeterren bat hezkuntza-administrazio horren ohiko jarduketarekin. Izan ere, antzeko kasuetan, ez du eragozpenik jarri familiei libre zeuden plaza hutsen gaineko beharrezko informazio guztia helarazteko, bigarren eta hirugarren aukeren adjudikazioari amaiera eman ostean; hori guztia urteroko

prozesu arruntaren testuinguruan, nahiz eta eskolaratzeko bermerik egon ez.

Hezkuntza-arduradunak, euren azken erantzunean, prest azaldu dira familiak hautatutako zenbait ikastetxeren ratioa zabaltzeko. Ikastetxe horiek beren hezkuntza-eredua dela-eta hautatu dituzte familiek. Horren ondorioz, gomendioa onartutzat jo dugu.

2.1.2. b. *Eskubideak eta betebeharrak*

2014. urtean, bi urteko bi **anaia bikiren** eskolaratzeari buruz sustatutako kexa nabarmendu da bere berezitasunagatik. Gure esku-hartzeari ekitean, ulertu dugu euskal eskola publikoa osatzen duten ikastetxeei ziurtatutako pedagogia-, antolaketa- eta kudeaketa-autonomia ez dela traba izan behar hezkuntza-administrazioak orientabide posibleak ager ditzan. Ikasturte hasierako ebazpenetan egiten dira orientabide horiekiko berariazko erreferentziak.

Gaur egun, behin eta berriz errepikatzen da bikiak, euren eskolaratze-garaia hastean, gela desberdinetan banantzeak ez duela inolako zehaztasun zientifikorik, eta gomendagarriena dela, ikasturtea hastearekin bat, biki bikote bakoitzaren egoera bereziak kontuan hartzea, zein gelatan jarri erabakitzeke. Aipatutako egoeraren aurrean familien papera aldarrikatu beharra dago, beraiek baitira euren seme-alabak ondoen ezagutzen dituztenak hasierako aldi horretan. Hala ere, handik aurrera haien hezkuntza-jarraipenak zehaztuko du bikien eskolaratze-moduaren gainean zein erabaki hartu beharko den.

Hezkuntza Saila harkor agertu da erakunde onetatik iradokitako praktika onaren aurrean, hau da, gurasoek parte hartu ahal izatea bikiak gela berean edota gela desberdinetan eskolaratu ditzatela erabakitzeke prozesuan.

2.1.2.c. *Hezkuntza premia bereziak dituzten ikasleak*

Hezkuntza-beharrizan berezien atal honetan, hainbat ahots azaldu dira euren kezka adierazteko, **berariazko laguntzak** behar dituzten ikasleei eskainitako hezkuntza-arreta dela-eta. Hezkuntza-arduradunei eskatu nahi diegu orain arte azaldu duten laguntzeko borondatea izan dezatela, eskuratu diren arreta-mailetan atzerapausoak eman daitezkezik. Uste dugu laguntza emateko borondate hori bestelako hezkuntza-errealitateetara hedatu behar dela ere, besteak beste, **gaixotasun arraroak** dituzten ikasleengana.

Oraindik ere zenbait kexa iristen zaizkigu neurritz gaineko dohainak dituzten ikasleei hezkuntza arloan ematen zaien erantzunaz. Orobat, gorren eskubideak babesteko elkarrekin interpreteak falta direla salatzen duten kexak igortzen

jarraitzen dute (ikusitako txosten orokorraren III.03 atala, ezgaituei buruzkoa), batik bat lanbide-heziketako ikasketak jakin batzuetan.

Nolanahi ere, utziezinezkoa izaten jarraitzen du **Eskola Inklusiboaren esparruan Aniztasunari Erantzuteko Plan Estrategikoaren** ebaluazioa eta jarraipena egitea, ziur baita lan horrek hobetzen lagunduko duela kexetan etengabe azaltzen diren ikasle jakinen egoeraren ondotik ikasle horiei ematen zaien hezkuntza-erantzuna.

2.1.2. d. Hezkuntza-plangintza edo -programazioa

Ikasleak onartzeko prozesuari buruz jasotako kexak zenbaitetan gai garrantzitsuagoekin lotuta egoten dira, besteak beste, hezkuntza-plangintza edo -programazio kontuekin. Oraintsu izapidetutakoan artean, aipatu dugunaren adierazle da **familia batek sustatutako kexa, Bilboko Zazpi kaleak-Ibaiondo gunean bere alabaren eskolaratze-aukerengatik arduratuta zegoena.**

Kexa horrek ahalbidetu digu, batetik, Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailari galdetzea ea betetzen ote den Euskadiko Eskola Kontseiluak emandako gomendioa, zonalde horretan antzemandako eskaintza urriari erantzuteari buruzkoa; eta, bestetik, gomendio horren arabera hezkuntza-eskaera handitzeko egin den esfortzua egiaztatzea.

Bestalde, beste urte batez, **Sopuerta** udalerriz bizkaitarrean bizi duten gatazka aipatu behar dugu. Bertan, Handitzen guraso-elkarteak honako hau eskatzen du: **La Baluga haur-eskolan hezkuntza publikoko eskaintza ematea lehen hezkuntzarako.**

Arduraz ikusi ditugu 2014-2015 ikasturte hasieran gertatu diren istiluak. Horregatik, errepikatu egiten dugu, inoiz baino gehiago, hezkuntza-administrazioak ezin duela baztertu hezkuntza-eskaintza baten programazioari lotuta duen ardura. Izan ere, eskaintza horrek erantzun egin behar dio Sopuertan lehen hezkuntzan ere hezkuntza publikoko eskaintza lortzea xede duen eskariari.

Beste zenbaitetan, hezkuntza-plangintza edo -programazio kontuei buruzko kexak beste hezkuntza-eskaera batzuekin egoten dira lotuta, hala nola, ikasleek banaketa orekatsua-goa lortzearekin, jatorri atzeritarreko ikasleek integrazioa areagotzeko asmoz. Horixe bera da, **Sasoeta Zumaburu HLIHko Burunzpe Guraso-elkarteak** hala eskatuta, une honetan izapidetzen ari garen kexaren kasua. Kexa horrek eskola-mapa berri bat eskatzen du **Lasarte-Oria** (Gipuzkoa) udalerrientzat.

2014an, [Arartekoaren 2014ko martxoaren 6ko ebazpenaren](#) bidez, bukatutzat jo dugu **hezkuntza-administrazioak**

diren zentro publikoetako bi urteko ikasgeletan laguntza-langileen presentziari buruz lantzen egon garen gure esku-hartzea.

Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Saileko egungo arduradunek ziotenez (2013ko txostenean aipatu genuen bezala), bazekiten zer-nolako arazoa sortzen duten irakasleak kontratatze sistemaren arruntetik kanpoko kontratazio horiek, baina jardura bakar hau burutu zuten ikastetxeetako zuzendaritzekin eta guraso-elkarteekin: lehenik zeuden kontratazioak ez berriztatzea.

Horregatik, emandako ebazpenean adierazi dugu egoera horrek aurrera egin eta denboran luza dadila uzteak esan nahi duela ikastetxe batzuek ezizusia egin ahal dietela EAEko ikastetxe guztientzat ezarri diren baliabide-esleipen irizpideei, eta irizpide horiek aplikatu beharrean hezkuntza-administrazioak kudeatzen ez dituen giza baliabideak eskuratu ahal dituztela. Horrek bi urteko ikasleak eskolatzeko baldintza-berdintasuna arriskuan jartzen du. Besterik da Hezkuntza Sailak pentsatzen badu, laguntza-langile horiek beharrezkoak direla kalitatezko hezkuntza-eskaintza bermatzeko. Hala balitz, baliabide horiek bere langileekin hornitu beharko lituzke, hezkuntza-administrazioaren mendeko ikastetxeetako bi urteko gela guztietan.

Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak onartu egin du erakunde honek emandako gomendioa.

2.1.2.e. Lanbide heziketa

2.1.2 puntu honen hasieran adierazi dugunez, 2014an mantendu egin da lanbide-heziketako ikasketei buruzko kexak gehitzeko joera, 2012an lehenbizikoz nabarmendu genuena. Kexa horietan bi gai aipatzen dira nagusiki: **ez dagoe-la plaza nahikorik** horrelako ikasketen geroz eta eskaera handiagoari erantzuteko; hainbat gorabehera izan direla **goi mailako trebakuntza zikloetarako sarrera-probetan**, izan ere, maila ertaineko ziklo bat aurrez gainditu duten izangaiek espero dute probako berariazko zatia egitetik libre geratzea.

Atal honetan bereziki nabarmendu nahi dugu **lanbide-heziketako hezkuntza-zentroetan arrisku erradiologikoa duten materialak erabiltzearen** gainean sustatutako kexa.

Kexa hori dela-eta hasitako esku-hartzean zehar, Hezkuntza Sailetik jakinarazi digute eskakizun bat bidali dietela bai "Soldadura eta galdaragintza" erdi-mailako heziketa-zikloa, bai "Metalezko eraikuntzak" goi-mailako heziketa-zikloa ematen duten Euskal Autonomia Erkidegoko ikastetxe guztietara toriozko elektrodoak zerio, lantano edo zirkoniozkoengatik ordezkatzeko, Laneko Segurtasun eta Higieneko Institutu Nazionalak landutako prebentzioko ohar teknikoari jarraiki.

2.1.2.f. Ikastetxeak

Bilboko Luis Briñas Santutxu HLIH ikastetxearen ganean izapidetutako kexak ahalbidetu digu egiaztatzea hezkuntza-arduradunek jarrera positiboa dutela dagoen arazolari konponbidea ematen saiatzeko. Arazoa hau da: haur eta lehen hezkuntzako ikasleen jolas-orduetarako espazio ireki bat sortu behar dela, baina aldi berean estalita dagoena, eta ikastetxeak babestutako eraikin izaera duela.

Izapidetu dugun beste kexa batek honako hau nabarmen-tzera eraman gaitu: itunpeko zentroetako eskola-kontseiluek badutela eskumena eskolako ordutegiarekin lotutako erabakiak hartzeko, familien iritzia eskatu gabe, familia horiek kontseiluan bertan duten ordezkapenetik haratago.

2.1.2.g. Eskola-garraioa

Aurten bukatu dugu zerbitzu honen egungo antolaketaren ganean egin dugun esku-hartzea, **ikasle ezgaituentzat** diskriminatzailea dela uste duen familia batek hala eskatuta egindakoa, hain zuzen ere.

Berorri buruz emandako ebazpenean ondorioztatu dugu Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak, ahal den neurrian, lehenetsi egin behar duela eskola-garraioen ibilbideak egokitutako autobusekin antolatzea, hezkuntza-beharrian bereziak (ezgaitasun fisiko, psikiko edo sententzia-lari lotutakoak) dituzten ikasleen barneratzea bultzatzeko. Aukera hori bideragarria ez bada, eta familiak behartuta badaude banan-banango diru-laguntzen deialdietan parte-hartzera, erabilitako garraio-zerbitzua ordaintzeko, uste dugu Hezkuntza Sailak zehaztu egin behar duela zenbaterainokoa izan behar den ikastetxeetako zuzendaritzen esku-hartzea, Balioespen Batzordearen geroko jardunak familiengan sorrarazitako bidezko itxaropenak zapuztu ez ditzen. Eta, hitz batez, ulertu dugu Hezkuntza Saila saiatu behar dela banan-banango diru-laguntzak deitzeko urteroko aginduak aurreratzeko, horrela, ahal den heinean, eskatutako laguntzak lehenago eman ditzan.

Era berean, **Arartekoaren 2014ko urtarrilaren 28ko ebazpenaren** bidez, bukatutzat jo dugu beste kexa batean izan dugun esku-hartzea (2013ko txostenean aipatutakoa). Kexa hartan zalantzan jarri zen ea hezkuntza-administrazioak baduen ahalmenik bizilekutik hurbil dagoen itunpeko ikastetxe batean eskolatzea ezartzeko, nahiz eta inguru hurbilean eskaintza publikoa izan, horren mende utziz eskola-garraioko zerbitzu osagarria aitortzea ala ez aitortzea.

Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak ez du emandako gomendioa onartu. Hori dela eta, aldaketa nabaria gertatu dela azpimarratu behar dugu, orain arte, eta hala dela ikusi dugu beste kexa-espeditente batzuen tramitazioan,

hezkuntza-administrazioak ez baitie inoiz ere ukatu eskola-garraioaren zerbitzu osagarria beste zonalde edo udalerrri batzuetako zentro publikoetara joan beharra zuten ikasleei, eurak bizi ziren zonaldean edo udalerrian plaza publikorik ez zegoelako beste batera joan behar baldin bazuten, nahiz eta itunpeko zentroek hezkuntza-eskaintza izan. Honako hauek izan dira erabilitako arrazoiak: eskola-garraiorako baliabide publikoen erabilera eraginkorraren beharra eta programatutako hezkuntza-planifikazioan balizko disfunczioak saihestea.

2.1.2.h. Eskola-jantokiak

Eskola-jantokiei dagokienez, **begiraleen ratioak** doitzeko aukera planteatu da, **aldi baterako bazkaltiarren etorrerak** gutxieneko jarraipena izango duela itxura duten kasuetarako, hala nola, gerora sortutako egoerengatik lana eta familia uztartzea behar duten gurasoak, etab.

Haatik, erakunde honetan ulertu dugu zuzeneko kudeaketa erregimenean dauden eskola-jantokiaren funtzionamendurako egungo aginduetan agertzen diren begiraleen ratioak doitzeko mugak erabaki objektibo eta arrazoitu baten emaitza direla (eta ez arbitrarioa). Ratio horiek hezkuntza-arduradunek erabaki dituzte, agindu horiek ezartzeko aintzatetsi zaien eskumeneko ahalmena erabilita.

2.1.2.i. Bekak eta bestelako ikasteko diru-laguntzak

Azkenik, gai horiekin lotutako kexen zama handia izan arren (kopuruagatik), horien arrazoiak aztertuz gero, ez dago nobedade aipagarriarik aurreko txostenekin konparatuta. Jarritako errekursoak ebazteko prozedura atzeratzea da kexa gehienek arrazoiak, baita errekurso horiek ezestearekiko desadostasuna eta deialdietan aurreikusitako eskakizunekin ados ez egotea ere, batez ere, ekonomia-mailako baldintzak direla eta.

Bikaintasun akademikoko bekei dagokienez, Hezkuntza Administrazioak hartutako erabakiaren balorazioa erakunde honen jarduerari amaiera eman dion ebazpenean jaso da. Beraz, ez da agertzen Haur eta Nerabeentzako Bulegoak egindako txosten honetan, unibertsitate-arloari dagokiolako. Hori bai, balorazioari buruzko gogoetak eta ondorioak aipatu dira txosten orokorreko II.02 atalean.

2.1.2.j. Eskolako bizikidetzak

Aurten ere, kexa ugari jaso dira gatazka-egoeren aurrean Hezkuntza Administrazioaren berehalako erantzuna eta esku-hartzea eskatu duten ikasleen familiakoengandik. Orokorrean, egoera horiek behar bezala bideratu dira.

Bizikidetzarako Euskal Behatokiaren osoko bilkuran parte hartzeak gara, aurtan, 2013an bezala, deialdirik egin ez bada ere. Nolanahi ere, jarraitzen dugu lankidetzaren handia eta hurbilekoa izaten hezkuntza-komunitateetako bizikidetzaren hobetzeaz arduratzen diren eragileekin, bereziki, erakunde honek koordinatzen duen Rainbow Has proiektuaren eremuan garatutako neurri eta jardueren bidez. Horretaz gain, parte hartzen dugu *Talde Egonkorra: Eskola Segurua* delako programan, alegia, sexu-joeragatiko diskriminazioaren kontra borrokatzearekin eta jazarpen homofoboaren saihestearekin zerikusia duen, eta azken batean, eskolak aniztasunean elkarrekin bizitzeko toki seguru bezala sortzea helburu duen ekimenean.

2.2. Familia

Arartekoak, arlo honetan, familiak babesteko politika publikoak bultzatu eta indartu daitezten sustatzen du, familia-eredu askotarikoen garrantzia kontuan hartuta. Zuzenbideak aintzatetsiak ditu familia-ereduak, eta zenbait kasutan arreta berezia behar izango dute, beren funtzioak betetzeko behar dituzten prestazio guztiak erabateko berdintasunez eskuratzeko. Era berean, familiak babesteko politika publiko horiekin loturiko herritarren kexak bideratzen ditugu, baita horiei arreta eskaintzea helburu duen beste edozein jardura publiko ere.

2.2.1. Araudi berri bezala, aipatu beharra daukagu kontratazio egonkorra laguntzeko eta langileen enplegarritasuna hobetzeko [abenduaren 20ko 16/2013 Errege Dekretua](#). Horren 1. artikulua Langileen Estatutuari buruzko Legearen testu bateginean aldaketa batzuk egiten ditu. Guri dagokiguna hau da: aipatutako legearen 37. artikulua aldatzen du eta kargura dituzten seme-alabek hamabi urte bete arte bateratze neurriei heltzeko aukera ematen die langile guztiei; horrela, besteren kontura lan egiten duten eta administrazio publikoko langileen bateratze eskubideak parekatuko dira.

Lege erreforma horrek sektore pribatuan besteren kontura lan egiten duten langileek sufritutako konparazio bidegabekeria gainditu du, erakunde honek aurreko urteetan jaso dituen kexetan ere ageri zena.

2.2.2. Kexetan islatu diren pozik ez egoteko arrazoiak

Aurreko urteetan gertatu zen moduan, arlo honetan 2014an jaso diren kexa askotan hauxe aipatu da: [Eusko Jaurlaritzaren 177/2010 Dekretua](#) (familia eta lana bateragarri egiteko laguntzei buruzkoa) eta [255/2006 Dekretua](#) (seme-alabak dituzten familientzako diru-laguntzak arautzen dituena) aplikatzearen ondoriozko laguntzak izapide-

tzean eta jasotzean atzerapena egon dela. Egiaz, espediente horiek modu egokian ebatzi dira gobernuan ordaintzeko aurre egiteko beharrezkoak diren bitartekoak aktibatu eta gero, eta kexagileen kobratzeko itxaropenak bete dira. Salbuespenak izan dira, ordea, familia eta lana bateragarri egiteko asmoz 2014ko martxoaren 1etik aurrera egin diren laguntza eskaerak.

Irailean Eusko Jaurlaritzak jakinarazi zuen agortu egin zela familia eta lana bateragarri egiteko diru-laguntzetarako 2004 urterako aurrekontu-kreditua, eta, kreditu horrekin, 2014. urteko otsailera arte egindako eskaerei erantzun ahal izan zitzaizela. Kexagile askok eta askok haserrea adierazi dute iragarki horren aurrean; izan ere, diru-sarrera horiek izango zituztela uste zuten, artean bateratze neurriren bat hartuta zutelako (eszedentzia, lanaldi murriztua, zaintzailak kontratatzea), eta horrek sortutako soldata murrizketa kontentsatzeko.

Jasotako kexen esparruan, [2014ko abenduaren 10eko Arartekoaren ebazpena](#) bidali diogu Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailari. Horren bidez, gomendatzen zaio lan- eta familia-bizitza bateragarri egiteko familientzako diru-laguntzen unibertsaltasuna eta maila ekonomikoa mantentzea, unean uneko beharrezko erantzuteko kontziliazio-laguntzen programara bideratutako aurrekontu-partidak egokitzea eta diru-laguntzen banaketa bidezkoagoa ahalbidetzen duten irizpideak txertatzea.

Erakunde honek egiten dituen eta aipatutako ebazpenean arreta gehiagoz aurkezten diren gogoeta nagusiek honako gai hauek hartzen dituzte kontuan:

- Herritarrek adierazitako haserreak toki onean jartzen du familia barneko zaintza ondasun sozial gisa baloratzen duen eta bateratze eskubideari uko egin nahi ez dion gizarteari buruz. Botere publikoek ezin dute gizarteren eskaera albo batera utzi.
- Enplegu eta Gizarte Politiken Sailak bete ditu bateratze-ko diru-laguntzak arautzen dituen araudiak ezartzen dituen betekizunak, aurrekontu eskuragarritasunaren mendentasunari, kreditua agortzearen publikitateari eta laguntzak hurrengo ekitaldiko aurrekontuaren kontura ordaintzeko aukerari dagokienez.
- Aurrekontu kredituaren azterketatik eta aurreko ekitaldiaren benetako eskaeratik ondorioztatu daiteke ezarritako kredituak ez diela erantzuten gizartearen beharrei eta eskariaren aurreikuspenari; horregatik, beharrezkoa da gizartearen errealitateari eta hautematen diren beharrei hobeto egokitzea.
- Baliabide ekonomiko mugatuak izanik eta lehenesteko beharra ikusita, ez zaigu egokia iruditzen erabilitako irizpide bakarra hertsia hertsian eskaerak aurkezteko hurrenkera

kronologikoa izatea, eta egokia izango litzateke laguntzen banaketa bidezkoagoa izateko irizpideak gehitzea.

Gure gomendioari erantzunez, sail horrek adierazi digu ez daukala aldagetak egiteko asmorik bateragarritasun-laguntzak jasotzeko unibertsaltasunean. Orobat adierazi digu [abenduaren 23ko 5/2014 Legeak](#) –Euskal Autonomia Erkidegoko 2015. urteko aurrekontu orokorrak onartzen dituenak- 31 milioitik gora euroko aurrekontu-kreditua ezartzen duela laguntza horietarako, alegia, %81,13 gehitu dela iazkoaren aldean. Sail horren iritziz, gehikuntza horri esker erantzun ahal izango zaie 2014an egin ziren eta, kreditua bukatu zelako, erantzuna jaso ezinik geratu ziren laguntza-eskaerei, eskatzaileek eskaera berriz egin behar izan gabe. Azkenik, sail horrek uste du familia-errenta estandarizatuaren irizpidea ezartzen denean (2015erako aurreikusita dago, bateragarritasunerako diru-laguntzak arautzen dituen dekretuaren aldaketa indarrean jartzean) tratu bidezkoagoa emango zaiela familia mota eta egoera ezberdinei. Erakunde hau bat dator iritzi horrekin, betiere kredituak urtean barrena egin diren eskaera guztiei erantzutea ahalbidetzen badu.

Behin eta berriz egiten diren kexen multzoan, arrazoi hau azaltzen da: diru-laguntzak ukatu zaizkiela, eskuratzeko betekizun batzuk bete ez direlako (esaterako, seme-alabak jaiotzeagatik laguntzak eskuratzeko administrazio-egoitza EAEn edukitzea) ukatu diren laguntzei buruzko kexak jasotzen jarraitu dugu. 2013. urteko txostenean, erakunde honek gaiari buruz zuen kasuistika eta balorazioa azaldu genuen, interesduneri emateko informazioan hobekuntzak proposatu genituen, prozedurari hasiera ematen zaienetik.

Puntu honetan nabarmendu nahi dugu, aurreko urteetan egin dugun bezala, komenigarria dela seme-alabak jaiotzeagatik laguntzen ematea automatizatzea, interesdunentzat gero eta konplexuagoa den eskaera-izapidearen mende ez egoteko. Izan ere, izapide horren ondorioz laguntzen onuradunak izan litezkeen pertsona askok ez dituzte jasotzen.

2.2.3. Banantze- eta dibortzio-prozesuetan haur eta nerabeei eman behar zaien arreta berezia.

Erakunde honek oraindik ere jasotzen ditu zaintza partekatuarekin zerikusia duten kexak, dena den, gai horri buruz 2010ean [Arartekoaren 1/2010 Gomendio orokorrean](#) baita egun arte egindako hainbat adierazpenetan ere, hitz egin du dagoeneko. Erakundearen jarrera, laburbilduz, hauxe da: bikotea hautsi eta gero seme-alabak zaintzeko araubidea arautzerakoan, funtsezkoa da, desadostasun kasuetan, bikoteak hautsi baino lehen, hautsi bitartean eta hautsi eta gero bizi dituen baldintza errealak –seme-alabak zaintzeari eta hezteari dagokienez– era objektiboan argitzeko proze-

dura bat ziurtatzea. Horrekin, adingabearen interes gorena eta bi gurasoen berdintasunaren eta erantzukizun partekatuaren helburua bateratzea ahalbidetzen duen zaintza-araubidea ezarri nahi da, apriorismorik gabe. Ez da ahaztu behar araubide horrek, halaber, seme-alaben bizi-baldintzak hobeto garatzen laguntzen duela, funtsean.

Era berean, banantze- eta dibortzio-prozesuei dagokienez, oraindik ere kexa asko jasotzen ditugu seme-alabak dituzten eta banandu diren pertsonengandik, gurasoak direla eta Legeak esleitzen dizkien eskubideak eta betebeharrak betetzeko zailtasunak izaten dituztelako, adibidez, seme-alaben osasun-kontuei edo hezkuntza-bilakaerari buruzko informazioa lortzeko oztopoak jartzea; gurasoen baimenik gabe administrazio-egintzak burutzea, hala nola, errola-aldaketa edo ikastetxez aldatzea; seme-alabekin lotutako ziurtagiriak ez ematea. Arrazoi horientatik, erakundeak [8/2011 Gomendia](#), [azaroaren 15eko](#) ematea erabaki du. Lehen bezala, gogoratu nahi dugu *“haur orok gurasoak izateko eskubidea duela, eta seme-alaben garapen eta hezkuntzari dagokien erantzukizuna guraso biena dela”* (Haurren Eskubideen Europako Kartako 8.11 artikuluaekin bat). Halaber, *“egitezko banantzean, legez banantzean, dibortzioan edo ezkontza-deuseztasunaren kasuan, semeak edo alabak gurasoekin harreman zuzena eta jarraitua izateko eskubidea du, guraso biei betebeharrak berdina izanik”*, hau da, 8.13 artikulua gogoratu, berriro esan behar dugu:

- Legeak gurasoei (aita eta ama), elkarrekin bizi diren edo ez aintzat hartu gabe, emantzipatu gabeko seme-alaben guraso-ahala ematen die. Banantzeak edo, ondorioz, dibortzioak ez du arrazoi izan behar ahal horren titular gisa dituzten eskubideak (informazioa eta partaidetzarako bideak) mugatzeko, seme-alaben erabateko garapenaren arduraren betebeharra konplitzeko.

Guraso-ahala (Kode Zibilaren 154. artikuluan eta hurrengoetan arautua) gurasoen eta seme-alaben arteko harremanaren legeko ondorioa da. Titulartasuna bi gurasoei batera dagokie eta zenbait betebeharrak eta ahalmen dakartzak: alde batetik, seme-alabak zaintzeko betebeharra, une oro haiekin norbait egoteko, elikatzeko, hezteko eta erabateko prestakuntza ematen saiatzeko eta, bestetik, horiek ordezkatu eta haien ondasunak kudeatzeko.

Ondorioz, kontrakoa agerian jartzen ez den bitartean, pentsatu behar da emantzipatu gabeko seme-alaba adingabeak bi gurasoen guraso-ahalaren mende daudela eta guraso horiek eskubidea daukatela haien seme-alaben hezkuntza bilakaeraren, osasunaren edo herri-administrazioek duten eta erantzukizun horiek baliatzeko garrantzitsua izan daitekeen datu ororen gaineko informazioa jasotzeko.

- Muga hori bakarrik justifikatuko litzateke epaitegi batek, berariaz, aitaren edo amaren guraso-ahala mugatzea edo

kentzea ebatziko balu guraso eta seme-alaben arteko betebeharrak ez konplizteagatik. Banantzeak eta gurasoetako bati adingabeen zaintza emateak ez du esan nahi aipatu ebazpena hartu denik.

Orain arte azaldutako irizpideak baliodunak dira erabaki edo ebazpen judizialaren bitartez adingabeen zaintza eta babespea bi gurasoek edo batek duen alde batera utzita. Azken kasu horretan, zenbait egoeratan seme-alabak harekin dituenak, bakar-bakarrik, guraso-ahalaren baliatzeari dagozkion erabakiak hartuko ditu, Kode Zibilarren 156. artikulua xedatutakoarekin bat etorriz. Hala, adingabearen eguneroko bizitzaren beharrezko orekaz arduratu nahi da baina guraso-ahalaren titulartasunari eragin gabe, bi gurasoek berdin-berdin edukitzen jarraituko dutena esanbidezko ebazpen judizialaren bitartez mugatzen ez bada.

Ondorioz, adingabeen zaintza eta babespea gurasoetako bati bakarrik emateak ez du esan nahi beste gurasoari guraso-ahala kentzeko kausa batean sartuta dagoenik, ezta ahal horren titulartasuna erabat edo zati batean mugatuta dagoenik ere. Egiaz, ez du zertan izan auzitegiek bi gurasoetatik zein dagoen gaituago erabakitzeke egindako balorazio baten ondorioa.

Edozelan ere, seme-alaben egunerokotasunean jagoletza ez duen gurasoaren presentzia epai bidez onartutako komunikazio araubide baten bitartez erregulatzen bada ere, hori ez da muga bat guraso-ahalaren titular den aldetik dagozkion eskubide eta betebeharrak dagokienez.

- Herri-administrazioek, bakoitzak dagokion eskumenaren esparruan, arlo horretako jarduera azaldutako irizpideetara moldatu beharko lukete.
(...)

Kezka handiz ikusten ditugu gurasoen banantze- eta dibortzio-prozesuetan hurrek jasan behar duten egoerari buruzko kexak, haien izaera desberdina izan arren. Gai eta arlo askoren gainean formulatzen dira eta islatzen dute bikote-harremana hausteak dakartzan komunikatzeko zailtasunek eta gatazka askoko egoerek seme-alabengan izaten duten eragin larria. Hortaz, hainbat kexa aztertu ditugu, honako hauekin zerikusia dituztenak: administrazio-kudeaketak egiteko zailtasunak; familia-elkarguneen funtzionamenduari eta bertako profesionalen erabakiei buruzko salaketak; profesional horiek eta epaitegietako lantalde psikosozialek egindako txostenak; beste gurasoaren baimenik gabe ikastetxez aldatzea, etab. Ondorioz, alde biei eskatu nahi diegu erantzukizunez joka dezaten eta, adingabeen interesa zaintzearen, komunikazioa lortzeko ahaleginak egin ditzaten, desadostasunik egonez gero epaiaren erabakia alde batera utzi gabe.

Aipatutako zailtasunei konponbidea aurkitzeko, kasu zehatz bat aipatzearen, adingabeei pasaporte egitea dela eta, 2014an gai hau arautzen duen Errege Dekretua aldatu² egin da. Izan ere, pasaporte egin ahal izateko ezinbestekoa da *“guraso-ahala edo tutoretza egikaritzea esleituta dutenen esanbidezko baimena, egikaritzeko eskubidea mugatua ez dagoela adierazita; osterantzean, mugatua badago, baimen judiziala aurkeztu beharko da”*.

2.2.4. Txosten berezia eta beste ekarpen batzuk familientzako laguntzari buruzko politika publikoen arloan

2014an bukatu eta aurkeztu egin da familientzako laguntzaren gaineko politikari buruzko txosten berezi bat, familia horien ehuneko handi batek seme-alabak dituela ahaztu gabe. Aditu eta azterlan askoren arabera, ukaezina da familiaren egoerak duen eragina haurren eta nerabeen bizitza-baldintzetan, eta ondorioz, haien eskubideak gauzatzean.

Familiei laguntzako politikak Euskadin: azterketa eta proposamenak txosten berezian familien iritzia (ordezkatzan dituzten elkarten bitartez), adituena eta erakundeetako arduradunena bildu da; horrez gain, Europako herrialde askotako familiei laguntzako politikei buruzko azterketa konparatua egin da. Hori guztia egiterakoan azken helburua familiei laguntzako politikak bultzatzeko eta indartzeko laguntza ematea izan da.

Diagnostiko soziala, demografikoa eta testuinguru juridiko eta arautzailearen diagnostikoa egin ondoren, **Euskadin familiei laguntzako politika publikoak bereizten dituzten ezaugarri nagusiak** aztertzen ditu, Europako hainbat herrialdetan familiei laguntzako garatutako politikak erreferentziazat hartuz.

² (411/2014 Errege Dekretua, ekainaren 6koa, ohiko pasaporte arautu eta haren ezaugarriak zehazteari buruzko uztailaren 11ko 896/2003 Errege Dekretua aldatzen duena)

Arartekoak egin ohi duenez, txostenean Euskadin familientzako politika publikoak garatzen dituzten administrazioei zuzentzen zaizkien zenbait gomendio daude. Hamasei gomendioak hautemandako lau erronken inguruan eratu dira:

1. Familiei laguntzeko politiken **lidergoa eta zeharkakotasuna sustatzeko**, alde batetik, baliabide edo babes berezia behar duten familiako errealitate ezberdinak identifikatuko dituen esparru juridikoaren garapen xeheagoa egitea proposatzen da; horrela, familiei laguntzeko euskal legeak garatzen dituen lege testu egokiek dagokien estaldura eta laguntza izan ahalko dute. Beste alde batetik, hobekuntzak egin behar dira erakundeen edota erakunde mailen arteko koordinazio jardueren antolakuntza instituzionalean, informazio integralerako gailuetan eta Familiak Laguntzeko Erakundeen arteko III. Planaren indarraldia luzatzean, bertan jasota dauden neurri guztiei heldu ahal izateko, gaur egun plan horrek legealdi honetarako finkatutako lehentasunez gain.
2. **Familia arloan inbertsio publikoa indartzeko** gomendioak, batez ere, seme-alabak dituzten familien gastuak konpentsatzeko; bide honetan doaz:
 - Familien gastuak, eta bereziki seme-alabak dituzten familienenak, konpentsatzeko neurri ekonomikoen inbertsio publikoan egindako ahalegina areagotzea, pixkanaka Europako beste herrialde batzuekin alderatuta batez besteko kokapenera iritsi gaitezen.
 - Seme-alabak dituzten familientzako laguntza ekonomikoen sistema sistema unibertsalerantz bideratzea, eta ez, batez ere, zerga dedukzioetan oinarritutakora (gaur egun bezala).
 - Fiskalitateari dagokionez, koordinazio sozio-fiskala indartzeko (estrategia integralen bidez) neurriak ezarri eta horren eragina egiaztatzeko ekimen pilotuen garapenean aurrera egin.
3. Familiek haien eguneroko bizitzan **familia eta lana bateratzeko** dituzten zailtasun handiek zeresan handia dute biztanleria zahartzean eta egungo ongizate sistema, gaur egun ulertzen dugun bezala, etorkizunean mantentzean ere. Europar erkidegoko zuzenbidetik neurri desberdinak sustatzen ari dira, eta neurri horiek eginkizun horretan aurrera egiteko egiturazko eta balio arloko aldaketak eskatzen dituzte; horrez gain, helburu horri buruzko txosteneko gomendioek bezalaxe, neurri horiek erakusten dute bateratzeko estrategia koordinatuak sustatu, sentsibilizazio estrategiak garatu eta bokazio unibertsala duten laguntza eta baliabide eraginkorrak abian jarri beharra dagoela.
4. Familietan eragin handia duten **sektore arloko neurriak sustatzeko eta egoera zaurgarrian dauden familiei**

laguntzeko gomendio multzoa familietan eragina duten beste sektore batzuei zuzentzen zaie: Gizarte, osasun eta gizarte-osasun zerbitzuen arloari, mendetasun egoeran dauden pertsonen, ezgaituen eta gaixoen familiei laguntzeko; haurren hezkuntzari eta garapen osoari zuzendutako jarduketak garatzen dituzten erakundeei, gurasotasun positiboaren aldeko programak sustatzeko eta hezkuntzako materialetan familia eredu aniztasuna ikusgai egon dadin sustatzeko behar diren neurriak aktibatuzko; etxebizitza sistemari, eskaintza bizitzan zehar izaten diren familia-behar guztietara egokitzeko; diru-sarrerak bermatzeko sistemari, familiaren tamainak garrantzi handiagoa izan dezan eta familia eskatzaileentzako prestazio sozialerako sarbidea hobetzeko kanpainak edo neurriak sustatu ditzan, kanpoan geratzen diren familientzat; aisialdiko heziketa eta denbora libreko heziketa arloari, eskaintza behar beste zabaltzeko.

Familiei eta familia aniztasunari laguntzeko politikak lanerako gaiak izan dira, orobat, **Herriaren Defendatzaileen Koordinaziorako XXIX. Jardunaldietan**. Jardunaldi horiek Arartekoak antolatu zituen eta Gasteizen egin ziren, 2014ko irailean.

Urteroko elkartzeko hauetan egin ohi denez, alde aurretik zenbait lantegi egiten dira, jorratuko den gaiaren inguruan sakontzeko. 2014. urtean bi tailer ezberdin antolatu dira. Lehenengoa, Iruñean egin zen eta hauxe izan zen gaia: *“Familiei laguntza: partekatutako beharrak eta desberdineak”*. Bertan, familia guztiek partekatzen dituzten beharrei buruz sakondu zen; egitura edozein dela ere hiru motatakoak dira: ekonomikoak; denbora, zerbitzu eta informazioak; eta hazteko orientazio eta aholkularitzakoak. Beste alde batetik, familia eredu askok dituzten behar bereziak aztertuta ziren (familia ugariak, guraso bakarreko familiak, familia homoparentalak, berrosatutako familiak eta harrera familiak).

Bigarren tailerra Sevillan egin zen eta hauxe izan zen izenburua: *“Familia zaurgarriak: politika publikoak eta baliabideak”*. Bertan honako behar hauek jorratu ziren: 1) gizartean baztertuta dauden edo baztertuta geratzeko arriskuan dauden familiak (etorkinen familiak, ijitoen familiak, baliabide pertsonal, sozial eta ekonomiko gutxi dituzten familiak); 2) zaurgarritasun- edo arrisku-egoeran eta adingabeak dituzten familiak (pobrezia-egoeran dauden eta adingabeak ardurapean dituzten familiak, ardurapean dituzten adingabeekin gatatzak dituzten familiak, genero-indarkeriaren eraginpean dauden adingabeak); eta 3) mendekotasun egoeran dauden pertsonak dituzten familiak.

Bi lantegi horietan zehazki aztertzen da gizarte errealitatea eta erakunde publikoek ematen dioten erantzuna. Horregatik, bi lantegi horietan ateratako ondorioek kapitulu honetan aipatzea merezi dute, amaierako azterlan labur gisa. Bestalde, oso interesgarriak direnez gero, ponentzia moduan aurkeztu

ziren ([Iruñako lantegia](#) eta [Sevillako lantegia](#)) Uda Ikastaroan (ikusitxosten orokorraren IV. kapitulua), eta material nagusia izan ziren herriaren defendatzaileek jardunaldiak eta familiei laguntzeko politiken gaineko urteko lana amaitzeko onartu zuten [Adierazpena](#) prestatzeko orduan.

2.3. Babesgabetasun egoeran dauden haurrentzako gizarte zerbitzuak

2.3.1. Gizarte- eta araudi-testuingurua

2014. urtearen amaieran, Gizarte Zerbitzuen Erakundearteko Organoak Zerbitzu eta Prestazioen Kartera egiteko proposamena onartu du; horixe da **arau-garapenik** erabakigarrienetako bat gizarte-zerbitzuak jasotzeko eskubide subjektiboa benetan gauzatzeko. Eskubide hori gizarte zerbitzuei buruzko [Abenduaren 5eko 12/2008 Legean](#) aldarrikatzen da. Zerbitzu eta Prestazioen Karteran zehazten da horien izaera, helburua, hartzaileak, jasotzeko baldintzak eta 12/2008 Legeko katalogoan jasotako zerbitzu eta prestazio ekonomikoetako bakoitza koordainketaren mende dagoen ala ez. Aldi berean egin dira, elkarren beharra baitute, aipatutako kartera hori, Gizarte Zerbitzuen Mapa (non zehazten baita zerbitzu horiek lurraldean nola banatzen diren, pertsona guztiek zerbitzuok jasotzeko aukera izan dezaten) eta Txosten Ekonomikoa (horrek kontabilizatzen du karteran bildutako zerbitzuen kostua eta finantzaketa).

Egia esan, babesik gabeko haurrentzako gizarte-zerbitzuak, batez ere bigarren mailako eta Foru Aldundiaren eskumeneko zerbitzu batzuk, haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko [otsailaren 18ko 3/2005 Legearen](#) babesean arautu dira, baina bai Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemari jada araututa dagoenarekin bat datorrelako, bai beste hainbat zerbitzu (adibidez, lehen arretako esku-hartze sozioedukatiboa edo beste batzuk) zehaztean eta haien hornidura aurreikustean aurrerapena dakarrelako, oso baliotsua iruditzen zaigu akordio hori. Espero dugu horren tramitazioak beste oztoporik gabe aurrera egitea eta 2015ean ospatu ahal izatea irrikaz itxaro izan den dekretu horren onarpena.

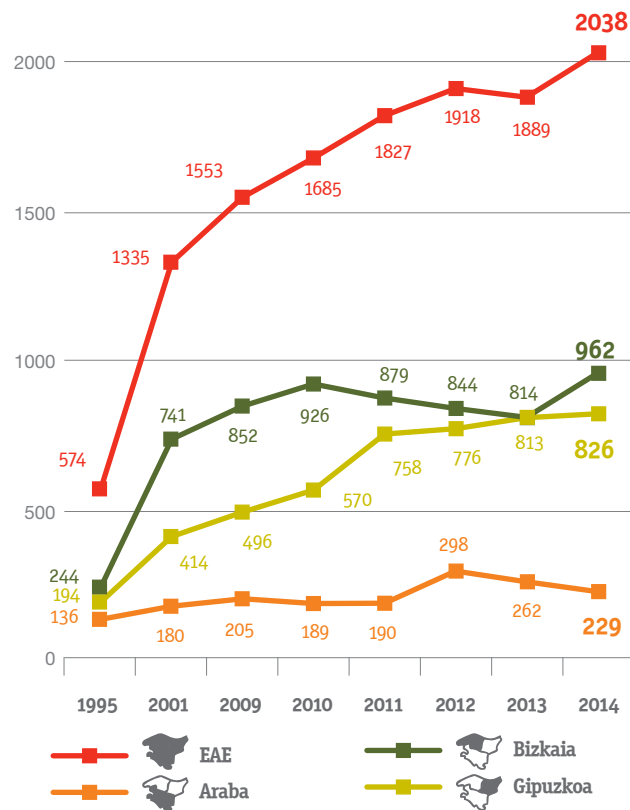
Maila askoz zehatzagoan, Gipuzkoako Foru Aldundiak protokolo bat aurkeztu du 2014an (*Jarduera-protokoloa gizarte-zerbitzuen eta osasun-zerbitzuen artean, haurrak eta nerabeak babesik gabe dauden egoeretarako*), bi helbururekin: lehena, babesgabetasun egoeretan jarduera koordinatua ahalbidetzea, eta, bigarrena, zenbait mekanismo eta jarduteko prozedura adostea, eragindako erakundeak eraginkortasunez lankidetzan aritu ahal izan daitezen, nor bere ardura-esparrutik, bikoiztasunak eta irizpide nahiz helburu ezberdinak saihestuz. Oso interesgarria iruditzen zaigu esperientzia hori, bai araututako edukiagatik (hobekuntza garrantzitsuak ekarri beharko lituzke babesik gabe dauden haur eta nerabeak

antzematen), baita ere, bereziki, bertan parte hartzen ari direlako osasun eta gizarte-zerbitzuen sistemetako zenbait antolaketa-arlo eta zerbitzu (Euskal Osasun Zerbitzuak, zenbait ospitaleek, lehen arretako zentro batzuek, Osasun Larrialdiek eta Gipuzkoako Osasun Mentaleko Sareak, osasun-sistemaren aldetik; Foru Aldundiaren Haurren Zerbitzuak eta Gipuzkoako eskualde guztietako udal gizarte-zerbitzuek, gizarte-zerbitzuen sistemaren aldetik). Aldeko balorazio horretatik sortzen da Bizkaian eta Araban ere horien antzeko protokoloak erabiltzeko interesa. Gai horretaz arduratuko gara 2015ean.

Babesik gabeko haurren bigarren mailako arretarako gizarte-zerbitzuek **zer errealitatetan jarduten duten** kontuan hartuta, erakunde honek beti aipatu izan ditu artaturiko adingabeen gaineko datu kuantitatiboak, nahiz eta badakigun eginkizun hori behatokiek berezkoagoa dutela, edo, are gehiago, informazioa erakunde eskudunen urteko txostenetan beretan jasota dagoela. Hala ere, gure ustez, zentzua izan dezake datu horiek eskaintzeak, bilakaera-segidek duten balioagatik (1995. urteaz geroztiko datuak dauzkagu) eta autonomia lurralde osoko ikuspegia ematen dutelako.

Eskatutako lehenengo datua foru aldundi bakoitzean artatutako populazioarena da: urtean ireki diren espediente berriak eta guztira zenbat espediente izapidetu diren, bai eta espediente horietan guztietan zenbat adingabe zeuden tartean sartuta. Espedienteen eta adingabeen arteko bereizketa hori foru aldundien praktika ezberdinen ondoriozkoa da, izan ere, zenbait kasutan adingabe bakoitzari espediente bat esleitzen diote eta, beste batzuetan, espedienteak familia osoa identifikatzen du eta, beraz, haur edo nerabe bat baino gehiago egon daiteke tartean.

6. grafikoa.
Foru Aldundiaren gizarte-zerbitzuek 2014an artatu dituzten haur eta nerabeen kopurua

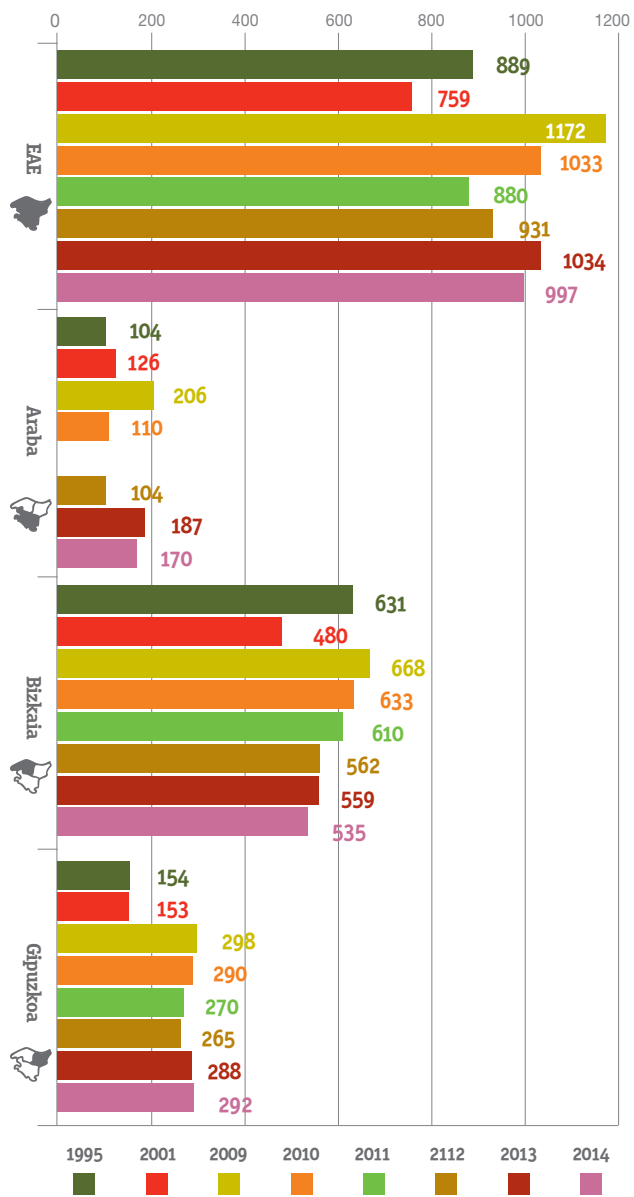
Iturria: guk eginda foru aldundiek eskainitako datuak oinarri hartuta

Etengabe haziz doan joera horrek gorakada berezia izan du Bizkaian, non hiru urtez behera egin ostean, berriro hazi egin den, 150 kasu baino gehiago hain zuzen. Gorakada horren zergatia ez da bakarrik dauden adingabe atzeritarrak gure lurraldera iritsi izana (2008an, 2009an edo zerbait lehenago Bizkaian gertatu zen bezala), izan ere, 2.3.5. atalean ikusiko denez, orain gutxiago etortzen dira eta are gutxiago gelditzen dira hemen. Gehikuntza horiek azaltzeko arrazoi batzuk honako hauek izan daitezke: kasuak antzeman eta jakinarazteko jarduera profesional egokiak, babes-sistemak sendotzea, krisi eta prekariotasun ekonomikoko egoera (horrek eragina baitu familia batzuek egonkortasuna galtzean). Dena den, 2014an, babesik gabeko haurrentzako gizarte-zerbitzuek 5.000tik gora euskal haur eta nerabe artatu dituzte, babesgabetasun egoera larrian zeudelako.

Adingabe horiei aplikatzen zaizkien babes-neurriak, funtsean, lau dira: familian esku-hartze trinkoa burutzeko programak, familia-harrera, egoitza-harrera eta adopzioa. Adingabeak euren gurasoetatik aldentzea barne hartzen duten bi neurri nagusien eboluzioa, hau da, egoitza-harrera eta familia-harreraren eboluzioa, ondorengo bi grafiko hauetan ikus daitezke:

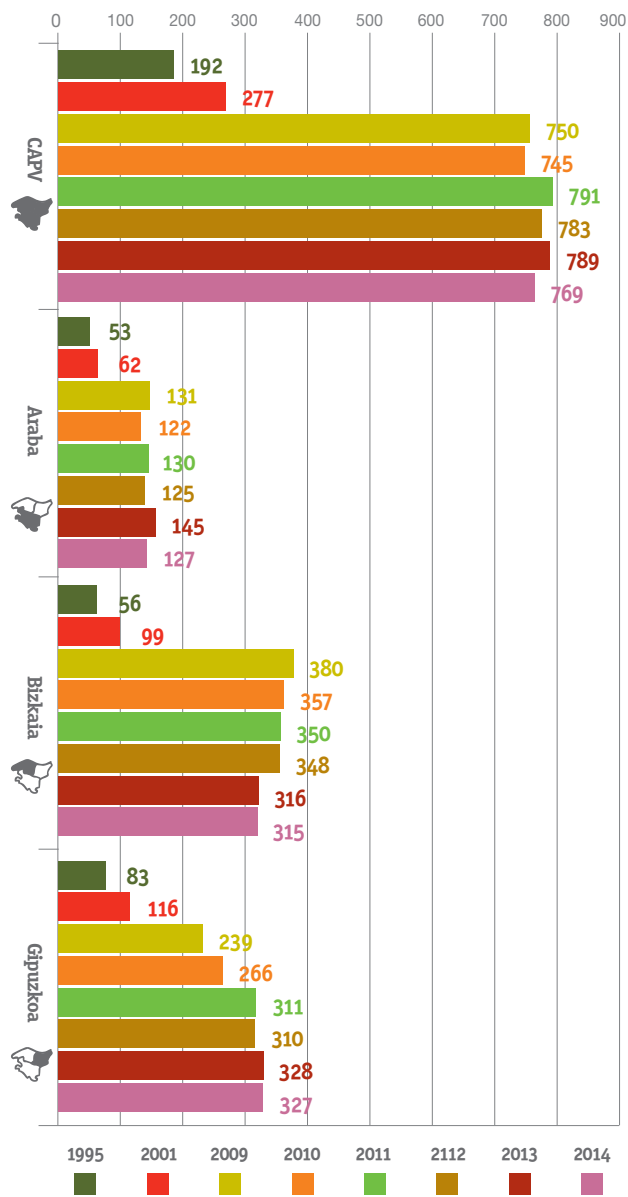
II

7. grafikoa.
Egoitza-harrera neurriaren eboluzioa 1995-2014

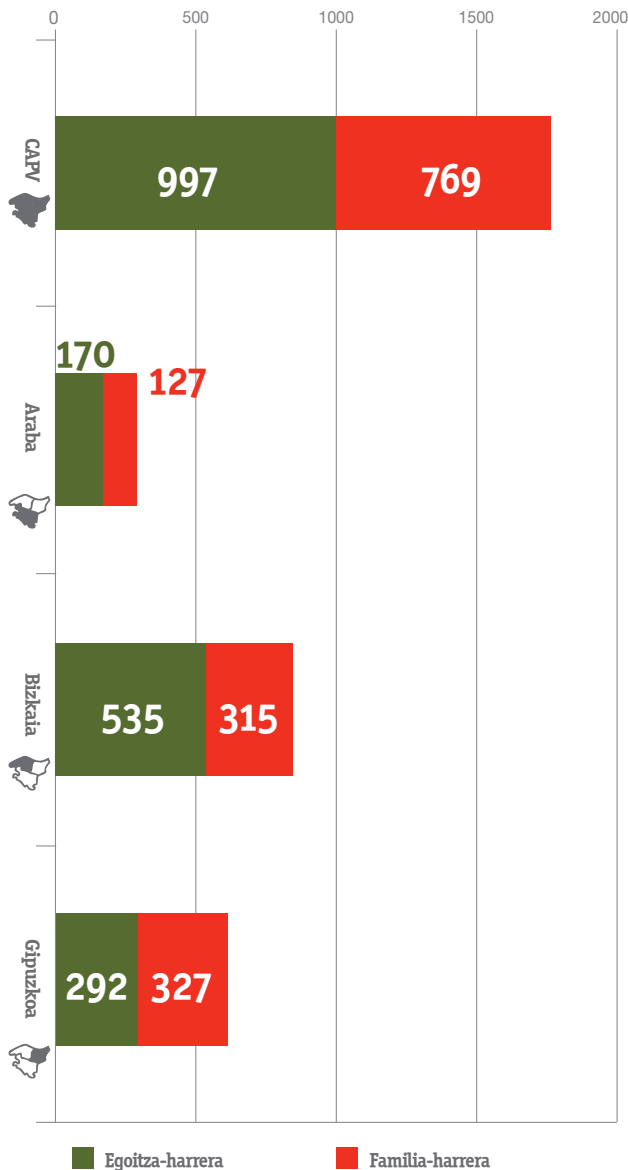
Iturria: guk eginda foru aldundiek eskainitako datuak oinarri hartuta

8. grafikoa.
Familia-harrera neurriaren eboluzioa 1995-2014

Iturria: guk eginda foru aldundiek eskainitako datuak oinarri hartuta

9. grafikoa.
EAEñ eta lurraldearen arabera, 2014. urtean
egoitza- eta familia-harrera neurrien arteko
konparazioa

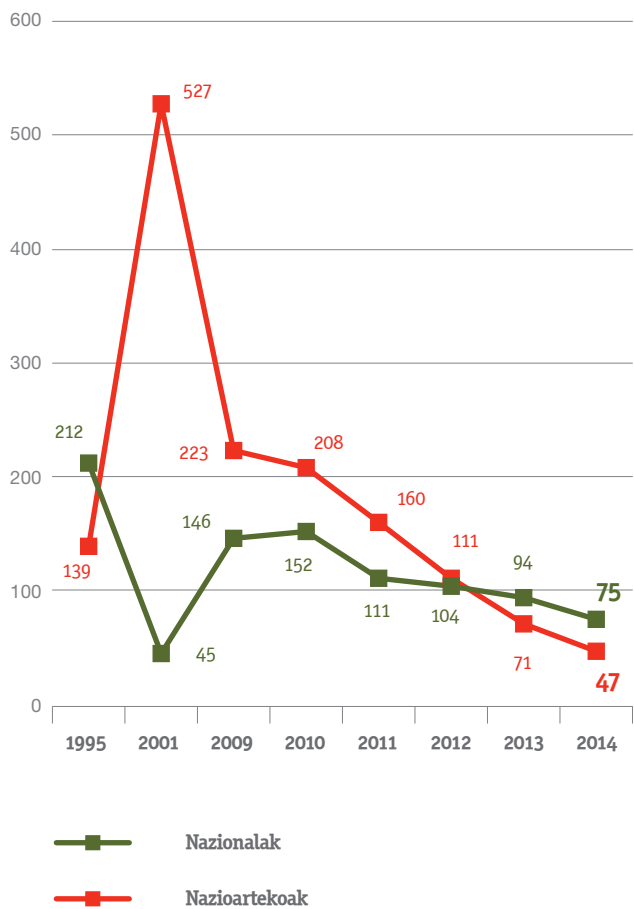
Iturria: guk eginda foru aldundiek eskainitako datuak oinarri hartuta

Kontu horretan ere ez da joera-aldaketa garrantzitsurik ikusten. Egoitza-harrerak zertxobait behera egin dute EAE osoan, Bizkaian eta Araban izandako beherakadak eraginda, eta Gipuzkoan izandako igoera txikiak ezin du hori berdindu. Atal honen hurrengo puntuak (egoitza-harrerarako baliabideen sareari buruzkoa) eta bakarrik dauden adingabe atzeritarren inguruko puntuak ikusiko denez, beherakada orokorraren oinarrian dago neska-mutil horien kopurua jaitsi izana, ia neska-mutil guztiak modalitate horretan hartuta baitaude.

Familia-harreraren ia 2013ko zenbakiak berriro dira Bizkaia eta Gipuzkoako lurraldeetan, eta 2012ko zifren antzekoak agertzen dira Araban. Gipuzkoak bakarrik dauka familia-harreraren %50etik gorako ehunekoa harrera guztien aldean (hau da, egoitza-harreraren aldean, horiek gainontzeko %47 baitira), Arabak %43koa du eta Bizkaiak %37koa. Egoitza-harreraren jaitsierak hobetu du bi modalitateen arteko proportzioa azken urte honetan, eta ez familia-harreraren dauden adingabeen kopuruaren igoerak. Proportzio hori hobetzea komeniko litzateke, orri batzuk aurrerago azaldu dugunez, *familia-harrerari* buruzko berriazko atalean.

Adopzioei dagokienez, eskaeren kopuruak beheranzko joera du oraindik ere, hala adopzio nazionaletan nola nazioartekoetan, 1995ko zenbakien azpitik baitago (orduan hasi genuen gure segida). Adopzio nazionalerako eta nazioartekoerako egindako eskaerak konparatzean, sendotu egin da 2012an gertatu zen joera-aldaketa eta, berriz ere, gehiago dira adopzio nazionalerako egindako eskaerak. 2012an jada adierazi genuenez, adopzio-eskaeren jaitsiera eta eskaeretan adierazitako hobespenak interpretatzean ondorio biribilak atera gabe ere, ezin dugu baztertu krisi ekonomikoak adoptatzaile izan daitezkeen familietan izan duen eragina. Horrez gain, gero eta hobeto ezagutzen dira adopzio prozesuaren errealitatea, konplexutasuna eta zailtasunak, eta ezauguera horrek adoptatzeko asmoa ken diezaike erabakia oso ziu ez duten pertsonen.

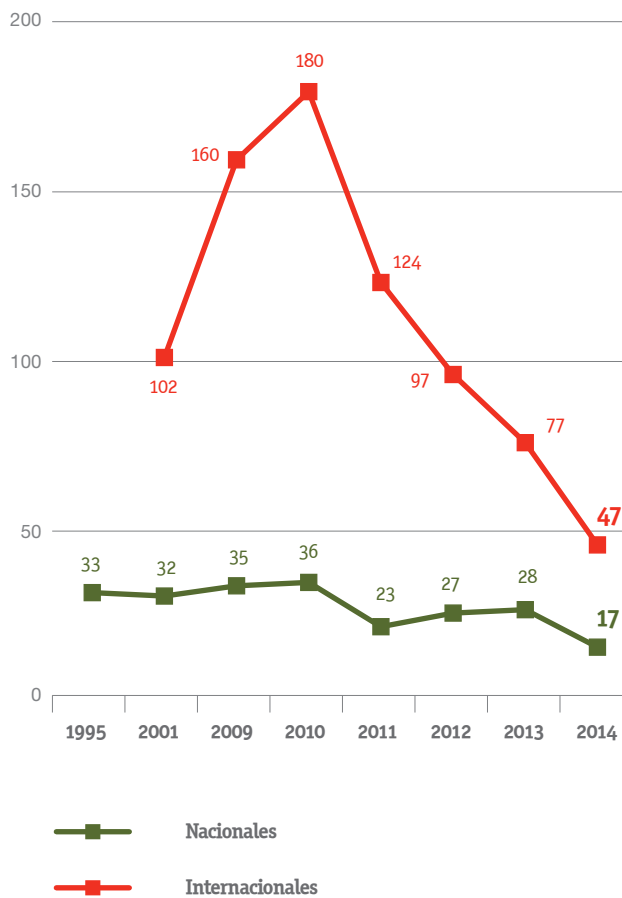
10. grafikoa.
Adopzio eskaeren eboluzioa EAEn 1995-2014
(nazionala eta nazioartekoa)

Iturria: guk eginda foru aldundiek eskainitako datuak oinarri hartuta

Konplexutasun horren erakusgarri bat, behintzat prozesu-
 tik eraketara arte dagokionez, 2014. urtean benetan burutu
 diren adopzioei buruzko datuak dira: 17 eremu nazionalen
 eta 47 nazioarteko eremuan, kasu guztietan aurreko urteetan
 izapidetutako eskaerei dagozkienak. Eratutako adopzio na-
 zionalak azken lau urteotan erdira jaitsi izana ez dago alde-
 ratzerik eratutako nazioarteko adopzioek behea jotzearekin,
 honako grafiko honetan ikus daitekeenez.

11. grafikoa
Eratutako adopzioek (nazional eta nazioartekoek)
EAEn izan duten bilakaera 1995-2014

Iturria: guk eginda foru aldundiek eskainitako datuak oinarri hartuta

2.3.2. Pozik ez egoteko arrazoiak

Arlo honekin lotutako **kexak** egin dituzten pertsonak azaldu-tako gaiak dagokienez, kasu gehienetan gurasoak **ez dau-de ados haurren zerbitzuek egindako balioespenekin** (horietan ondorioztatu baita beraien **seme-alabak babesik gabe daudela**), guraso-agintea etetearekin eta foru-erakundeak haur horien tutoretza bere gain hartzearekin. Guraso horien ehuneko handi batek Arartekora jotzen du, haurra edo nerabea babesik gabe dagoela eta babesteko neurria hartu behar dela ezartzen duen foru-aginduaren kontrako errekurtsioa epaitegietan jarri ondoren. Horrek eragotzi egiten digu kexagileen eskaera nagusiaren gainean esku hartzea. Beste batzuetan, familiek administrazioaren erabakia jakin bezain laster jotzen dute gugana eta aholkuak eta informazioa eskatzen dizkigute, neurri hori azkenean bete ez dadin. Egia esan, gurasoen desadostasun-arrazoi nagusia dela eta –azken batean, beraien seme-alaben beharrei modu egokian erantzuteko dituzten arazoak balioestea- esku-hartzeko aukera mugatuak ditugu. Alde batetik, erakunde honek ez duelako balorazio-irizirik ematen gai teknikoaren gainean, adibidez, gurasoen gaitasunaz edo babesgabetasun egoeraz; eta, bestetik, kasu dezentetan administrazioaren erabakia bera epailearen balorazioaren zain egoten delako. Hala ere, eskaera horrekin batera, balioztapen-, jakinarazpen- eta informazio-prozesuarekin zerikusia duten beste gai batzuk ere heltzen zaizkigu, eta horietan esku hartu dugu, eragindako administrazioari informazioa eskatuz eta beren jokamolde egokiaren arabera aztertuz.

2014an beste kexa multzo bat osatzen dute prozesuaren zenbait unetan bigarren mailako arretarako gizarte-zerbitzuek **egindako jarduerarekin** (gutxiago lehen mailakoenarekin) **ados ez** daudela dioten familien kexak: desadostasunak proposatutako familiako esku-hartzearekin edo horren bizitasunarekin; desadostasunak egoitza-baliabidearen hezkuntza arloko esku-hartzearekin (nerabe batzuek beren etxeetatik ihes egiten zuten eta orain hartuta dauden baliabideetatik ere ihes egiten jarraitzen dute); desadostasunak proposatutako komunikazio-araubidearekin (seme-alabekin elkartzeko maiztasuna edo elkartze horiek ikuskatuak izatea). Egia esan, gure jarduerara amaitu ahal izan dugun kasu guztietan (bigarren kexa-multzo honetan nahiz aurrekoan), administrazioaren jarduera ez da okerra izan.

Jasotako beste zenbait kexa **administrazio prozedura** izenburupean bildu litezke. Honako gaiok hizpide dituzten kexek ari gara: txosten psikosozial jakin batzuk eskuratzeko zailtasunak, interesdunek egindako eskaerei eman beharreko erantzuna atzeratzea edo erantzunik ez jasotzea, edo beraien seme-alabentzat ezarritako komunikazio-araubidea aldatu dela ez jakinaraztea. Kasu batzuetan, administrazioak berak zuzendu du bere jarduera, nahiz eta kasurik gehienetan jarduera okerrik antzeman ez dugun.

Puntu honetan, familia gipuzkoar baten egindako kexa bat nabarmendu nahi dugu. Familia horrek Arartekora jo zuen, ez baitzegoen ados bere alaba babesgabetzat jo eta Gipuzkoako Foru Aldundiaren Gizarte Politiketako Sailak haren tutoretza bere gain hartzearekin, ezta ere hori egiteko moduarekin.

Besteak beste, gurasoek adierazi ziguten beraien alaba babesgabetzat jotzeko foru arauan ez zirela azaldu erabaki hori hartzeko arrazoiak, eta jakinarazpena egin zenean ez zirela eman administrazioak erabaki hori hartzeko oinarritzat hartu zuen txosten teknikoak. Orduan, familiak txostena formalki eskatzea erabaki zuen eta, azkenean, eskuratu zieten. Familiaren esanean, jokaera horrek eragotzi egin zien auzibidean neurri horren aurka egitea.

Kasua zehatz-mehatz aztertu ondoren, Arartekoak **gomen-dio** bat bidali zion Gipuzkoako Foru Aldundiari eta eskatu zion behar bezala arrazoitu ditzala ematen dituen ebazpen guztiak, baldin eta babesgabetasun larrian edo babesik gabe dauden adin txikikoak babesgabetzat jo eta haien tutoretza bereganatzeko neurriak hartzeko badira.

Gomendio hartan ondorio hau atera genuen: foru arauaren testuan ez bada behar bezala azaltzen zer egintzetan oinarritu den erabakia eta txosten batera jotzeko eskatzen bada, txosten hori hartutako erabakia jakinaraztean bertan eman beharko litzateke, berariaz eskatu beharrik izan gabe, gurasoek auzibidean babes-neurriaren kontra egin ahal izango dutela bermatzeko.

Gipuzkoako Foru Aldundiaren Gizarte Politiketako Sailak baiezko erantzuna eman digu. Adierazi digunez, haurrak babesteko prozesuetako edozein unetan hartzen diren erabaki guztietara zabalduko du gure gomendioa. Sail horrek hitzeman du berriz aztertuko dituela ebazpen-ereduen testuak, eta gogoeta hasiko duela babes-neurri horiek eragindako pertsonen eskuratzeko zaien informazioaren gainean.

Gipuzkoari ere egin diogu, 2015. urtearen hasieran, nabarmendu nahi dugun iradokizun bat, gai horretan lanean jarraituko baitugu datozen hilabeteetan. Gure jarduera eragin duen kexan, familia batek adierazi zigun ez zegoela ados babes-neurri bat hartzearekin. Gai horren gainean, foru-administrazioaren jarduera egokituz jo bagenuen ere, kexa-espediente horretan zeuden agiriak aztertu ondoren, ofiziozko jarduera bat hasi genuen, honako hau jakiteko asmoz: haurren zerbitzuan artatzen dituzten haur eta nerabeei nola bermatzen ari zaien entzunak izateko eskubidea, beraiei dagozkien gaietan beren iritzia adierazteko eskubidea, eta iritzi hori nola hartzen ari den aintzat. Jarduera hori amaitzean, ondorio hauek atera ditugu:

- Egoki balioztatu dugu haurren eta nerabeen entzutea bermatuko duen berariazko prozedura egotea Gipuzkoan, eragiten dieten babeserako neurriei buruzko erabakiak hartzen direnean.
- Eragiten dieten babeserako neurriei buruzko erabakiak hartzean haurrei eta nerabeei egiten zaizkien entzuteetan, aintzat hartzen dira aplikatu beharreko araudian ezarritako oinarrizko gaiak.
- Hala eta guztiz ere, Haurren Eskubideen Komiteak bere 12. Ohar Orokorrean egindako interpretazioari helduz, haurrek entzun diezaieten duten eskubideak orain arte lege ezarritakotik haratago jotzen duela uste dugu, eta adin eta egoera guztietako haur ororen gogoetak eskatzen dituela, gehiagotan eta berme gehiagorekin.

Era berean, aipatu komiteak adierazitako ildoan aurrera egiteko baldintzak jada badaudela iritzi dugu.

2.3.3. Egoitzetako harrera

2.3.3.a. Egoitzetako harrera-sarearen egoera

Babes gabeko eta aterperik gabeko egoera larriei aurre egiteko, foru-zerbitzuek hainbat neurri antolatzen dituzte, besteak beste etxebizitzan intentsiboki esku hartzeko planak, familia-nukleotik bereizteko neurriak eta harrera egiteko neurriak, bai senideren baten etxean bai egoitza batean. Haurrak modalitate horretan zaintzeko aukera ematen duen **egoitza-baliabideen sarea** etengabe eguneratzen ari da, gizarte-behar aldakorrei, eskaerei eta araudi-xedapenei erantzunez.

Bizkaian, aldaketa ugari izan dira bakarrik dauden adingabe atzerritarrek zaintzeko egoitza-harrerako baliabideen sarean, hain zuzen ere, emantzipazio- edo emantzipaziorako prestatzeko programak garatzen dituzten zentroetan: lau egoitza baliabide jarduerari utzi diote (Izurtzak, El Vivero-k eta etxebizitza erdiautonomoek: Basaurikoa eta San Adrianekoa), beste bi baliabide ez dira jada arduratzen adingabe horietaz, oinarrizko programa garatzen ari direlako (Aukera eta Zurbaran etxebizitzak), eta Zornotzako Lehen Harrerako Zentroak leku kopurua murriztu egin du, 40tik 30era. Aldaketa hauek guztiak gertatu dira gure lurraldera heltzen diren adingabeen kopurua jaitsi delako, iaz nabaritzen hasi ginen bezala. Oinarrizko programa orokorra garatzeko helburua zuen Murrieta Etxebizitzak ere jardueramaitu du, kasu honetan, azpiegitura desegokia izateagatik, eta kudeaketa publikoko beste egoitzetako lantaldea handitzeko beharra dela eta. Aitzitik, lau egoitza baliabide ireki dira: alde batetik, oinarrizko programa garatzeko Caritasek kudeatzen duen Ugao Etxebizitza, eta jada aipatu dugun Aukera eta Zurbaran etxebizitzak; eta bestalde-

tik, nerabeentzako programan aritzeko Egoki Etxebizitza, Berritzu enpresak kudeatzen duena. Guztira 40 leku gehitu dira programa horietan.

Gipuzkoan 2014an ez da aldaketarik egon egoitza-harrera sarean.

Arabakan, oinarrizko programa garatzen duen Hazibide etxebizitzan plaza bat gehitu da eta zentroa lekuz aldatu da. Bestalde, bakarrik dauden adingabe atzerritarrentzako behin-behineko baliabidea, alegia, 7 leku dituen "Estibaliz" zentroa, 2014ko ekaina arte egon da irekita, Gizarte Ongizaterako Foru Erakundeak dioenez, *eskaeraren hazkuntza masiboari eta aurreikus ezin daitekeenari erantzuteko, esaten dutenaren arabera erantzuteko*.

Haur eta Nerabeentzako Bulegoak berriz ere balorazio positiboa eman dio harrera-egoitzen sarearen *mugimendu* horiei, eta jada ez bakarrik administrazio eskudunek baliabideak beharren bilakaerara egokitzeko eta sortzen ari diren beharrak bizkortasunez artatzeko interesa dutela adierazten duelako, baizik eta baita foru-aldundien ikuskaritza-lanaren eskakizunei erantzuten hasi delako, duela gutxi arte babes gabeko egoera zeunden haurrentzako baliabideetan ez baitzen egiten.

2.3.3.b. Iturriotz-azpi ikuskatzeko bisita

Ararteko erakundeak arreta eta jarraipen berezia ematen die, *2008ko uztailaren 8ko 131/2008 Dekretuak*, *gizarte babesik gabeko haur eta nerabeentzako egoitza harrerako baliabideak arautuko dituenak*, espezializatutzat jotzen dituen programei, hau da, portaera-arazoak dituzten nerabeak zaintzeko programa espezializatuari eta portaera-arazo larriak dituzten nerabeei laguntza intentsiboa emateko programa espezializatuari, programa horiek espezializatuak direnez baitituzte ezaugarri batzuk eskubideak urratzeko arriskua areagotu dezaketenak (biziguneetatik urrun egotea, eusteko neurriak erabiltzeko posibilitatea -immobilizazio fisiko pertsonala zein isolamendua-, baldintza zehatz batzuetan gorputz miaketak egiteko posibilitatea, etab.). Hori dela eta, eta estatu mailan frogatutako kasu batzuetan antzeko ezaugarriak dituzten zentroetan bizi diren nerabeen eskubideak urratu direlako, zentro horiek interesgune bihurtu dira hainbat erakundetzat.

Euskadin garatzen ari diren programa espezializatuen egungo egoera zein den ikusteko eta zuzenean ezagutzeko asmoz, 2011n zentroak bisitatzeko plan bat hasi genuen eta plan horren barruan ikuskatu dugu Iturriotz-Azpiko zentroa Alabaina, horrez gain, aurrean badira beste zertzelada jakin batzuk ikuskapen-bisita hori egin nahi izateko. Egiaz, Arartekoak jada egin zuen bisita bat zentro horretara 2010. urtean, eta haren emaitzaren berri eman zuen urte hartako txostenean. Hala ere, zentroarekin harreman zuzena izan zuten zenbait pertso-

nak emandako informazio batzuen ondorioz (Haurren Foru Zerbitzuarekin kontrastatutakoak), oraindik ere kezkatuta geunden zentro horrek 2011 eta 2012. urteetan izandako funtzionamenduaz. Baliabidea kudeatzen zuen erakundea zela eta, lehen aldaketa egin zen eta 2013ko irailean Bizkaia IRSEri esleitu zitzaion; horregatik, bisita hori 2014ra arte atzeratzea erabaki genuen, enpresa berriari finkatzeko eta pixkanaka beharrezko aldaketak egiteko denbora ematearren. Horrela, ekainaren 5ean, Haur eta Nerabeentzako Bulegoko langile batzuek Iturriotz-Azpiko egoitza zentroa bisitatu zuten. Egun, zentroak 10 plaza eskaintzen ditu, neska zein mutilentzat, eta portaera-arazo larriak dituzten nerabeentzako programa espezializatua garatzen du. 2010ean ez bezala, zentroa ez da arduratzen inoren kargura ez dauden adingabe atzeritarrez soilik.

Bisita-jarduera hori osatzeko, arretaz aztertu genuen Gipuzkoako Foru Aldundiaren Gizarte Politika Sailaren Haurren Zerbitzuari eskatutako dokumentazioa (zentroaren hezkuntza-proiektua, atxikitako langileak eta bertan bizi ziren 10 neska-mutilen eskolatze-egoera) eta bilera bat egin genuen Haurren Zerbitzuko arduradunekin. Bilera hartan hainbat gai jorratu ziren: ekipamendua, erabiltzaileak, familiariekin egindako lana eta profesionalen lantaldea.

Bisitaldiari buruzko bukaerako txostena ia amaituta, baina zentroko egoera ikertzeko jarduera artean itxi gabe zegoela, hainbat hedabidek albiste bat argitaratu zuten, "Iturriotz-Azpiko zentroan tutoretzapeko adingabeak zaintzean egon zitekeen arduragabekeria". Albiste hark zioenez, Fiskaltza ordurako egoera hura aztertzen ari zen. Hala eta guztiz ere, bisita egin berria genuenez eta ikerketa abian geneukanez gero, gertatutako egintzez arduratu ginen (horiek balioetsi gabe, organo judizialen iritzipean baitzeuden) eta, batez ere, foru administrazioak egintza horien aurrean izan zuen jokaeraz.

Gure jarduera bukatzeko, [Arartekoaren 2014ko abenduaren 18ko Ebazpena eman du](#), Gipuzkoako Foru Aldundiaren Gizarte Politika Sailari bidalitakoa. Ebazpen horretatik hartu ditugu bisitan ikusitako hainbat gairi buruzko xehetasunak, baita jarduera orokorretik ateratako ondorioak ere.

Iturriotz-Azpiko egoitza zentroa basoz inguratutako sakonune batean **kokatuta** dago, biziguneetatik urrun. Aia udalerriko hirigunetik 10-12 km-ra dago eta ibilgailu partikularra behar da hara iristeko. Hain zuzen ere, 3 ibilgailu erabiltzen dituzte joan-etorriak egiteko eta neska-mutilak leku batetik bestera eramateko, eta egoitzako profesionalak arduratzen dira horretaz. Ez dago sakelako telefonoentzako estaldurarik eta telefono-linea satelite bidezkoa da, baina konexioa ez dago une oro bermatua.

Eraikin nagusi batek, erantsia dagoen eraikin batek eta kanpoaldeek osatzen dute zentroa. Eraikin nagusiaren antolamenduari dagokionez, batik bat beheko solairua erabiltzen

da, baina goiko solairuan kokatuta daude 2 logela, bisitak eta komunikazioak egiteko gela bat eta ganbarako sabaia baxua delako erabiltzen ez den espazio zabala.

Eraikinaren diseinua, jatorrizko erabilerarako egokia bada ere (mendiko aterpetxea izateko eraiki zen), ez da erraz moldatzen egungo erabilerara. Oso sabai altuak guztientzako eremuetan, solairuaren erabilera arriskuan jartzen duten txapitula-erako sabaiak goiko solairuan, isolatzailea ez den estaldura, hotza eta zarataren aurkako isolamendurik eza, azken hori, bereziki kezkarria da komunikazioak eta bisitak egiteko gelan, bertan intimitatea bermatu ezin baita. Garbitasun eta mantentze maila ona da, nolnahi ere.

Eraikin berean, baina kanpoaldetik aparteko sarbidearekin, isolamendu-gela bat dago. Esan digutenez, ez da erabiltzen. Hutsik dago, material bigungarri apainduta, kamerarik gabe. Itoginak ditu eta, izan ere, erabiltzen ez dela ematen du.

Alboko eraikinean badago erabilera anitzeko gela handi bat, 2 bulego eta komun bat. Kanpoaldean ez dago aisialdirako edo kirola egiteko lekurik, ezta eraikinetatik kanpoko espazio estalirik ere.

Aipatu bezala, zentroan gauzatzen ari den **programa** portaera-arazo larriak dituzten nerabeentzako programa espezializatua da. Gipuzkoako egoitza harrerako sarean erabilitako terminologian, lehen faseko zentroa da, bigarren fasekoa den Azpilikuetakoko zentroarekin lotua, batez ere.

2010ean ez bezala, egoitza-zentroan bizi direnak ez dira atzeritarrak eta gizonetzako bakarrik. Neska-mutilak hainbat tokitik iristen dira, adibidez: egoitzetako harrera sareko beste pisu batetik, oro har, oinarritzko programa baten barruan, pisuan (pisutik kanpo ez hainbeste) sortzen zituzten arazoak direla medio; beraien etxeetatik, nerabezaro zaila baitute eta bizi diren inguruan ez daukate laguntzeko gai den pertsona heldurik. Gehienetan, ez daukate diagnostiko klinikorik, nahiz eta kalte/kasu klinikoa izan, eta kasu batzuetan portaera-arazoak agertzen dira, droga kontsumoarekin lotura dutenak. Batzuetan, profil psikologiko desegokia duten nerabeak ere iristen dira, nahaste psikiatrikoak dituzten gazteak, hain zuzen. Baina agian beste baliabiderik ez dagoelako gertatzen da (osasun arloan, adibidez, komunitate-mailan tratamendu intentsiboagoa egiteko baliabiderik eza). Egun egoitza bizi diren pertsona gehienak tutoretzapean daude eta gainerakoak – zaintzapean.

Kasu gehienetan, Iturriotz-Azpian adin-nagusitasunera iritsi arte egoten dira, eta gero, norbera bere etxera edo emantzipazio-etxebizitza batera joaten da bizitzera. Beste kasu batzuetan, gaztearen bilakaera horretarako aproposa bada, bigarren faseko zentro batera joaten da, autonomia izatera pixkanaka moldatzeko gomendagarriena delako. Gutxitan, oinarritzko programan zuzenean sartzen dira.

2013-2014 ikasturtean neska-mutil ia guztiak ikastetxe batean matrikulatuta zeuden, eta 2014-2015 ikasturtean eskolatzeke izapideak egin dira, ikasteko zailtasun handiak izan arren.

Antzemandako arazoetako batek neska-mutilek Iturriotz-Azpiko zentrorra joan baino lehen jasotzen duten informazioarekin du zerikusia. Batzuek esaten dute ez dakitela zergatik eta zertarako dauden zentroan. Ez diete ibilbideari buruzko azalpenik eman, ez diete esan zenbat denborarako izango den, etab.

Bisitaldian bildutako informazioa ikusita, agian, daturik aipagarriena zera da: zentroa kudeatzen ari den entitateak lan-absentismo altua (laneko baxak), desilusioa, motibaziorik eza eta neke profesionala aurkitu duela. **Hezitzaile taldearen** zati batek aipatutako arazoak ditu eta baliteke aldi luze batean lana egoki betetzeko baldintzak hondatzeak eta baliabideen urritasunak zerikusia izatea, lana emozio aldetik berez gogorra dela kontuan hartzen bada. Gainera, esan digutenez, entitate kudeatzailearen eta hezitzaile taldekide gutxi batzuen arteko lan gatazkek bertako giroa hoztu egiten dute.

Beste datu aipagarria da gauez lan egiten duten hezitzaileek txanda *finko* bat dutela, arduradunek azaltzen dutenez, zentro horiek arautzen dituen **uztailaren 8ko, 131/2008 Dekretuak** xedatutakoarekin bat etortzen da.

Galdetutako arduradunen iritziak, programa espezializatu horietan interesgarria izango litzateke, gainera, beste profil bateko profesionalak sartzeari, hain zuzen ere, psikologo bat edo familian esku-hartzeaz arduratuko den profesional bat, zentroan arduraldi osoan edo partzialan lan egiteko. Orobat, adierazi dute portaera gatazkatsuak dituzten neska-mutilekin lan egiteko jarraibide zehatzak adostea komeni dela programa espezializatuetakoz zentro guztien artean.

Bisitaldiaren ondoren foru-aldundiko Haurren Zerbitzuko arduradunekin egindako bileran hainbat gai jorratu ziren. Horietako batzuk azpimarratu nahi genituzke:

- Haur, Nerabe eta Gazteen Zerbitzuak balorazio oso ona eman dio egiten ari den esku-hartzeari, baita profesional gehienek egiten duten lanari ere. Auzokoekiko eta inguruko udalerriekiko gatazkek nabarmen gutxitu dira.
- Zentroa oso urrun eta bakarturik dagoela aitortzen badute ere, epe labur eta ertainean kokapen aldaketarik aurreikusen ez dela esaten dute.
- Aitortzen dute nahaste psikologikoak dituzten neska-mutilak zaindu beharrian egoten direla batzuetan. Osakidetzako Ospitaleak Kanpoko Osasun Mentalaren zerbitzuekin harreman oso ona dutela esaten dute.

- Hezkuntza Ikuskaritzarekin harreman onak dituzte eta lan-mahaia aldizka biltzen da.
- Ados daude entitate kudeatzailearekin hezitzaileen taldean beste profil bateko profesionalak sartzeari aberasgarria izango litzatekeela.
- Familiekin lan egiteko, Haur, Nerabe eta Gazteen Zerbitzuak sei programa ditu, eta adingabearen kasuaz arduratzen den hezitzaile-tutoreak horietako bat aktibatuz ahal du antzemandako premien arabera. Hezitzaile-tutoreei dagokien ardura hau, egoitzako Laguntza Teknikoko Zerbitzuaren gainbegiratzeko eta laguntzarekin, duela gutxi sartu da lan egiteko dinamikan. Edonola ere, familian esku-hartzea proposatzen da baina zentroarekin koordinaturik, eta ez lan hori euren esku utziz, Iturriotz-Azpiko entitate kudeatzaileak planteatu duen moduan.

Hona hemen gure jardueraren **azken ondorioak**:

- Iturriotz-Azpiko zentroan egindako bisitaldian ez dira antzeman lehen ikusitako baldintza larriak, erakunde honen kezka izan zirenak. Aitzitik, zentroaren funtzionamenduak hobekuntza nabarmena izan duela ikusten da.
- Zentroaren kokapena aztertu behar da, gaur egun bertan bizi diren neska-mutileen beharrak kontuan hartuz gero, egokia ote den ikusteko.
- “Kasuaren arduraduna” izateko kompetentzia hezitzaile-tutoreei esleitzeko premia gogorarazi behar da eta horretarako laguntza eman, funtzioa nor bere gain hartzea bizkortzeko. Neska-mutilei arreta emateko oinarri-oinarrizkoa da eta heziketa-lanaren gakoa, hortaz, ezin da geldirik egon horren zain.
- Baliabideko neska-mutilei behar den bezalako arreta emateko, hausnarketa egin behar da lan txandak antolatzeke moduaren gainean, ahalik eta hoberena izan dadin, egoitza-zentroak arautzen dituen dekretuan ezarritako baldintzei buruzko printzipioarekin bat, antolaketaren irizpide nagusitzat neska-mutileen premiak zaintzea hartu behar duela ahaztu gabe.
- Heziketa profesionalen lana errazteko berraien prestakuntza egokia dela bermatu behar da, espezializatuetakoz prestakuntza etengabearen eta kanpoko ikuskapenen bidez.
- Baliabide hauek arautzen dituen dekretuaren balizko aldatetari begira, hezitzaile taldean beste profil bateko profesionalak sartzeko aukera aztertu behar da.
- Azaroaren bukaeran prentsan agertu ziren albisteei dagokienez, gertatutakoaz ohartzeko unean administrazioaren

jarduna egokia izan zen. Hala ere, erne egoteko eta hartutako adingabeak (baita egoitza-harrerako sare osoa ere) ahal den neurrian baliabideetako profesionalak izan ditza keten lan gatazketatik babesteko eskatzen zaio.

2.3.3.c. *Egoitza-harrerako baliabideak arautzen dituen 131/2008 Dekretua betetzearen jarraipena*

2014an zehar jarraitu dugu egiaztatzen zenbateraino betetzen den egoitza-harrerako baliabideak arautzen dituen 131/2008 Dekretua. Zehazki, ondoko hiru gai hauetan jarri dugu arreta: 1) zentroetako langileek bete behar dituzten baldintzak betetzeko maila, 2) baimendu gabeko absentsietarako jardun-protokoloa, eta 3) bakarrik dauden adingabe atzerritarren premiazko harrerarako protokoloa komuna –adingabe horiei berariazko arretari buruzko 2.3.4 atalean hitz egingo dugu horretaz–.

Gizarte babesik gabeko haur eta nerabeentzako egoitza-harrerako baliabideak arautuko dituen uztailaren 8ko 131/2008 Dekretuaren lehenengo xedapen iragankorrean ezarritako lau urteko epea –baldintza materialak, funtzionalak eta langile-arlokoak egokitzea– bukatu ondoren, 2012. urtean jarduerari hasiera eman genion ofizios dekretoak xedatzen duena betetzeko maila egiaztatzearen. Horretarako, informazioa eskatu genien hiru foru-aldundietako haurrentzako zerbitzuei, baita Eusko Jaurlaritzako [Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailari](#) ere, batik bat, arauak ematearekin eta koordinazioarekin lotutako kontu batzuetan eskudunari. Informazio hau lehen izan dugunarekin batu dugu, ikuskarpen-bisitaldian, eta administrazio-organoekin eta gizarte-erakundeekin egindako bileretan eskuratutako informazioarekin, hain zuzen ere.

Ondorio nagusietako batzuk iaz aurreratu genituen dagoneko. Oraingoan, nabarmendu nahi duguna hau da: **langileen betekizunak desegokiak izatea titulazioei dagokionez** (eta, beraz, gaitasun profesionalak eskuratzeko egiten den prestakuntza espezializatuari dagokionez ere); ondorioz, hezkuntzan lan egiten duten langileek eta baliabideetako laguntzaileek neurri handi batean ez dituzte eginkizun horiek betetzen. Guztiz desegokia iruditu zitzaigun, beste batzuen artean, Eusko Jaurlaritzako [Gizarte Zerbitzuen Zuzendaritzak](#) zabaldu zuen zirkularra. Bertan jasotako titulu sorta harrigarriki zabala zen eta horietako batzuek ez zuten ia zerikusirik hezkuntzaren arloarekin. Gure gogoetak zuzenean eta ahoz helarazi genizkien sailaren arduradunei eta aipatutako zirkularra –edonola ere, arau-mailarik ez duena– kentzeko proposatu genien. Geroago jakinarazi ziguten bazegoela betekizun horiek ez betetzeaz hausnarketa egiteko asmoa (ezinbestean, hiru foru-aldundiekin batera), eta aukera hori dekretua sakonki, eta haurrei buruzko araudian aurreikusten diren aldaketei begira aztertzeke aprobetxatuko zuela.

2014an, gai horretan emandako aurrerapausoen berririk ez genuenez, sailera jo genuen berriro ere, araudia betetze-maila ezagutzeko burutu zituen jardueraz galdezka. Halaber, galdetu genuen egoitza baliabideetan lan egiten duten hezitzaileei eskatzen zaien prestakuntzaren gainean Gizarte Zerbitzuen Zuzendaria emandako 2012ko maiatzaren 22ko Zirkularra indarrean ote zegoen.

Txosten hau idazten ari garela, sailak eskatutako informazioa bidali ondoren gure jarduera bukatu behar izango dugu oraindik, baina horren inguruan ditugun gogoeta batzuk aurrera ditzakegu.

Orain egiaztatzen ari garen informazioaren arabera, egoitza baliabideetan adingabeak zaintzen dituzten hezitzaileei eskatu behar zaizkien tituluei dagokionez, baldintzak lurralde bakar batean ere ez dira betetzen, maila desberdinetan izan arren. Gipuzkoan oso larria da egoera (eta Araban langileen % 43raino iritsi da). Gainera, hiru foru-aldundiek eta Eusko Jaurlaritzak egoera aztertzeke sortu zuten lantaldearen aurrean Gipuzkoako Foru Aldundiak ez ditu aurkeztu dekretuak eskatzen dituen tituluak egokitzeari buruzko daturik, baizik eta horretarako beste titulu batzuei atek irekitzen zizkien Zirkularrean xedatutakoa ontzat jo du.

Sailak berak azaltzen duenaren arabera, badaude bi arrazoi Zirkular hori baliogabetzat jotzeko: 1) Zirkularrak egintza administratiboak dira, administrazio-antolakuntzaren mailan ematen direnak, eta dekretu bat aplikatzeko jarraibideak edo ereduak ezartzeko balio badute ere, ezin dute interpretatu egin dekretuaren edukia, eta bertan ezarritako xedapenak aldatu edo osatu; 2) zirkularrean dagoena ezin da aplikatu Eusko Jaurlaritzatik kanpo dauden organo administratiboetan, eta beraz, beste administrazio publikoetan.

Puntu honetan gogorazi behar da tituluei buruzko baldintzak xedatu dituen dekretua 2008an sartu dela indarrean, beraz, data horretatik aurrera kontratatu diren langileengan bakarrik du eragina. Gainera, foru-aldundiek 4 urteko epea ezarri dute baldintza horiek betetzeko. Epea 2012an bukatu da beraz, baina dirudienez, eskatutako titulurik ez duten langileen kopuru nabarmena kontratatu da oraindik ere.

Ez gara gehiago luzatuko orain, gure jardueraren ondorioetan zehazki aztertuko baita, baina hori bai, behin eta berriz azpimarratu nahi dugu ezinbestekoa dela babesik gabe dauden haurrak zaintzen dituzten profesionalak horretarako egokia den gaikuntza (eta prestakuntza) izatea. Kontuan hartzen ez bada, ondorio larriak izan ditzake.

Bukatzeko esan nahi dugu jakin badakigula foru-aldundiak kezkatuta daudela gai honetaz, eta Eusko Jaurlaritzarekin batera lan egiten dutela konponbide bat aurkitzeko. Horretarako, erakunde arteko bilerak egiten dira, haurrak babesteari buruzko Euskadiko arau-xedapenak estatuko arau-

dian aurreikusten diren aldaketetara eta gizarteak bizi ari den errealitatera egokitzeko. Profesionalen prestakuntzarena bertan jorratzen diren gaietako bat izaten da. Errealitateari erantzun behar dion araudia errealitate horretara egokitzeko hausnarketa beharrezkoa eta positiboa da gure ustez. Hala ere, ohartarazi behar dugu ikusten dugun arriskuaz: profilen desegokitasunari lotutako gaur egungo arazoak konponetzearen dekretua “errealitatera egokitze” hori ezin da egin hezkuntza-erantzukizunak dituzten profesionalei eskatzen zaien prestakuntza-maila jaitsez, horrek egungo lantaldeak ez ezik, baita etorkizunekoak ere baldintzatuko bailituzke. Laburbilduz, argi utzi nahi dugu bi kontu desberdinez ari garela: alde batetik, konponbidea eman behar zaie eskakizunak ez betetzeari, baita horien desegokitasunak eta hezitzaileen zati handi batek prestakuntzarik ez izateak egun sortzen dituen arazoei ere; bestaldetik, hezitzaileen taldeentzat egokiena den antolaketa eta kualifikazioa zehaztu behar da.

2.3.3.d. *Baimenik gabeko absentzietarako jardun-protokoloa*

Baimenik gabeko absentzien kasuetan jarraitzeko protokoloari dagokionez, 131/2008 dekretua indarrean sartu eta urtebetera onartua egon behar izan zuela ahaztu gabe, esan behar dugu aurten aurrerapen batzuk egin direla protokoloa garatzeko prozesuan. Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak jakinarazten digunez, 2015eko lehen hiruhilekoan aurreikusten da protokoloa onartzea, atzerapen nabarmena izan arren. Hala ere, ez dugu izan beste protokoloaren (edo antzeko dokumentu baten) berririk –kasu honetan, portae-ra-arazoak dituzten nerabeentzako programetan daudenei gorputz miaketak egitean segurtasuna bermatzeko jardun-protokoloaz ari gara–. Gogoan izan behar da Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak protokolo hori prestatzeko konpromisoa hartu zuela, 2009an hasi genuen jarraipenaren testuinguruan. Berme horiek sartzearen 131/2008 dekretua aldatzeko proposamenari erantzunez, baimendu gabeko absentzietarako protokoloari loturik egongo litzatekeen tresna bat (beste protokolo bat edo antzekoa) lantzeko konpromisoa hartu zuen. Txosten hau idazten ari garela, gure jarduera laster amaituko dugu eta sailari gomendatuko diogu lehenengo protokoloa lehenbailehen onar dezatan, eta bigarrenaren egoera zein den jakinaraz dezatan, edo bestela, konpromisoa bertan behera utzi badu, erabaki horren arrazoiak behar bezala azal ditzan.

2.3.4. Familia-harrera

Erakunde honek Euskadiko familia-harreraren egoera eza-gutzeko interesa erakutsi du aspalditik, familia banantzeko neurri horri egin zaion jarraipena beti haurrak babesteko bigarren mailako arretako gizarte zerbitzuen (lehenago zerbitzu espezializatuak deitzen zirenak) jarraipen orokorraren ildoan egin arren. Hala ere, 2013ko bukaeran, zegoen egoe-

ra ikusteak zerbitzu hau sakonki aztertzeko beharra ekarri zuen, bai familia hartzailearentzako laguntzaren ikuspuntutik, bai harreraren hartutako haurrei ematen zaien arreta gainbegiratze eta zaintzearen aldetik. Horren harira, 2014. urtean zehar hainbat jarduera burutu ditugu: foru-aldundiei informazioa eskatu, familia hartzaileen elkarteekin bildu eta foru-aldundietako haurrentzako zerbitzuen barruan dauden harrera-zerbitzuetako arduradunak elkarrizketatu. Ondoren, 2015eko urtarrilean *Arartekoaren 1/2015 Gomendio orokorra, urtarrilaren 20koa*. Euskadin harrera egin zaien haurren eta nerabeen arreta argitaratu dugu.

Gomendioak jasotako gogoetan honako gai hauek azaldu dira: Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmenean ezarritako bi printzipio, hau da, haurrek eta nerabeek zaintzen eta orientatzen dituen familia bat edukitzeko eskubidea, eta entzunak izateko eta haientzat garrantzia duten erabaki guztietan haien iritziak aintzat hartuak izateko eskubidea; familia-harrera babes-neurri gisa nekez hartzea eta horretan aurrerapausorik eza; hartze-prozesuaren hainbat konturi buruzko gogoetak (familia berriak erakartzea, haien egokitasuna balioztatzea, familiei prestakuntza ematea eta laguntzea, adingabeak familia hartzaileetan integratzea, neska-mutilen emantzipazio-prozesua eta horren jarraipena adin-nagusitasunerako heltzen direnean); horretaz gain, babesgabeko haurrentzako gizarte zerbitzuen erakunde laguntzaileak arautzeko beharra aipatu da, horiek egiten duten esku-hartzearen kalitatea bermatzearen.

Gomendioak administrazio desberdinei zuzenduta daude, dagozkien eskumenen esparruaren arabera. Hona hemen gomendio batzuk foru-aldundietako sailei –babesik gabeko egoeran dauden haurrentzako gizarte zerbitzuen arloan eskumena dutenei– emandakoak:

- Familia-harreraren aldeko jarrera irmoa har dezaten atzeratu gabe.
- Haurrek eta nerabeek entzunak izateko daukaten eskubidea zaintzean aurrera egin dezaten, alegia, haur guztiak, adin eta izaera guztietakoak, une gehiagotan eta berme gehiagorekin aintzat har ditzaten.
- Familien egokitasuna balioztatzeko prozesuari dagokionez, emaitzaren komunikazio hizketatua egiteko praktika egokia iruditu zaigu, beraz, horrekin jarrai dezaten, baina prozesuaren amaieran emaitza arrazoitua jasotzen duen administrazio-ebazpen baten bidez ematea komeni da.
- Familia hartzaileen eskariak kontuan hartuz, gomendatzen da: informazio gehiago ematea, jarraipenerako irizpideak parekatzea, adingabeei buruzko erabakietan familiaren presentzia handiagoa izatea, esperientziak familien zein neska-mutilen artean partekatzeke gune gehiago prestatzea eta hiru lurraldeetako munta ekonomikoak parekatzea.

- Adin-nagusitasunerako helduera zaugarritasun handiko unea izanik, arreta berezia ematearren: adin-nagusitasunaren osteko etapa planifikatzeko fase bat formalki xedatzea; nerabeen eta familia hartzaileen erabaki askea ahalbidetzen duten baliabideak antolatzea; emantzipatzeko laguntzen titularrak gazteak izatea, familia hartzaileentzako zeharkako laguntzei dagokienez lehentasuna duen formula gisa; helduarora igarotzean laguntza profesionala ezartzea, bai familia hartzailearekin bizitzen jarraitzen badu, eta bai bestela erabaki badu.
- Gizarte- eta elkarte-sareak egiten dituzten ekarpenen baliua identifikatzea, lankidetzaren eredu aberasgarriak lortzeko.

Eusko Jaurlaritzako Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailari zuzendutako gomendioek honako bi kontu hauekin zerikusia dute: alde batetik, familia-harrera berariaz arautzeko beharra dago, neurri horren bidez babestutako haurren eta nerabeen eskubideak hobeto bermatzeko; eta bestaldek, komenigarria izango litzateke arriskuan edo babesik gabe dauden haurrak zaintzeko zerbitzuak ematen dituzten erakunde pribatuek, eta zehazki, horiek garatzen dituzten baimen-, erregistro- eta egiaztapen-prozesuak arautzeari heldzea, bai 3/2005 Legearen garapeneren esparruan, bai *Gizarte Zerbitzuei buruzko abenduaren 5eko 12/2008 Legean* egin behar den arau-garapeneren zati gisa.

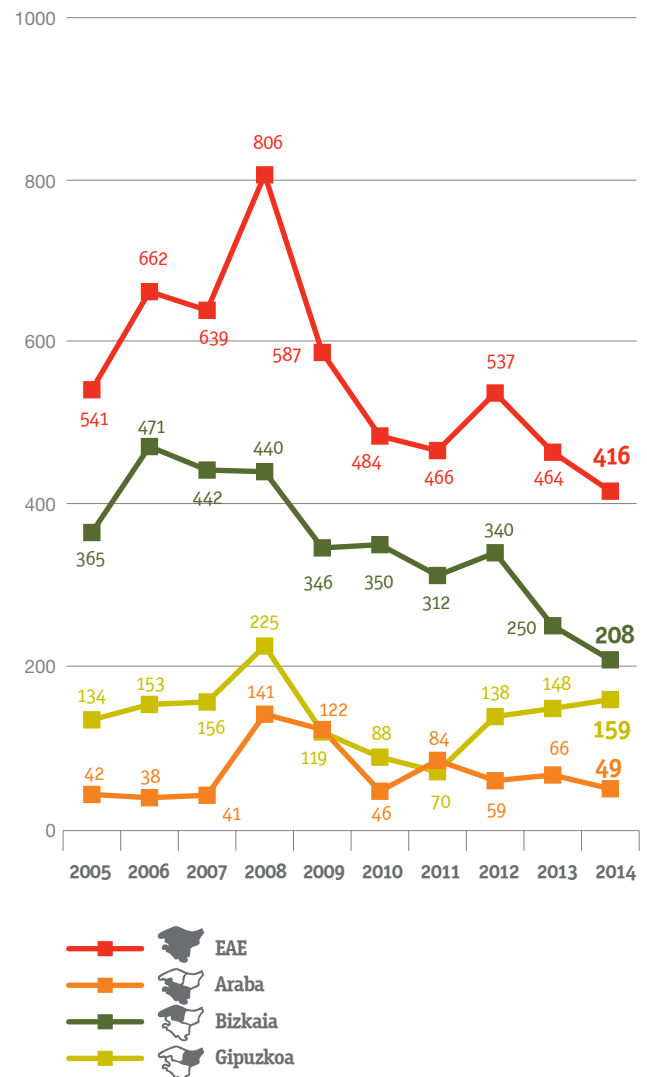
2.3.5. Bakarrik dauden adingabe etorkinei berriazko arreta

2.3.5. a. Zenbait datu

Foru aldundiei informazioa eskatu genien babesgabatasun larrian zeuden eta artatu dituzten adingabeei buruz (2.3.1 puntuan aipatu ditugu horiek). Besteak beste, bakarrik dauden adingabe atzeritarren gaineko datu eta berriazko balorazio batzuk eskatu genizkien, izan ere, babesik gabeko haurren zati bat diren arren, hainbat bereizgarri dituzte.

Lehen datu garrantzitsua gure lurraldera heltzen diren adingabe atzeritarren kopurua da, 2008. urteaz geroztik jaisten ari baita (pixka bat gora egin zuen 2012an eta hori jada berdinduta dago) eta urte hartan iristen zirenen ia erdiak heldu dira 2014an. Alabaina, joera hori ez da islatu Gipuzkoako lurraldean, bada azken 3 urteotan, hazkuntza txikiak ikusi dira etorreretan, 3 urtean gutxituz joan ondoren.

12. grafikoa.
Bakarrik dauden adingabe atzeritar "berriak", foru aldundietako haurren gizarte zerbitzuek artatuak. Bilakaera 2005-2014

Iturria: guk eginda foru aldundiek eskaintako datuak oinarri hartuta

Zifra horiek erakusten digute zenbat mutil berri (eta zer neska berri gutxi) artatu dituzten babesik gabeko haurrentzako Foru Aldundiaren gizarte-zerbitzuek urtearen uneren batean, baina ez da zehazten zenbat denbora egoten edo egon diren zerbitzu horien tutoretzapean (edo berehalako zaintzapean). Gai hori berriaz aipatu dute Bizkaiak eta Gipuzkoak, lurralde horietan ikusi baitute dezente ugartu direla lehen harrerako zentroetan edo larrialdietako harrera-zentroetan egun bat edo egun gutxi

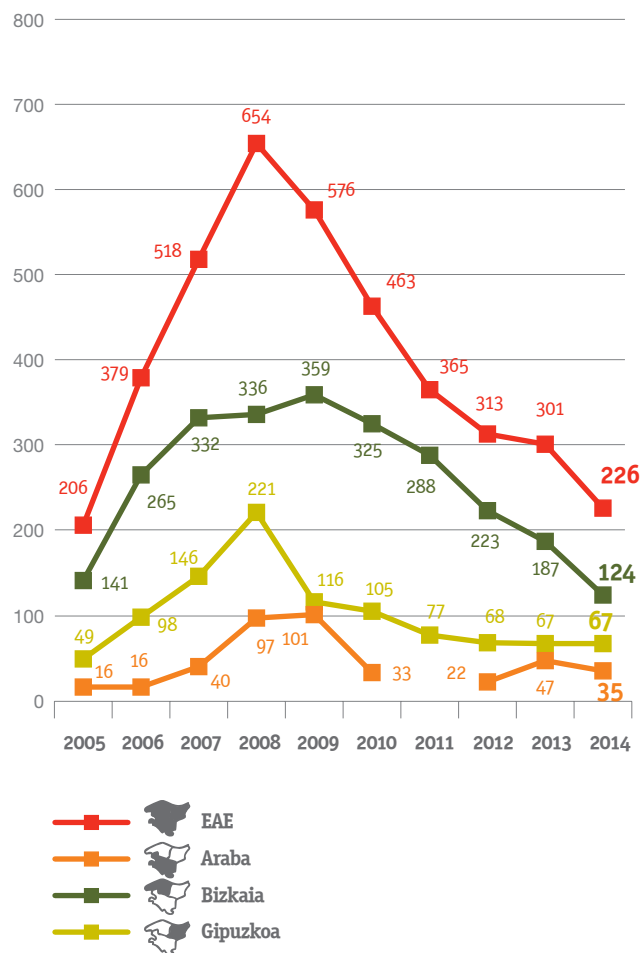
II

egoten diren adingabeak, Europako beste herrialde batzuetarako bidean. Azken batean, ikusi dute adingabeen mugikortasuna hazi dela, zentroetan epe laburrerako berriz sartuz eta aldi baterako egonaldiak eginez.

Adingabeen profila dela eta, Arabak datu deigarri gisa aipatzen du Pakistanetik 2013an 19 adingabe heldu zirela eta 2014an 7; hori bereziki Arabako lurraldean gertatzen delako iruditzen zaio azpimarragarria.

Mugikortasun handiari buruzko datu hori islatuta dago, jakina, egoitza-baliabideetan urtearen une jakin batean (gure kasuan, abenduaren 31n) artatzen dituzten adingabeen kopuruan. Egiaz, kopuruari dagokionez, alde nabarmena dago urtean zehar iritsi diren adingabeen eta data horretan egoitzetan hartuta zeudenen artean, are handiagoa kontuan hartzen baditugu ez bakarrik 2014an heldu diren adingabe berriak, baizik eta iritsitako guztiak (919). Hurrengo grafikoan ikusten denez, egoitza-baliabideetan bakarrik dauden adingabe atzerritarren kopuruak ere beheranzko joera izan du 2009az geroztik, heren bat gutxitu baita (226) okupaziorik handieneko urtean (2008) hartuta zeuden adingabeen aldean. Honatx datu horren zergatia: behera egin du sarrerren kopuruak eta, lehen aipatu bezala, egonaldiak aldi baterakoak izan dira; horrez gain, aurreko urteetan sartu ziren batzuek emantzipatzeko aukera izan dute.

13. grafikoa.
Bakarrik dauden adingabe atzerritarrek, abenduaren 31ra arte foru aldundietako haurren gizarte zerbitzuek artatuak. Bilakaera 2005-2014

Iturria: guk eginda foru aldundiek eskainitako datuak oinarri hartuta

Egoitza-baliabideetan adingabe atzerritarren kopuruak izan duen beheranzko joera hori, berriro ere, itxiera askoren eta egoitza-baliabideen euskal sarean egin diren aldaketen oinarri dago. Gai hori 2.3.3. atalean azaldu dugu.

2.3.5.b. *Lagunduta ez dauden atzerritar adingabeen premiazko harrerarako ekintza protokolo komuna*

Gizarte eta babesik gabeko haur eta nerabeentzako egoitza harrerako baliabideak arautzen dituen [uztailaren 8ko 131/2008 Dekretuaren](#) seigarren xedapen gehigarriak bakarrik dauden adingabe atzerritarren **premiazko harreran jarduteko protokolo komuna** burutzea xedatzen du.

Erakunde honen aburuz, oso beharrezkoa da protokolo komun hori edukitzea. Horregatik, 2009. urteaz geroztik, protokolo hori egin dadin eskatzen ari gara.

Urte hauetan, Arartekoak oso gertutik jarraitu du lagunduta ez dauden atzerritar adingabeen egoera; azterketa juridikoak, ondorioak, iradokizunak eta gomendioak helaraziz. Guztiak daude Eusko Legebiltzarreko urteroko txostenetan jasota. Bi txosten berezi³ dira, eta [ekainaren 17ko Arartekoaren 5/2013 Gomendio orokorra](#). Bakarrik dauden adingabe/gazte etorkinen arretarako bermeak. Gomendio horren berri zehatza eman genuen iaz.

Gomendio horrek ekintza protokolo baten beharrezanari eskaini dio hiru ataletako bat. Protokolo horrek harrera prozesu osoan errespetatu beharreko bermeak jaso behar ditu, pertsona horien eskubideak egoki erabil daitezten.

Protokoloa egiteko prozesuan emandako pausoei buruzko informazioa, aurkitutako zailtasunak eta egindako ahalginak 2013 urte amaierara artekoak dira. Horixe izan zen Euskadin aplikatu beharreko protokoloa onartzeko akordioa azkenik lortuko zela zirudien unea (131/2008 Dekretuak aipatu duena). Estatuko Protokolo Markoa onartu berri zela jakin genuen orduan. 2014ko lehen hilabeteetarako edukitzea espero zenez gero, hori egiteaz arduratu ziren eragileek zain geratzea erabaki zuten, Estatuko Protokoloak autonomiako protokoloari buruz zer jasotzen zuen jakiteko (erabakiak hartzeari dagokionez). Errealitatea, ordea, bestelakoa izan zen; izan ere, Protokolo Markoa ez zen 2014ko urrira arte onartu.

Beste alde batetik, 2014ko iraila amaieran ezagutu zen Auzitegi Goreneko Arlo Zibileko Salaren 453/2014 Epaia (biltz. 1382/2013). Bertan, jurisprudentiako doktrina ezarri da *adingabeek soinean daramaten dokumentazioak duen baliari buruz, aipatu dokumentazioak pertsonaren errealitate fisikorekin bat egin ezin duten datuak dituenen*. Harrerarako protokoloan aztertu beharreko garrantzi handiko gaia berau.

Hortaz, protokoloaren egoerari buruzko azken informazioa izan genuenetik urte bat igarota, horren inguruan galdetu dugu Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailean. Erantzun di-

gutenez, Protokolo Markoa onartu eta argitaratu ondoren, aurreikusten da laster Euskadi mailako protokoloa taxutzeari berriro ekitea, eta horretarako, aintzat hartuko dituzte bai aipatutako Protokolo Markoan ezarritako norabideak, bai Auzitegi Gorenaren 453/2014 Ebazpena. Hori guztia kontuan izanda, Sailera jo dugu berriro ere, eta goian aipatutako 5/2013 Gomendio orokorraren lehenengo puntuazaldutako gai guztiak ere prozesuan zehar jorrazteko eta kontuan hartzeko eskatu dugu.

Gai horiek eta haien zuzenbideko oinarria ere gogorazti dira Donostiako Udalarari 2014. urtean amaitutako espediente baten ildoan. Espedientea adingabea zioen pertsona baten adina zehazteko moduari buruzkoa zen. Udalak dioenez, Udaltzaingoak aplikatzen du *Gipuzkoako Probintzia Auzitegiko Fiskaltzako Adingabeen Atalaren Instrukzioa, 2005eko maiatzaren 13koa*, eta *Erakundearen arteko Protokoloa, Bakarrik dauden Adingabe Atzerritarrei buruz, 2007ko ekainaren 30koa*. Gipuzkoako Lurralde Historikoan indarrean dagoen azken hori, Segurtasuneko Indar eta Gorputzek, Gobernuaren Ordezkariordeztzak Gipuzkoan, Adingabeen Epaitegiak, Ministerio Fiskalak, Gipuzkoako Foru Aldundiak, Gipuzkoako Abokatuen Elkargoak eta Osakidetzak sinatu dute.

Hala ere, kasu horretan jarraitu zuten protokoloak (2007) ez ditu aintzat hartzen adingabeak eta bakarrik egon daitezkeen adingabe atzerritarrek zaintzean bete behar diren lege-aurreikuspen berriak, indarrean ez dagoen arau bat aipatzen duelako (hain zuzen ere, 2393/2004 Errege Dekretua, 4/2000 Lege Organikoaren Exekuzio-erregelamendua onartzen duena). 5/2013 Gomendio orokorrak gogorazten duen bezala, besteak beste, adingabeen babeserako zerbitzu autonomiako jakinaren gainean jarri behar izan da, berehala ardura dadin. Halaber, lehenbailehen jakinaren gainean jarri behar izan da Ministerio Fiskala eta horrek, ahalik eta epe laburrean, pertsona horren adina zehazteko agindua emango luke. Gainera, Fiskaltzak berak eman behar dio adina kalkulatzeko prozedurarekin lotutako mediku- eta lege-alderdien berri, edo bestela, informazio hori eman zaiola kontrolatu behar du. Era berean, esan behar dio zeintzuk diren probaren emaitzak izan ahal dituen ondorio juridikoak, eta probari uko egiteak ekar litzakeen ondorioak. Horrelako kasuetatik ondorioztatzen dugu bakarrik dauden adingabe atzerritarren premiazko harrerarako protokolo komuna ezinbestekoa dela, eta hori behin eta berriro eskatzen jarraitu behar dugula.

2.3.5.c. *Gazte atzerritarrek emantzipatu ondoren*

Emantzipazioarako prestatzea eta gazte horiek bizi behar duten zaugarritasun goreneko egoera da erakunde honen kezketako bat eta horretan jarri ohi dugu arreta. Egia esan, administrazioaren erantzunak ez datoz babesik gabeko egoeran dauden haurrentzako gizarte zerbitzuetatik, baina horiekin zirikusi zuzena dute eta horregatik sartu ditugu atal honetan.

³ *Bakarrik dauden adin txikiko atzerritarren egoera EAE*n (2005) eta *Arrisku egoera berezietan dauden adingabeak* (2011)

Gai horren gainean, [Arartekoaren 2014ko abuztuaren 12ko Ebazpena](#) aipatu behar dugu. Horren bidez bukatutzat jo da [Gasteizko Udalak](#) ematen duen herritarren udal txartelaren bidezko janari prestazioa kudeatzeko moduaren aldaketagatik egindako kexen inguruan Arartekoak izan duen esku-hartzea.

Aztergai dugun prestazioa elikadurarako laguntza da, eta gizarte jantokira joan ezin diren pertsonen ematen zaie. Gizarteratzeko eta laneratzeko ibilbidean ezarrita daukaten banakako laguntza planaren barruan beste jarduera batzuk egin behar dituzte eta horrek eragozten die gizarte jantokira joatea. Gizarte edo kultura arazoengatik gizarte jantokiko prestazioa komeni ez zaien pertsona edo familiei ere eman ahal zaie.

Prestazio horren kudeaketan azken urteotan hainbat aldaketa egin dira; aldaketa horiek pertsona onuradunen autonomia murriztu dute eta bereziki eragin diete bakarrik dauden gazte atzeritarrei. Gaur egun, prestazio hori ezarri zen helbururako (hau da, elikagaiak erosteko) erabiltzen dela ziurtatzeko, udalak txartel bat ematen die onuradunei. Txartel horretan agertzen da hilean emandako diru-kopurua, eta supermerkatu jakin batzuetan trukatu behar da.

Gasteizko Udalean herritarren udal txartelaren bidez kudeatzen ari da elikadurarako prestazioa. Arartekoaren ustez, bide hori ez dator bat araudiarekin, ez Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemaren indarrean dagoen arreta-ereduarekin, ez araudi horretan prestazio ekonomikoetarako xedatu den helburuarekin, ezta ere erabiltzaileei aitortutako eskubideetako batzuekin, esate baterako, autonomia izateko eta parte hartzeko eskubidearekin.

[Gizarte Zerbitzuei buruzko abenduaren 5eko 12/2008 Legeak](#) gizarte zerbitzuak jasotzeko eskubide subjektiboa aitortu du, eta pertsonaren autonomia xede duen laguntzaren ikuspegi komunitarioa sendotu.

Ondorio gisa adierazi genuen Udalaren esku dagoela, antolaketarako duen autonomia baliatuz, prestazioa emateko modua erabakitzea eta herritarren udal txartelaren bitartez kudeatzea, baina jokabide hori ez datorrela bat Euskadin eratuz joan den eta Gizarte Zerbitzuei buruzko Legean jasorik dagoen laguntza ereduarekin. Duela berrogei urte baino gehiagotik [Gasteizko Udalak](#) garatu duen gizarte politikaren ildotik ere aldentzen da.

2.4. Kultur jarduerak, kirola eta aisia

2.4.1. Eskolako kirola

Txosten orokorraren II. kapituluaren aipatu dugunez, 2014an, kirol jardueren arloari lotutako kexarik aipagarrienak haurren eta nerabeen arteko kirol praktikari buruzkoak dira. Arlo honetan egin dugun esku-hartzeak bi ardatz nagusi izan ditu:

1. Alde batetik, aipatu behar dira talde federatuetan kirola egiteko arazoak, adingabe atzeritarrek izaten dituztenak. Aurten, arazo horiek administrazio-egoera irregularrean dauden pertsonen ez ezik, baita atzerrian jaiotako haur eta nerabe batzuek ere izan dituzte.

Bakarrik dauden adingabe atzeritarrek kirola egiteko zailtasunei dagokienez, Arartekoak aspalditik esku hartzen du. Kirolak haurren garapen osoari egiten dion ekarpena, baita adingabearen interes gorena eta berdintasun printzipioa kontuan hartuz gero, ezin da inor desberdin tratatu adingabe atzeritarra izateagatik. Aurten, gainera, Espainiako Futbol Federazioaren errekerimendu berezi batzuk salatu dira, alegia, federazio-lizentziak emateko, dokumentu bereziak eskatzen zaizkie atzerrian jaiotako nerabeei, administrazio-egoera erregularrean dauden familiako seme-alabak barne, eta adoptatuen kasuan, azken finean bertako familiako seme-alabak barne. Dokumentazio osagarri hori eskatzearen legezkotasuna zalantzan jarri gabe ere, dokumentuak aurkezteko eta aztertze epeak eta atzerapena ikusita, pentsatzekoa zen futbol-lehiaketa ofizialetan parte hartzeko aukerarik ez zutela izango.

Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila ados agertu zen Arartekoak azaldutako irizpideekin eta agindu zien Euskadiko futbol-federazioei lehenbailehen beharrezko lizentziak eman zitazela, adingabe horiek federatuak egoteko eta, beraz, lehiaketa ofizialetan parte hartu ahal izateko.

2. Bestalde, eskola-kirolean parte hartzen duten erakunde ororen, publikoen zein pribatuen, oinarrizko betebeharrak nabarmendu behar izan dugu: beti jardutea adin horietan kirolak sustatu behar dituen **izpiritu parte-hartzailearekin eta hezitzailearekin** bat eginda. Bereiziki, “futbol-eskolak” deritzen jardueren arduratu gara, une oro eskola-kirolaren helburuei hel dakizkien, eta betiere haur eta gazteen artean helburu-hezitzaileak erdiestea eta kirol-ohiturak sustatzea lehenetsita, lehia-arrakastaren gainetik.

Gainera, egokitzen jotzen dugu atal honetan aipatzea Donostiako Udalak bete egin duela [2013ko ekainaren 19ko Ebazpenaren](#) ondorioz hartu zuen konpromisoa: “*beharrezko neurriak abian jarri, ahalik eta epe laburrean, modu eraginkorrean ezaba dadin futboleko jokatzeko espazioen erabileran sexuaren arabera bereizketa*”. Hortaz, erakunde

honek egiaztatu egin du espazio publikoetan –berdintasan irizpideei jarraiki– mutilen zein nesken txapelketak jokatzeko neurriak hartu direla.

2.4.2. Gazteen lonjak

laz jakinarazi genuenez, gazteen lonjetan sortzen den zarata salatzeke kexen kopurua handituz joan da azken urteotan, eta kexa gehienak 2013. urtean jaso ziren. Aurten ere horrelako kexak jaso ditugu, baina horien kopurua txikiagoa da.

Era berean, 2013. urteko txostenak jasotzen zuenez, Arartekoak espediente bat ofizios hasi zuen, gazteen aisialdiko jarduera hasi berri horren testuinguru sozial eta juridikoari buruzko, eta arlo horrekin lotutako arazoak konpontzeko udalek dauzkaten aukerei buruzko informazioa biltzeko asmoz. Azken helburua, gai horretaz irizpide eta printzipio orokor batzuk ezartzeaz gain, horiek, lonjak erabiltzen duten pertsonen, jabeen, auzokideen eta tokiko administrazioaren esku jartzea da. Azterketa-ildo berean, 2013ko azaroan, “*Gazteen lonjak: udalen jardunak lonjen erabilera arautzeko eta gizartearekiko bitartekaritza*” izenburua zuen lan-jardunaldia antolatu zen [EUDE](#)lek batera.

Jarduera horien guztien ondorio gisa, aurkeztu da apirilean **Gazteen aisialdirako lokalei buruzko gogoetarako oinarrien dokumentua: Arartekoaren proposamenak, administrazioaren esku-hartze egokirako**. Dokumentuan, zenbait neurri proposatzen dira gazteentzako aisialdi-lokal horiek irekitzeagatik antzemandako arazoei erantzun egokia emateko. Hala ere, azpimarratu behar dugu berriro ere, fenomeno hori euskal administrazio publikoak kontrolatzeko dagokigun arduraren ikuspuntutik aztertu dugula testu horretan, eta ez ditugu inondik ere baztertzeko beste azterketa batzuk, bi arlo baino ez aipatzearen, hezkuntzaren edo herritarren parte-hartzearen inguruan egin daitezkeenak. Testuan bertan irakur daitekeenez, “*Jakin badakigu fenomeno hau nahikoa berria dela eta udal mailako hainbat eremu eta arloren ikuspegitik aztertu behar dela. Balorazio horretan eragina dute koordinatu beharreko politika publikoek, betiere aisialdi jardun berriok jarduerotarako behar den segurtasun eskakizunekin bateratu ahal izateko eta, bestela ezin izan daitezkeen moduan, gainerako herritarrek atsedenerako duten eskubidearekin*”.

Horrela, hauxe ondorioztatu da:

- Udalek gazteen lokalen udal ikuskaritza plana izan behar dute. Gazteen lokalen errealitatea ezagutzea da helburua, baita gazte-taldeek lokalok behar bezala eta segurtasunez erabiltzen dituztela kontrolatzea ere. Horretarako, lokal horien inbentarioa egin behar dute udalek, segurtasun eta bizigarritasun eskakizunak nahiz ingurumen legeria zenbateraino betetzen dituzten adierazten dutela.

- Udalek esku hartzeko eta ingurumenerako kontrol programa gehitu beharko dute baldin eta lokalen titularrek ez badute jakinarazi jarduera hasi izana, edo funtzionamendu arazoak edo erabiltzaileentzako arriskuak badituzte. Udalek epe bat ezarri beharko dute lokalak araupetzeko eta kautelazko zenbait neurri emateko (...)

Halaber, eskaturiko zuzenketa neurriak betetzeko ondorengo kontrolean esku hartu beharko dute, bereziki herri guneak behar ez bezala hartzeari, ordutegiari eta soinu emisioei dagokienez.

- Udal administrazioek jarduera sailkatuaren aurretiazko jakinarazpenarekin batera aurkeztu beharreko ingurumen memoriaren gutxieneko eduki teknikoari buruzko ereduak eduki behar dituzte. Ingurumen memoriaren eredu horretan, argi ezarri behar dira lokalaren jardueraren hasiera administrazioari jakinarazi baino lehen lokalek bete behar dituzten eskakizun teknikoak eta baldintzak.
- Orain arte adierazitakoa, ezinbestean, Ingurumenaren Babes Orokorrari buruzko otsailaren 27ko 3/1998 Legean ezarritakoaren ondorioa da. Horregatik, udalak esku-hartu ahal izateko, ez da beharrezkoa alde aurretik ordenantza bat izatea. Hala ere, lokalen jarduera udal ordenantzaren bidez arautzea baliagarria izan daiteke eremu propioa sortzeko, fenomeno horrek udal bakoitzean duen errealitatea kontuan hartuta. Halaber, udal ordenantzak onesteko administrazio prozedurak erraztu egin dezake interesdunen partaidetza. Hauxe izan liteke gutxieneko edukia:

- Eskakizun teknikoak eta segurtasunekoak. Udal ordenantzek beren-beregi bildu beharko dituzte gazteen lokaletan izan behar diren instalazioen eta ekipamenduen isolamendu akustikoaren eta segurtasunaren gaineko eskakizunak.

- Udal esku-hartzea gatazkak konpontzeko. Ingurumen legeriak dakarren esku-hartze publikoko tekniken barruan, ordenantzak tresna baliagarriak izan daitezke bizikidetzaren inguruan sor litezkeen gatazkak konpontzeko mekanismo alternatiboak ezartzeko.

- Zigor neurriak. Lokala erabiltzeko baldintzak hautsi dituzten pertsonen gaineko balizko zigor neurriak direnean, lege xedapenen barruan ukituriko ondasun juridikoa lehengoratzeari sustatzen duten zigorrak sustatu behar dituzte udal ordenantzak. Beraz, bidezkoa da planteatzea, besteak beste, gizartearentzako lanak egitea (herri guneak garbitzea).

Bukatzeko, udalei baldintzak jakinarazteko, komenigarria izango litzateke EUDELeke sustatuko balu gazteen lokalek izan behar dituzten gutxieneko segurtasun, osasungarritasun eta bizigarritasun eskakizunak modu berezian bilduko dituen eredu bat idaztea, eta jardun onak ezagutaraziko balitu.

Dokumentu hau 2014ko irailean Eusko Legebiltzarreko Osasun eta Kontsumo Batzordearen aurrean aurkeztu zen. Ondoren, Batzordeak guri esku hartzeko eskatu zigun, lonjen erregulazioa, antolamendua eta bertan esku-hartzea egiteko egun dauden legezko mekanismoak zeintzuk diren azal zitezten.

2.5. Osasuna

2.5.1. Euskal osasun sistemari egindako kexak

Era askotakoak dira euskal osasun-sistemari buruz alde batek eskatuta egin diren kexak, haur edo nerabeengan eragina dutenak. Horregatik, txosten orokorrean osasun arloari dagokion kapituluaren ezirik, kexa horiek beste atal batzuetan ere aipatu ahal izan dira (ingurumen, hizkuntza politika edo atzeritarren arloetan, kasu).

Osasun-laguntzaren esparruan (txosten orokorraren 2.3. atala, osasunari buruzkoa), haurdun zegoen emakume batek desadostasuna adierazi zuen ospitalean eman zioten arretarekin. Kexa hori Erditza Arrunta Artatzeko Estrategiaren eremuan kokatzen dela ulertu genuen; horretarako [Erditza arrunta artatzeari buruzko gida praktikoa kliniko](#) prestatu zen. Osasun Sistema Nazionalaren testuinguruan, hauexek dira lan ildo nagusiak: ahalik eta ezagutzarik onenean oinarritutako jardunbide kliniko egokiak hedatzea eta erabiltzea, emakumeek erabakietan parte hartzea, profesionalak prestatzea eta ikerketaren sustapena. Kexan adierazitakoaren arabera, bidea egiteke dago.

Laguntza bidezko ugalketako tratamenduak (LUT) eskuratzeari buruzko kexa gehiago jaso ditugu. Batzuek adinaren arazoa adierazi dute, dagoen itxaron beharrari lotuta. Adinaren irizpideari dagokionez, gerta daiteke, lehendik zeuden itxaron denborak luzarotan handitzeagatik, itxaroteko baldintza arruntetan tratamendua jasoko zutenek ezin hura eskuratzeko 40 urte bete izanagatik. Halako egoeretan, gure gomendioa inguruabar hori kontuan hartzea da, lehentasuna baztertu gabe, tratamendua eskuratzeko bidezko itxaropena itxaron denbora luzatzeagatik zaputuz ez dadin.

Prestazio horri dagokionez, ezarpenaren aurreko diagnostiko (EDG) baterako baimena ukatu zaio elkar-translokazioa zeukan emakume bati. Eskaeraren ezeztapena lehendik seme-alabak edukitzearekin izan du zerikusia. Hainbat gogoe-ta jaso ondoren, Arartekoak honako ondorio hau atera zuen: gaixotasun genetikorik gabeko ondorengoak bilatzea, kasu horretan bezalaxe, salbuespen justifikagarritzat jo lezake ugalkortasun-tratamenduetan sartzeko aintzat hartzen diren irizpideen artean. Ondorioz, iradoki zen, horrelako kasuetan, inplantea ezarri aurreko diagnosi genetikoa (DGP) ez zezala jo ugalkor ez den emakume baten tratamenduari zuzendutako zerbitzutat; hala ere, iradokizun hori ez zen onartu.

Osakidetzako **arreta pediatriko elebidunari** buruzko kexak ere heldu zaizkigu. Kasu batzuetan, seme-alabek medikua-rekin euren hizkuntzan hitz egin ahal izateko familiak dago-kien eremutik kanpo joateko prest bazeuden ere, zegozkien profesionalak borondatez onartzeari buruzko baldintza be-tetzeko arazoak zituzten. Beste batzuetan, gehiengo eus-kalduna duten herri batzuetan, espezialista gutxi zegoenez arreta pediatrikoa familia-medikuek ematen zuten, eta haiei ez zitzaien eskatu lanpostu horiek Normalizazio Planean es-leituta duten hizkuntza eskakizunik. Gauza bera gertatzen zen mediku euskaldunen balizko baxak estaltzeko euskaraz ez zekiten profesionalak ekartzen zirenean.

Kontu horretaz hitz egin zen zuzenean Osakidetzako Pertsonalaren Zuzendariarekin, helarazi zizkion egoera puntualei konponbidea ematea alde batera utzita, ados-tasuna adierazi zuen [Arartekoaren 2014ko uztailaren 11ko Ebazpen](#)ean gomendatutako neurriekin, eta horiek onartu zituen kontratazio-irizpideak adostu beharko dituen Mahai Sektorialaren jarrerari begira.

Osasun Publikoari dagokionez, eta gurasoen talde ba-tek adierazitako kezka aztertzeko esku-hartzearen ildotik, [Arartekoaren Ebazpena, 2014ko abenduaren 1ekoa](#) taxutu da. Izan ere, gurasoak kezkatuta zeuden ikastetxearen in-guruan kokaturiko telefonia mugikorreko deien banaguneak ikastetxeko instalazioetan egoten diren ikasleentzat dakar-tzan eremu elektromagnetikoen mailengatik, eta maila horiek sor dezaketen ikasleen osasunerako arriskuagatik. Erakunde honen iritzi, administrazio publikoek modu aktiboan esku hartu beharko dute gaiaren egoerari buruzko erantzun argia, bakarra eta egiazkoa herritarrei emateko. Dagokien jardue-ra-eremuan, euskal administrazioek, zuhurtasun-printzipioa aplikatuz, arrazoizko erantzun bat eman behar dute ikaste-txeetan egon daitekeen osasunerako arriskuaren gainean. Informazioa emateko neurriei dagokionez, garrantzitsua da [Osasun Sailak](#) eremu elektromagnetikoekiko esposizioak biztanleen osasunerako sortzen dituen arriskuen azterketa, eta ebaluazioaren inguruan dagoeneko egiten ari den lana sustatzen jarrai dezan, adina, osasun egoera edo esposi-zio-intentsitate dela eta informazio gehiago izan behar du-ten kolektiboak oso kontuan hartzekoak direla ahaztu gabe. Eremu elektromagnetikoen berri ematea eta horiei buruzko ezagutzaren egoera jendartean hedatzea neurri zehatz ba-tzuekin batera egin beharko litzateke, kexa aurkeztu duten moduko taldeek egiten dituzten gizarte eskariei erantzuna emateko. Hala nola, informazio-saioak eman, liburuxkak banatu edo dibulgazio-jardunaldiak eskoletan antolatuta egin beharko liriteke.

Osasun-sistema nazionalari eusteko urgentziatzko neurriei buruzko [16/2012 Errege Lege Dekretua, apirilaren 20koa](#), Euskal Autonomia Erkidegoaren eremuan Osasun Sistema Nazionalaren osasun-zerbitzuak emateko araubideari bu-ruzko, [114/2012 Dekretua, ekainaren 26koa](#), eta indarrean

dagoen araudia interpretatzen duten instrukzioak askotari-ko eragileek aplikatzen dituztenez, osasun-laguntzarako eskubidea duten **atzerritarrengan** nahasketa sortzen da eta pertsona horiei zerbitzuak ukatzea gertatzen da. Dagoeneko aipatu dugun txosten orokorreko Osasunari buruzko kapituluaren 2.1 puntuan azaltzen den bezala, batzuetan, zalantza horiek adingabeen eta haurdun dauden emakumeen kasuetan sortzen dira, izan ere, erakunde hau horrelako kasuez arduratu da eta pertsona horiei informazioa eman die.

Azkenik, Trebiñun larrialdi batean arreta-eskaeraren inguruan garatutako jarduerari dagokienez, Osakidetzan espediente bat ofizioz hasi genuen. Egin genuen azterketa testu hone-tan jaso da: *Arartekoaren Ebazpena, 2014ko irailaren 26koa. Horren bidez, haur baten zorigaiztoko heriotzagatik eta haren familiak, Trebiñun bizi denak, 112 zerbitzuari laguntza eskatu zionean jaso zuen erantzunagatik ofizioz irekitako espedien-tea amaitu da.*

2.5.2. Haur eta gazteen buru-osasuna

Haur eta gazteen buru-osasunaren eremuan, urtero aipatzen duguna osasun arazo tipologia hauek pairatzen duten haur eta nerabeen ahultasun berezia dela eta, atal berezietan azalduko ditugu nortasun-nahasmenduei eskainitako arretari egindako jarraipenari lotutako jarduna eta 2014an askatasuna kendu dieten pertsonen buru-osasunaren arretaren inguruan aurkeztutako txosten bereziaren ondorioak. Aurretik, laburtu-ago, hainbat gai-er buruzko berrikuntza batzuk aipatu dira:

Uztailaren 25eko 639/2014 Errege Dekretua onartu da. Honen bidez, ardaztasuna, ardatz berrespezializazioa eta gaitasun zehatzen eremuak arautu ziren, formazio plazak lortzeko urteko frogei eta Osasun Zientzietan espezializatutako osasun formazioaren sistemaren beste alderdi batzuei ezarri behar-reko arauak ezarri ziren eta espezialista titulu zehatz batzuk sortu eta aldatu ziren. laz iragarri genuen bezala, Umearen eta Nerabearen Psikiatria (Psikiatriaren ardatzari lotuta) espe-zialitatea barne hartzen du, profesionalen kolektiboen, zientzia elkar-teen eta hirugarren sektoreko erakunde- en-eten-gabeko aldarrikapena.

Ez da aldaketarik nabaritu haur eta gazteen buru-osasunari dagokionez osasun sarearen erre-kurtsoetan, ez gailu kopu-ruan ezta plaza kopuruan ere.

Buru-gaixotasunak dituzten senideen eta pertsonen gizarte erakunde batzuen iritzi- z, beharrezkoa da hezkuntza eremuan buru-gaixotasunak dituzten umeak hauteman eta arreta ematea, askotan eskola komunitatean jazarpena eta ulerte-zintasuna bakarrik dagoelako, baita irakasleak formatu eta laguntzea ere.

Osasun-administrazioari hainbat gogoeta igorri diogu, ano-rexia eta bulimiaren aurkako EAEko elkarteek (**ACABE Álava**, **ACABE Bizkaia** eta **ACABE Gipuzkoa**) egindakoak. Horien bidez, agerian utzi dituzte zein diren patologia horiek pairatzen dituzten pertsonen arretako hutsuneak eta hobetze-ko eremuak. Administrazioa harkor azaldu da, eta honako hauek aztertze-ko asmoa dauka: kasurik larrienak artatzeko ospitale azpiunitate bat ezartzea eta jantoki terapeutiko zer-bitzua jartzea Araba eta Gipuzkoan.

2.5.2.a. Nortasun nahasmenduak

Bulego honen 2012ko txostenean, **Osakidetza-Euskal Osasun Sistemari** egindako gomendioa jasotzen zen. Gomendio horren bidez, Osakidetzari eskatzen zitzaion nortasun nahasmenduak dituzten pertsonen –gure biztanleria gazteari bereziki eragiten diete nahasmendu horiek– arreta emateko berariazko programak egitea eta hartzea, sektore arteko lanketa terapeutikoa oinarri dutenak eta egiaztatutako eraginkortasuna dutenak, laguntzaren kalitatea areagotze al-dera eta, horrenbestez, nahasmendu horiek dituzten gaixoen eta beren familien bizi-kalitatea hobetze aldera.

Arartekoak eskatzen zuen Euskal Autonomia Erkidegoan nortasun nahasmenduetan espezializatutako unitate bat abian jartzeko eguneko ospitaleko modalitatean. 2008. urte-tik zegoen eginda unitate hori egiteko proiektua, baina haren ezarpenak ez zuen inolako aurrerapenik izan azken lau urtee-tan, ezarpen horren alde behin eta berriz agertu bagara ere. Bere erantzunean Osakidetzak hitzeman zuen “*nortasun-a-razoak dituzten nerabeentzako Eguneko Unitateak sortzeko proposamenak*” baloratuko zituela eta ziurtatu zuen “*aurrei-kusteko modukoa dela urtebeteko epean abiaraztea*”.

Eusko Jaurlaritzako **Osasun Sailak** jakinarazi digunez, aur-ten, beste gauzen artean “*diagnostikoaren prebalentzia eta intzidentzia ugartu izana eta horiek gazteen jokaera-trastor-noekin lotura izatea*”-gatik, Proiektua “*berriz jarri da martxan (...), baina oraindik aurretiazko fase batean dago, eskalako ekonomia batean nola gauzatu ote daitekeen aztertzen*”.

Era berean azaldu zigun Bilbo-Basurtu ESIlko psikiatria zer-bitzua “*hura da egokiena unitate hori kudeatzeko eta ezartzeko, duen ezagutzagatik eta eskarmentuagatik*”. Adierazi zuenez talde honek eskaintzen dituen asistentzia prestazioak –ne-rabeen eguneko unitatea, ospitale horretako 8 klinikariek osatutako talde batek eta Bizkaiko Buru Osasun Sareak O. Kemberg-ek gainbegiratu-ta, egindako transferentzia-psyko-terapia, eta jokabide-terapia dialektikoko trebetasunetako talde egonkorrak- “*Ez dira inola ere unitate horren orde-zkoak, baina espezializazio maila bat dute kasurik konplexue-netarako, eta asistentzia-plus bat ematen dute, hein handian bokazioa dutelako lan gehiegizkoaren alde, inondik ere fin-katuta eta egonkortuta ez dagoen baliabidea, edonola ere.*”

AVATI- Nortasunaren Nahasmenduak dituzten Afektatuen Familien Elkarte Euskalduna-rekin izandako bileran, 2013an hasitako kolaborazioaren esparruan, batez ere nerabe eta gazteengan eragina duten bi gai azpimarratu zituzten, beste batzuen artean:

- Sortuko den eguneko errekurtsuak droga-menpekotasunari, gizarte-bazterketari, adingabeen babesari, gazte justiziari, tutoretzapeko etxe edo guneei, komunitate garapen elkarteei, eta abarrei arreta emateko gune eta gailuekin koordinazio eta integrazio egokia baimentzea.
- Gizarte isolamenduko Hikikomori-ren sindromea deituta-koagatik kaltetutako pertsonen –batez ere gazteak– kasuak hautemateko beharra, aurreragoko esku-hartze egoki bat lortzeko. 16 urteetatik aurrera zailagoa izaten da hautematea, hezkuntza eremuan ez daudelako. Azpimarratu dute garrantzitsua dela oinarriko gizarte zerbitzuek eta kaleko hezitzaileek funtsezko alerta tresna gisa parte hartzea.

Beraz, egia da osasun administrazioak inoiz ez digula esan ez dutela beharrezkoa ikusten errekurtsua martxan jartzea, baina ez da gauzatu beharrezko gailuak dituen programa oso baten existentzia. Horregatik, erakunde honek beharrezkoa ikusten du izaera egonkor eta integratzailea duen unitatea martxan jartzea, baita hiru herrialdeetan nortasun-nahasmenduari heltzeko aukera ematen duen egituratzea, profesionalen formazioa emanez, modu horretan bilbotarrak bakarrik ez baizik eta EAEko herritar guztiei arreta emateko modukoa izatea.

2.5.2.b. Txosten berezia eta buruko osasuna gazteen justiziako zerbitzuetan

Maiatzean, *Askatasunik gabe dauden pertsonen buruko osasunari EAEn emandako arreta soziosanitaria* izeneko txosten berezia aurkeztu zaio Eusko Legebiltzarrari. Azterlan horretan, batez ere, askatasunik gabe dauden helduei ematen zaie arreta, hortaz, Euskadiko espetxeetan, hain zuzen ere, Zaballan, Basaurin eta Martutenen dauden 18 urtetik gorako pertsonen kasuak aztertu dira. Hala ere, atal bat barnerrate-neurriak betetzen ari diren adingabeen buruko osasunari eskaini zaio.

Besteak beste, gai horri buruzko xehetasunak dagoeneko eman genituen *bulego honen 2013ko txosten*ean, izan ere, AVATI elkarteari emandako erantzuna jaso genuen. AVATI-k salatzen zuen adingabe arau-hausleentzako sartzeko-baliabideetan ez zegoela legeak eskatzen dituen sartzeko terapeutikorako lekuri. Hor azaldutakoaz gain, esan behar da, bai Ibaiondo zentroan 2014ko abenduan egindako bisitan, bai *Arrisku egoera berezietan dauden adingabeak* izeneko txostenean emandako gomendioen jarraipenaren ildoan (ikusitxosten honen 2.6. atala, *Justizia* izenburua duena), Herri

Administrazio eta Justizia Sailak Ibaiondo zentroan ematen den arreta psikiatrikoa indartzearen⁴ berri eman zigun. Izan ere, Arrasateko Aita Menni Ospitalearekiko lankidetzan, psikiatra bat, unean uneko kontsultak egiteko telefono eta posta elektronikoko bidezko zerbitzu iraunkorra (24 ordukoa) emateaz gain, hilean 8-10 ordu zentroan bertan egoten da. Hori guztia, gazteen justiziaz arduratzen diren hezkuntza-zentroetan dauden pertsonen arreta psikiatrikoa emateko premia gero eta handiagoa izatearen testuinguruan aztertu da.

Txosten berezian dagoen adingabeei buruzko kapituluak argi uzten du ez dela berdina askatasunik gabe dauden pertsonen egoera helduentzako zentroetan eta gazteentzakoetan, batez ere, horregatik: *“Espetxeak normaldutako saretik bakandutako zentroak dira, pertsona itxi eta banatu egiten da espetxeetan, eta ezin dira alderatu adingabeen barnerrate zentroekin; zentro hauetan parte hartze hezigarria eskaintzen da eta kanpoarekin eta erkidegoko baliabideekin harremana dute, hori da zentro hauetako arretaren oinarria.”*⁵

Adingabe horiek gazte-justiziaren zerbitzuetan planteatzen dituzten arazo eta zailtasunen inguruan txostenean ematen dugun informaziotik nabarmentzeko da: alde batetik, gazte-justiziaren zerbitzuak erabiltzen dituzten adingabeen artean buruko nahasmendu diagnostikoa (edo horren susmoa) dutenen prebalentzia; eta bestetik, diagnostikoa egiteko eta horri heltzeko trebakuntza eta espezializazioa behar delako iritzi orokorra. Hortaz, txostenean agertzen den adingabeei buruzko gomendio bakarrak diagnostikoa egitea eta esku hartzea hobetzeko eskatzen du.

2.5.3. Gaixotasun kronikoak dituzten adingabeak eta arreta soziosanitaria

Gaixotasun kronikoak dituzten adingabeei dagokienez, azken urteotan gai batzuen jarraipena egin ondoren, horiei buruzko berri laburrak bildu ditugu. Edonola ere, gaixo kronikoekin, oro har, zerikusia duten gaiez, baita eremu soziosanitariaren bilakaera orokorraz ere, informazio zehatzagoa ematen da txosten orokorrean, gaixo kronikoei dagokien atalean.

Jaiotzetiko metabolismo-gaixotasunei dagokienez, 2013ko txostenean aipatutako bost gaixotasunak, hau da, homozistinuria, astigar-jarabearen usaineko gernuaren gaitza (MSUD), I. motako azidemia glutamikoa (GAI), azidemia isobalerikoa

⁴ Gogorarazteko: 1) lehen mailako arretako mediku batek eta erizain batek egunero artatzen dute kontsultan; profesional horren iritzi, egotzaren batek psikiatriko kontsulta behar balu, psikiatrari jakinaraziko dio eta hura zentrorara etorriko da; 2) hilean behin psikiatriko kontsulta dago, gutxienez. Horrez gain, lehen mailako arretako medikuak eskatzen duenean ere etortzen da; 3) zentroko bi psikologo plazetako batek klinikan espezializatutako psikologoaren profila du. Egiaz, egun lan egiten duten bi psikologoak daude klinikan espezializatuta.

⁵ Txosten bereziaren IX. kapitulua.

eta kate luzeko gantz-azidoen azil koenzima deshidrogenasaren eskasia (LCHADD) Osakidetzaren Jaioberrientzako Baheketa Programan sartu dira 2014an.

[Jaioberrien bahetze programak Espainian: jarduerak eta etorkizunerako proposamenak](#) izeneko adostasun-dokumentua kontuan izanda eta eskura dagoen egiaztabide zientifikoa oinarri hartuta, egokia dirudi beste 15 gaixotasun⁶ programan sartzea. Gaixotasun horiek guztiak tratatu daitezke, haute-mateko emaitza fidagarriak dituzte, eta Estatuko beste autonomia-erkidego batzuetako programetan eta gure inguruko Europar herrialde batzuetan sartu dira jada (adib. Alemanian, Danimarkan, Belgikan, Holandan, Austrian, etab.).

Azkenik, erantzuna jaso zain gaude Osakidetzak eta Osasun Sailak aurkeztutako eskaera onartuko den jakiteko. Hain zuzen ere, Gurutzetako Unibertsitate Ospitalea jaiotzetiko metabolismo-gaixotasunak tratatzean Osasun Sistema Nazionaleko erreferentziako unitatetzat (CSUR delakoa) jotzea eskatu zuten. 2015ean jarraituko dugu gai horretaz hitz egiten.

Prebalentzia baxuko gaixotasunei dagokienez, aurrerapausoak egin dira [Gaixotasun Arraroetarako Estrategiaren EAEko Ekintza Plan](#)ean; besteak beste, abian jarri da jardun-protokolo soziosanitarioa, pazienteei laguntza ematea hobetzeko. Osasun-arretaren antolaketa-eredu berriak aurreikusten du gaixotasun horien inguruan lan egiten duten profesionalen sare bat garatzea, Euskadiko 4 unibertsitate-ospitaleetan (Araba, Basurto, Gurutzeta eta Donostia) modu koordinatuan aritzeko. Gaixotasun arraroak dituzten haurren eta nerabeen arretari dagokionez, aipatutako profesional-taldean –Pediatría Zerbitzuari loturikoan– paziente horien erreferente izango diren medikuak egongo dira; izan ere, euren osasun-arazo guztien ikuspegi integrala izango dute eta laguntza emango diete familiei. Eusko Jaurlaritzaren arabera, profesionalak ezagutza partekatuko dute eta taldean lan egingo dute; hain zuzen ere, honako eginkizun hauek izango dituzte: *Lehen Mailako Arretatik eta Arreta Espezializatutik datozen deribazioak hartzea, diagnostiko eta/edo tratamendurako direnak; diziplina anitzeko integrazioa eta laguntzaren jarraitutasuna, koordinazioa genetika-zerbitzuekin diagnostikoa bideratzeko eta pazienteei zein senideei aholkularitza genetikoa emateko; elkarlanean aritzea gaixotasun arraroen erregistro eta informazioko sistemekin, edota laguntza-jarraitutasuna eta helduarora iristen diren pazienteak pediatriako taldeetatik transferitzea erraztea.*

⁶ Akatsak BH4 biosintezatzean; akatsak BH4 birsortzean; I. motako tirosinemia; CUD (karnitina-eramailea); oso kate luzeko azil koenzima deshidrogenasaren urritasuna (VLCAD); I kartinina palmitoil urritasuna (CPT I); II kartinina palmitoil urritasuna (CPT II); kartinina/azilkarnitina translokasa urritasuna (CACT); aziduria 3-OH-3-metilglutarikoa; β- zetotiolasa urritasuna; Ac metilmalonikoa Cbl A,B; Ac metilmalonikoa Cbl C,D; Ac metilmalonikoa; Ac propionikoa; Galaktosemia.

Arartekoak lehen aipatutako Ekintza Planean jasotako jardueraren horren eta beste batzuen jarraipena egingo du 2015ean.

Eremu soziosanitarioaren garapenean 2014an egin diren aurrerapenak haurrei ere egiten die mesede, 0 eta 6 urte bitarteko [arreta goiztiarraren](#) eredu pixkanaka ezartzean ikusten den bezala. Horrela, Bizkaian hedatzen ari da, talde berezi batzuekin (ume gorrak) lan egitera bideratutako fase aurreratu baten bidez, eta eredu hori ezartzen ari da Gipuzkoako Foru Aldundiak eta Bidasoa OSIk (osasun erakunde integratua) garatutako proiektu batean.

Nolanahi ere, berriro adierazi behar dugu aurrera egiten jarraitu behar dela eremu soziosanitarioa garatzen, batez ere honako helburuok betetzeko: zerbitzu soziosanitarioen kartera onartzeko prozesua bukatzea; bi arlo horien elkarrengarritasuna osatzea, osoko balorazioa egiteko tresna komun bat baliozkotuz, xede-populazioaren zainketa soziosanitarioen plangintza egiteko; loinarrizko arreta soziosanitarioko lantaldeen ezarpen-prozesuan sakontzea.

2.6. Justizia

Nahiz eta [Arartekoa sortu eta arautzeko legeak](#) 13.1. artikuluan argi eta garbi azaldu *ez dela sendetsitako epaiaren gai izan edo epailaritza-erabakiaren zain egon daitezen arrenkarak banaka aztertzen hasiko*, alde batetik, adingabeen fiskaltzari eta, bestetik, adingabeen defentsan jarduten duten erakundeei, besteak beste, Arartekoari, Adingabeen Defentsa Bulegoa zenaren lekukoa eta mandatua berariaz hartu duenari, esleitutako haurren eta nerabeen eskubideak babesteko funtzioek bat egiteak berekin dakar, praktikan, bi instantzien artean sarritan informazioa eta kudeaketak trukatzeko komunikazio-kanal bat izatea. Epaiarekin eta fiskalekin lanikidetzan jarduteko esparru horretan, aurrean gai hauen inguruan jardun dugu, batez ere: 1) Gurasoetako batek haurra lapurtzea. 2) Txostenak eta deribazio judizialen ondoriozko familia-elkargunekiko harremana.

Gaia aldatuz, esan behar dugu 2014an Herri Administrazio eta Justizia Sailarekin zerikusia izan duten jarduerak txosten honen hainbat puntutan azaldu ditugula, herritarrei arduraz zaizkien arloetara hobeto egokitzen den aurkezpena eginez (eta ez hainbeste eragindako administrazioaren arabera antolatua): osasun arloan, buru-osasuna gazte justiziako baliabideetan; familia arloan, familia elkarguneen eta lantalde psikosozialen jardura.

[Arrisku egoera berezietan dauden adingabeak](#) izenburuko txosten bereziaren, eta zehazkiago, nerabe arau-hausleen arloari begira egindako gomendioen **jarraipenaren** ildoan, gure ustez interesgarria izan daitekeen informazioa eguneratu dugu eta jarraian azaltzen dugu.

Gauzatutako neurri buruzko datu garrantzitsuenek hainbat gauza erakusten dituzte, eta hortaz, gazteen justiziako zerbitzu-sarean kontuan hartzekoak dira:

- 2011n neurrien kopurua jaisten hasi zen eta horrela jarraitzen du; izan ere, 2004an baino txikiagoa izan da, nahiz eta azken bi urteotan zenbatutako datuak antzekoak izan (796 eta 810);
- familia barruko eta bikotearen aurkako indarkeriarekin zerikusia duten delituak esku hartzeko arrazoi garrantzitsuak dira oraindik ere, 2014an kautelazko neurrien % 42,1 izan dira eta irmoen % 9,0.
- kautelazko neurri dagokienez, joerak eta balorazioak (guztizkoaren % 7), Bulego honen [2012ko txostenarekin](#) konparatuta, ez dira aldatu.
- neurri irmoen hiru laurdenak baino gehiago (% 77,4) ingurune irekian bete dira; horietatik, gizartearentzat zerbitzuak emateak (2014an 177) eta zaintzapeko askatasunak (226) jaisten jarraitzen dute; gizarte- eta hezkuntza-lanak egiteak, berriz, igotzeko joera du 2012tik (127).
- zentroan bete behar diren neurri irmoen artean (% 22,6), barneratzeen kopurua 2009an zenaren antzekoa da (109), nahiz eta barneratze-iraupenak 2010ean gora egin zuen eta jarraitzen du horrela; asteburuko egonaldiak behera egin dute nabarmen (59); eta hezkuntza-talde batekin bizi-zeko kasuen kopurua beti bezala oso txikia da (2).

Zentroan betetzeko neurri irmoen kopurua 2011tik jaisten ari denez, zentro batzuk itxi egin dira eta beste batzuetan lekuak murriztu dituzte. 2012ko txostenean zentroen sarean egindako aldaketan berri eman dugu jada, baina horietaz gain, 2014an itxi ziren: *Uribari* heziketa-zentroko unitate bat (8 leku) eta Donostiako autonomia-egoitza (4 leku). Gainera, *Andoiu-Gorbeia* zentroan lekuen kopurua jaitsi egin da 19tik 15era. Batez besteko okupazio maila % 85 eta 90 bitartekoa izan da.

Bestetara, 2012tik eguneko zentrorra joateko neurrien kopurua igo egin da, eta neurri horiek betetzea ahalbidetzeko, leku gehiago sortu dira eguneko 3 zentroetan: 4 leku *Uribarrin* (guztira 8 dira), 6 leku *Irekin* (guztira 18) eta 2 leku gehiago *Zabaliken* (22 guztira).

Lehen aipatutako txostenak jasotzen duen 4. gomendioa ofiziozko abokatuen txandak eskainitako babes-zerbitzua eta haien formazio espezifikoiari buruzkoa da, eta horri dagokionez, ez dago nobedade aipagarriarik. Helduen kasuan, jurisdikzio lan metodoak –prestakuntza espezializatuan gabeziei lotuak agian– kontuan hartuta, adingabeen kasuez arduratzen diren ofiziozko txandako legelarien prestakuntza hobetzeko beharrezkoak diren aurrerapausoen balorazioari eutsi behar diogu.

Gazteen justiziako zerbitzuen eta babesgabeko haurrentzako gizarte zerbitzuen arteko koordinazioa mantentzen da (5. gomendioa). Bi sistemen artean kokatu ohi diren kolektiboek dagokienez, aipatzekoak dira: bakarrik dauden adingabe atzerritar gero eta gutxiago izatea (egun % 10era ez dira iristen) –txosten honen 2.3.4 atalean azaldu dugun bezala, etorkinen kopurua pixkanaka jaistearekin lotura nabarmena du horrek; familiakoei edo bikotekideari eraso egiten duten adingabeen kopurua handituz joatea– horiek euren inguruetik atera behar dira, eta neskek gero eta gehiago dira urtetik urtera (% 25 2014an); buruko osasun arazo larriak eta/edo toxikoko kontsumo altuarekiko arazoak dituzten adingabeak egotea – horiek, haziera-historia oso negatiboak izaten dituzte, gainera.

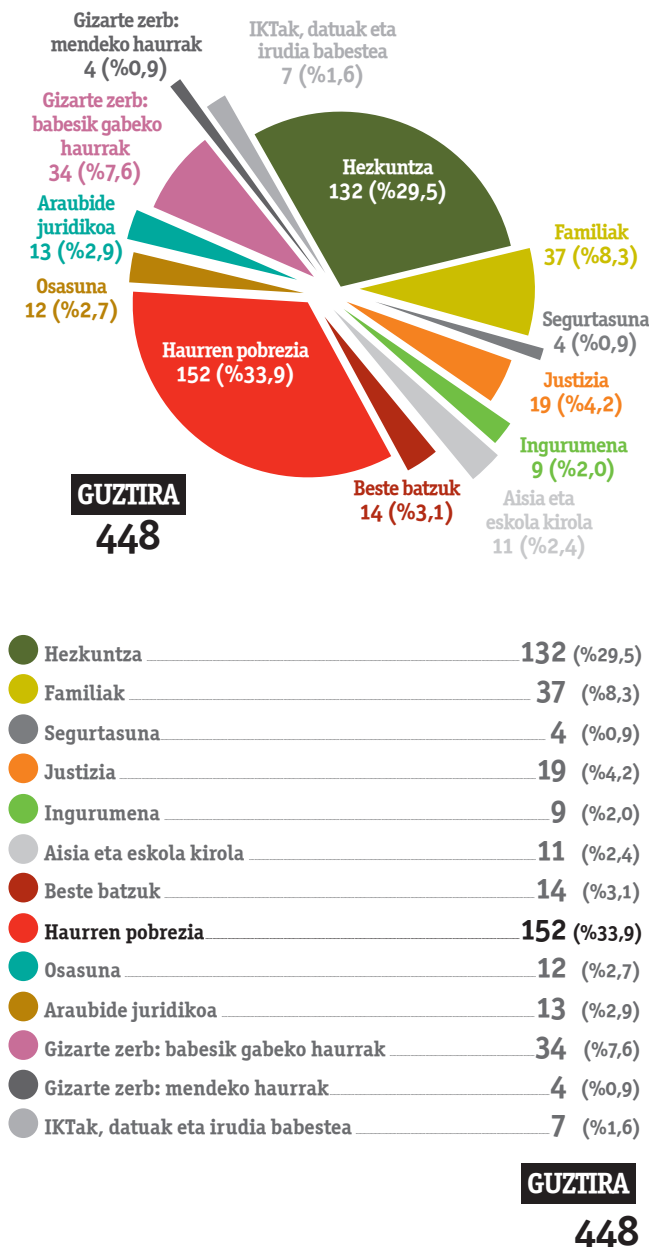
Osasun-arretan egindako aurrerapausoak (6. gomendioa) txosten honetan, buruko osasunari buruzko atalean, jaso ditugu (ikus 2.5.2.b)). 2014an polizia-instalazioetan egindako bi bisitaldietan, hain zuzen ere, Sestaoko Ertzaintzaren eta Santurtziko Udaltzaingoaren atxiloteta-zentroetan, adingabeak zaintzeko berriazko tokirik ez dutela ikusi da. Izan ere, horrelako tokiak *adingabeen erantzukizun penala arautu duen urtarilaren 12ko 5/2000 Lege Organikoak* (17.3 art.) eskatzen ditu eta txostenaren 3. gomendioan ere gogorarazi dugu, jarraipena egin bitartean.

Azkenik, atal hau osatzeko, Arartekoko langileek eta Haur eta Nerabeentzako Bulegoko zuzendariak azaroaren amaieran Zumarragako lbaiondo zentroan egin zuten bisitaren berri ematen dugu. Eusko Jaurlaritzako Justizia Zuzendaritzaren, Gazteen Justiziako Zerbitzuaren eta zentroaren beraren arduradunek ahaleginak egin zituzten instalazio guztiak erakusteko eta horien funtzionamendua sakonki azaltzeko.

2.7. Pobrezia bizi diren neska-mutilak

Kexa-espeditenteen ikerketarekin eta kudeaketarekin lotutako Bulegoko jardueraren informazio estatistikoaren eta datu kuantitatiboaren inguruko atalean, jada adierazi genuen zentrateko osoan aintzat hartu ez bagenituen ere, ez genuela ahaztu diru-sarrerak bermatzeko errenta jasotzen zuten pertsonetatik asko (%26,4, 2014ko abenduan) 18 urtetik beherako adin txikikoak zirela. Kalkulu hori gure estatistiketan sartuko bagenu, haur eta nerabeak diru-eskasia bizi direla azaltzen duten 152 espeditente inguru izango genituzke eta, arazo hori, haurrek pobrezia pairatzeko arriskuarena, zenbatutako espeditenteetan erakunde honek artatu duen gora-behera nagusia izango litzateke (%34), hezkuntza arloaren gainetik (normalean arlo horretan jaso ohi dira haur eta nerabeekin lotutako kexarik gehienak).

14. grafikoa.
**Alde batek eskatuta bideratutako kexa-
 espedienteen banaketa, diruz urri dabilzanean gutxi
 gorabeherako kopurua barne hartuta**

lazko txostenaren amaieran, atal honetan jakinarazi genuen Enplegu eta Gizarte Politiketako Sailak zer asmo adierazi zituen gure galdera honen aurrean: zer erantzun eskainiko diozu Euskadiko haurren pobrezia eta, zehazkiago, *Haurren pobrezia aurre egiteko neurrien gaineko Eusko Legebiltzarraren 146/2013 legez besteko proposamenari*⁷. Hala, jakinarazi zigun, lehenik eta behin, 2012ko Pobrezia eta Gizarte-desberdintasunen Inkestaren estatistika-ustiapen xehakatu egingo zuela, eta bertan haurren pobrezia eta horren eskualdekotzea izango zirela berriazko aztergai, 14 urtetik beherako biztanleriaren egungo ahulezia zer faktorek areagotzen duten hautemateko. Inkesta horrekin lotuta, pobrezia eta bazterketa bizkorrago areagotzen ari direla kontuan izanda, 2014. urtean eguneratzea erabaki zuten, estatistika-eragiketa horrentzat aurreikusitako 4 urtean behingo maiztasuna laburtuz.

Bigarrenik, hau proposatzen zen: plan guztiek haurren pobreziaekin lotuta hartu dituzten neurri guztiak biltzea eta koordinatzea, inklusio aktiboko neurria bereziki azpimarratuz; beste neurri mota batzuk ezartzeko espezialisten iritzi aditua biltzea; eta proposatzea “*jarduketa-plan integral bat, egungo arrisku multzoa murrizteko eta belaunaldiz belaunaldi ez igarotzea prebenitzeko*”.

Neurri horien epeei eta jabeen buruzko erantzunik ez izan arren, hurrengo hilabeteetan gizarte-egoera larri horren jarraipena egiteko asmoa adierazi genuen. Hortaz, handik urte batera, aurrerapausoei buruz eta hartutako konpromisoen egoeraz galdetzen genion.

Laburbilduz esan dezakegu Sailak gauzatu egin dituela gizartean errealitate bihurtu den haurren pobrezia hobeto eza-gutzearekin zerikusia duten neurriak. Horren berri ematen da Sailaren barruko Estatistika Organoak egindako txostenetan: “*Lurralde mailako haur-pobrezia eragina Euskal Autonomia Erkidegoan. PGDI 2012*” eta 2014ko Behar Sozialei buruzko Inkestaren barruan dagoen “*PGDI Pobrezia-modulua*”. Gainera, “*Familia eta familiaren babesa gizartean*” izeneko txosten bat laster egitea iragarri dute. Esku hartzeko neurri dagokienez, jakinarazten da bidezkoztat jo zuela, alde batetik, PGDI modulua berriz argitaratu arte (2014ko azaroan plazaratua), eta bestaldek, Gizarteratze Aktiboko Euskal Planaren barruan abiaraziko ziren neurriak ezagutu arte itxarotea. Argibide gehiagorik eza dela eta, pentsa dezakegu proposamen zehatzak –eta are gutxiago jarduketa-plan integral bat– gauzatu gabe daudela oraindik.

⁷ Bertan, hauxe eskatu zion Eusko Jaurlaritzari: “plan bat egin eta bultzatzea, EAEko foru-aldundiekin eta udalekin lankidetzan arituz eta gehienez lau hilabeteko epean, zeinak bilduko dituen pobrezia eta gizarte-bazterketari aurre egiteko beharrezkoak diren neurriak eta zeinak bereziki jasoko dituen haurren pobrezia prebenitzeko eta haren aurka borroka egiteko neurri espezifikoak”.

Aipatutako bi txostenei buruz hitz egingo dugu orain eta premiazko ekintza behar duen errealitatea hobeto ezagutzeko informazioa partekatuko dugu.

“Lurralde mailako haur-pobreziaren eragina Euskal Autonomia Erkidegoan. PGDI 2012” txostenak jasotako ondorio nagusiak⁸ honako hauek dira:

1. EAEko haurren % 9,5ek 2012an pobrezia erreala pairatu zuten⁹, 2008ko % 7,3rekin konparatuta, ehunekoa handituz doa, eta Euskadiko populazio osoaren % 5,3a baino nahiko altuagoa da.

1.1. 2012an antzemandako haur-pobreziak elikadura-arazoak izateko arrisku larrian dauden etxeetan bizi izatearekin zerikusia du. Horrela, EAEn bizi diren 14 urtez azpikoen populazioaren % 5,9k pobrezia errealeko egoera eta elikadura-arazo larrien esperientzia berriak biak batera jasan behar ditu.

1.2. Egoera hori pairatzen duten adingabeen ehunekoa 2,3raino jaisten da benetako pobreziari lotutako arazoak etxebizitzaren baldintza txarrekin lotzen badira, eta % 1,7raino – pobrezia-arazo horiek betebeharrak eta mantentze-gastuak estaltzeko zailtasun larriekin bateratuz gero (hornidura egonkorra mantentzeko ezintasuna, bahimenduak, etxez edo ikastetxez aldatzeko beharra, etab.).

2. Haurrek bizi duten benetako pobreziaren egoerak eragin desberdina du Bilbon (% 16), Gasteizen (% 14), Ezkerraldean (% 12,8) eta Tolosa-Goierri (% 10,8). Eskualdeen barruko dinamika ere ez da berdina: Bilbon pobrezia-tasaren egonkortzea (2008an % 15,7 eta 2012 % 16) egiaztatu arren, Gasteizen gora egin du nabarmen (% 9,5etik 14ra), eta berdin Ezkerraldean (% 8,4tik 12,8ra). Goranzko dinamika hori are deigarriagoa da Tolosa-Goierri: 2008an fenomeno ezezaguna izan zen, 2012an, berriz, % 10,8ko haurren pobrezia-tasa hauteman da.

3. Pobrezia errealaren eragina eta larritasuna lurraldean pobrezia mota larrien eta pobrezia estrukturalaren presentziaren arabera izaten da, hau da, metatze-pobreziarekin lotzen da. Gabezia zorrotzenek, hala nola, elikadura-arazo larriak izateak, metatze-pobreziari lotuak egoteko joera erakusten dute. Adierazle hori kontuan hartuta, Bilbon gainerako eskualdeetan baino askoz ere handiagoa izan da, izan ere, haurren % 12,6 pobrezia-egoeran

bizi da eta etxean elikadura-arazo larriekin; Gasteizen % 9,7, Ezkerraldean eta Eskualdean ia-ia % 7.

Joera horretatik salbuespen bakarra Tolosa-Goierri ikusten da (hango tasa baxuenetako bat izanik: % 1,3). Eskualde horretan metatze-pobreziaren igoera handia 2008 eta 2012 bitarteko krisialdiari lotzen zaio, eta batez ere bizitzaren baldintzak narriatzean, oinarritzko gastuak ez ordaintzeko joeran eta/edo etxez edo ikastetxez aldatzean nabaritzen da. Dirudienek, narrio hori elikadura-beharrak estaltzeko arazo larririk ez izateko estrategia bezala erabiltzen da.

4. Pobrezia orokorraren eta metaketa-pobreziaren arteko lotura gorabehera, Euskadin dauden pobretze-arazoaren profila egoera orokorrak determinatzen du gehienbat. Haur-pobreziak ari garenez, % 9,5 zenbakiko 2,2 puntu metaketa-arazoaren presentziari dagozkio, baina gainerako 7,3 diru-sarreraren urritasunarekin zerikusia duten faktoreen eraginari dagozkio soilik (mantentze-pobrezia). Hala eta guztiz ere, prozesu batzuek erakusten dutenez, pobreziaren mota larriagoak eta estrukturalak gero eta gehiago dira.

5. Egoeraren arabera pobrezia moten gailentasunak krisialdiaren eragina neurri batean mugatzea dakar; izan ere, nahiz eta arriskuan egon, haurren % 3,2 pobrezia-egoeratik at mantentzen da lehenaldian familiak metatutako ondare-baliabideei esker. Horrela bada ere, ezin da existitzen den arazoa gutxietsi. Horregatik, behin eta berriro gogorazki behar dira honako alderdi hauek:

5.1. Krisialdiek eragin ohi duten diru-sarreraren jaitsierarekin zerikusia duten egoeraren arabera pobrezia-motak finkatu dira, eta horrek pobrezia-mota larriagoak eta estrukturalak areagotzea, baita finkatzea ere, ekarri du. Gasteizen bizi ari den benetako pobreziari loturiko zorpetzearen tasa altuak –% 5,6– eskualde honetan pobretze estrukturala egoteko arrisku diferentziala islatzen du.

5.2. Arrisku-egoeratik benetako pobreziaren egoerara eman daitekeen pausoak eragin erabakigarria izango luke 2012an haur-pobrezia gutxi izan duten eskualdeetan. Eskualde honetan dauden haur-pobreziaren tasak beste batzuekin konparatuz gero baxuak badira ere, epe ertainera narriatzeko arrisku larria ezkutatzen dute.

⁸ Txosteneko Gogoetak atalaren zati handi bat hemen kopiatzen dugu, Eusko Jaurlaritzaren webgunean kontsultagarri ez dagoelako.

⁹ Txostenean jasotako hainbat gogoeta ikusita, dirudienek, egileek adierazle hau hartu dute gogoeta guztietarako erreferentetzat: mantentze- eta metatze-pobreziari dagozkien dimentsioetan ikusitako posizio zehatzetatik ateratako sintesia (diru-sarrerak eta bizi-baldintzak).

6. Euskadin haur-pobreziari dagokionez, gaur egungo tasen maila argitu eta erabaki egiten duen faktorea, atzerritarren populazioan dagoen pobrezte-arrisku diferentziala da. 14 urtez azpikoen % 46,4k, atzerritar baten etxean bizi denak, benetako pobreziaren egoera pairatzen du. Hortaz, EAEko haur txiroen % 53,3 mota horietako etxeei lotzen zaie. Ehuneko hau % 60 baino altuagoa da hainbat eskualdetan: Gasteizen, Ezkerraldean, Eskualdean eta Durangaldean).

7. Dena den, hemengo familia batzuetan ere esanguratsua da haurren pobreziak duen eragina. Seme-alabak dituzten bikoteen kasuetan tasa % 3koa bada ere, guraso bakarreko familietan % 33,4ra heltzen da. Dirudienez, hemengo familia gurasobakarrei loturiko pobrezia Bilbo aldeko ezaugarria da, izan ere, pobrezia erreala bizi duten familia horiek eskualdeko haur guztien % 5,4ri dagozkie.

Aipatutako datuen arabera, haur-pobreziaren maila altuenak dituzten eskualdeekin alderatuz, Bilbon bereizgarria da hemengo populazioa nagusi izatea. Ezaugarri horretatik haur-pobrezia altua duten beste eskualdeen artean bereizten da, zona horietan atzerritarren populazioa nagusitzen baita.

Pobreziari buruzko adierazleak 2014. urteko datuen arabera eguneratzen dituen *2014ko Behar Sozialei buruzko Inkestak*, eta zehazki, *PGDI Pobrezia-moduluak* jasotzen dituen informaziotik nabarmentzekoa hau da: gero eta pobrezia eta prekaritate handiagoa pairatzen duten taldeen artean haurrak daudela. Hau da, gure lurraldean haur-pobreziak gora egiten du populazio osoaren pobrezia handiagotzen duen hein berean (hau da azterlanaren ondorio nagusia), baina ez hori bakarrik. Izan ere, 14 urtez azpiko adingabeen artean, pobrezia errealeko egoerak azkarrago ugartzen dira, gainerako populazioaren pobrezte-eritmoarekin konparaturik. 14 urtetik gorakoen populazioaren pobrezia-tasa 1,4 puntu igo da 2008tik 2014ra (% 3,7tik % 5,1era). 14 urtez azpikoen populazioan, aldiz, tasa hori 3,9 puntu igo da (2008an % 7,3koa izan da, 2012an % 9,5ekoa, eta **2014an % 11,2koa**). Gainera, gizarte-desberdintasuna gero eta handiagoa da.

Tasak EAEko batez besteko orokorretik azpian egoten jarraitu arren, 2012 eta 2014 artean pobreziaren aurrerapenik nabarmenena seme-alabak dituzten bikoteengan antzeman da, eta pobrezia errealeko egoeren % 51,9ra iritsi da. Guraso bakarreko familiekin batera, seme-alabak dituzten bikoteengan ematen da 2014an pobrezia errealeko kasuen %75,5.

Beraz, bi urte horietan, haurren pobrezia jaitsi beharrean, igo egin da, baita gainerako populazioaren pobreziarena baino proportzio handiagoan igo ere. Bestaldetik, Eusko Jaurlaritzako sail batzuetan kontsultatuz gero iaz baieztatzen

genuen ez bezala, benetako pobreziaren eta gabezia larrien arteko loturak duen eragin nabarmenena elikadura-arazo larrien presentzia da (EAEko haur-populazioaren % 5,9). Azkenik, pobreziak eragin askoz ere handiagoa du haur eta nerabe atzerritarren. Jakina, baieztapen orokorrak zehazteko, kontuan hartu behar dira eskualde-mailan agertzen diren desberdintasunak.

Informazio hori guztia ikusita, haurren pobreziari heltzeko gure administrazio publikoen jardueraren jarraipenarekin loturiko espediente oraindik itxi gabe, gogorazi behar diegu Bulego honen 2013ko txostenean dagoeneko aipatu diren gai batzuk kontuan izan ditzatela:

- Haurren artean pobrezia saihestea eta pobreziaren hedapena gelditzea politikaren lehentasunetako bat da.
- Haurren eskubideak aitortzeko ikuspuntua, haurrak eskubideak dituzten subjektu gisa hartuta.
- Esku-hartze goiztiarren eta *funtssezko urteen* ikuspuntuaren garrantzia.
- Baterako eta erakundeen arteko planen edo estrategien alde egitea, eta horietan, eragileen esku-hartzeak koordinatzea, oinarri, ikuspuntu eta adierazle komunak oinarri hartuta.
- Baliabide-gabezia leuntzeko laguntza ekonomikoak, baina baita haurren arretako zerbitzu publikoak ere, beste arlo batzuetatik esku-hartzeaz eta haurren bizi-tza-aukeretan gizarte-oinordetzaren garrantzia murrizteko helburua duten neurriez gain.
- Erkidegoko mailako zerbitzuen zeregin esanguratsua: pobreziaren esperientziak haur pobreentzat dakartzan zailtasun eta desabantailak arintzea.
- Lurralde osoan sistema ezberdinen arteko koordinazioa eta sare-lana hobetzea, familia pobre bakoitzaren egoera bereziari erantzun azkar, malgu eta integralak eman ahal izateko.
- Haur-pobrezia egoerak neurtzeko eta horien jarraipena egiteko adierazle-taula bat garatzea eta/edo sarritan berrikustea.

Gure aldetik, 2015ean jarraituko dugu errealitate horri kasu egiten, eta bereziki, honako hiruko honi: benetako pobreziaren egoerak – elikadura-premia larriak – atzerritarrek.

2.8. Beste batzuk

2.8.1. Atzerritarren seme-alabak

Bakarrik dauden adingabe/gazte atzerritarrekin lotutako jardueraz gain –txosten honen 2.3 atalean azaldutakoak– atzerritarren seme-alabak hainbat arlotako kexen protagonistak izan dira. Horietako kasu batzuk aipatu ditugu dagoeneko, baina laburbildu egingo ditugu hemen, kolektibo horrek izaten dituen zailtasunen ikuspegi orokorra emateko.

Haurrekin zerikusia duten udal errolda kudeatzeari buruzko kexak jasotzen jarraitu dugu. Aurreko urteetakoak baino gutxiago diren arren eta guztiak behar bezala konpondu diren arren, beharrezkoa dirudi Toki Araubidearen Oinarriak arautzen dituen [apirilaren 2ko 7/1985 Legeak](#) (TAOL) zer ezartzen duen gogoraraztea: udal-errolda udalerrri bateko herritarrak idatziz jasotzen dituen **administrazio-erregistroa** da (16.1. artikulua). Bere aldetik, 17.2. artikulua haxe zehazten du: *“Udalek beren erroldak eguneratuta mantentzeko beharrezko jardute eta eragiketak egingo dituzte, erroldan jasotako zehaztasunak errealitatearekin bat etor daitezten.”*

Hortaz, administrazio-erregistro baten aurrean gaude, zeinaren ardura udalak duen. Erregistro horren helburua da udalerrian benetan bizi diren pertsona orok bertan izena eman dezala. Gauzak horrela, nabarmendu beharra dugu gai horretan esku hartzeko udalek dituzten baliabideak bakarrik bideratu behar direla aipatu erregistroan udalerriak benetan dituen biztanleak islatzera, eta ez beste ezertara.

Hala, Tokiko Erakundearen Biztanleriaren eta Lurralde Mugapenaren Araudiko 59.2. artikulua –BLMA– ([ekainaren 11ko 1690/1986 ED](#)) xedatzen duen egiaztapen-ahalmenak udala ez du gaitzen bizilekuaren errealitatea egiaztatzean ez dautzan baldintzak egiaztatu eta eskatzeko edo, bestela esanda, agindutako eginkizunen gehiegikeria baten aurrean egongo ginatke, udal jarduerak pertsona baten benetako bizilekua egiaztatu behar ez duenean.

Txosten honen 2.5 atalean (osasunari buruzkoan) azaldu den bezala, kexak jaso dira **osasun-laguntza** jasotzeko eskubidea dela eta. Kasu batzuetan, adingabeei ere, eskubidea ez da onartu, indarrean dagoen araudia interpretatzean nahasketa sortu baita. Erroldatzeko arazoei bezala, kasu horiei ere konponbidea eman zaie.

Osasun arloari –baina ez horri bakarrik– dagokionez, jakinarazi nahi dugu Euskal Autonomia Erkidegoko Fiskaltza Nagusiak 2013an gutxienez bi ablazio kasu detektatu dituela. Hortaz, 2014an zehar Emakundek eta Osasun Sailak protokoloak aktibatu eta askotariko ekimenak abian jarri dituzte (ablazioaren aurrean jarduteko gidak, Mali, Ginea, Nigeria, Mauritania eta inguruko herrialdeetako etorkinekin harrema-

netan egoten diren profesionalen prestakuntza ematea, etab.) arrisku-egoerei heltzeko eta ablazioa egin den kasuetan esku-hartzeko.

Txosten honen 2.5 atalean azaldu dugunez, atzerriko familietako seme-alabek arazoak izan dituzte **futbol federatuan** jokatzeko lizentziekin. Kasu horietan ere aurkitu da irtenbidea.

Gure lurraldean **Ekialdeko Europatik etorritako ijitoen egonlekuak** egotea eta eragile pribatu eta publikoan lana koordinatzeko premia dela eta, Arartekoaren 3/2011 Gomendio Orokorra, urriaren 5ekoa, eman genuen. *Jatorriz Europar Batasunekoak diren eta Euskal Autonomia Erkidegoan bizi diren ijitoen egonlekuetan esku hartzeko jardute-protokoloak garatzeko beharra* izenburuko dokumentuak Euskadin bizi diren ijitoen egonlekuetako errealitatearen azterketa eta oinarriko beharren asetze maila urria jasotzen du.

Gomendio orokor horren jarraipena egiteko nahian, jatorriz errumaniarrak diren pertsonen hiru egonleku bisitatu ditugu aurtan, hain zuzen ere, Astigarraga eta Hernani udalerrien inguruan daudenak. 2012. urteaz geroztik, hainbat eragile publiko zein pribatu proiektu interesgarri bat garatzen ari da, bertan bizi diren pertsonak gizarteratzeko (haurrak gehienbat). Programa horren xedeak hauexek dira: administrazio-egoera erregularizatzea; gizarte-, osasun- eta hezkuntza-zerbitzuetarako sarbidea ematea; bizigarritasun-baldintza onetan dagoen etxebizitza duina eskuratzea; gizarteratzea eta lan munduratzeta.

Erakunde honen balorazioaren arabera, lankidetzan eta modu koordinatuan jarduteak kolektibo horren premia askori aurre egitea ahalbidetu du, hala nola: hezkuntza, lan aktibazioa, lanerako prestakuntza, etxebizitza bilatzea, osasun-laguntza eta diru-laguntzak eskuratzeari loturiko premiez ari gara. Gizarteratzeko lana eta jarduera komunitarioak ere egin dira. Horretaz gain, herritar askok parte hartzen du egitasmoan, bai auzokideek, bai gizarte-erakundeek. Ondorioz, egonlekuetan bizi diren familien kopurua gutxituz joan da, baina familia horiek jarraitzen diote gizarteratze-ibilbideari programan parte hartzen duten udalerrietan. 2017ko uztailan egonlekuak desagertuko direla aurreikusten da.

Eta azkenik, ezin dugu atal hau itxi familiaburua atzerritarra duten sendietako haur eta nerabe askok bizi izaten duten **pobrezia**-egoera berriro gogorazi gabe: izan ere, haur-populazio txiroyaren gehienak du ezaugarri hori. Bulego honek 2015erako aurreikusita dituen jardueretako batzuk kontu horri eskainiko dizkio.

2.8.2. LGTB haurrak eta nerabeak

Joera homosexuala (gay eta lesbiana) edo bisexuala, eta nortasun transgeneroa edo transexuala duten haurren eta nerabeen (aurrerantzean LGTB) egoera ez da aipatu aurten jasotako kexetan. Hala ere, Bulego honek burututako esku-hartzearen gaia izan da, ekimen bi hauetan:

1. 2014an burutu da **Rainbow Has**¹⁰ egitasmoan aurreikusitako lana. Arartekoa da proiektu horren buru, eta Europako 8 herrialdeko 13 erakunde koordinatzen ditu.¹¹ **Rainbow**¹² izeneko lehen proiektuaren jarraipena da, eta hori ere **Europako Batzordeko Justizia Zuzendaritzak** sustatu du “**Oinarrizko eskubideak eta herritartasuna**” izeneko erkidegoko ekintzaren barruan. Oraingo proiektu horren helburua da eragina izatea haurren eta nerabeen afektibitate- eta sexu-aniztasunerako eskubideen egoeraren azterketan eta hobekuntzan, hezkuntzaren arloan zentzu zabalean. Horretarako, hezkuntza-erakundeetara eta irakasleengana jo da, bai eta edozein familia-elkartetara ere, haurtzarotik sexu-aniztasunari irekia egongo den hezkuntza bat ziurtatzeko behar diren elkartasunak lortzearen, sexu-joeragatiko edo genero-identitateagatiko edozein bereizketa edo eraso mota saihesteko eta eragozteko gai izango den hezkuntza bat bermatzeko, hain zuzen.

Hainbat herrialdeetan jarraitu beharreko diskurtsoei, beharrei eta estrategiei buruz 2013an egindako landa-ikerketak eta –azterketak, hezkuntzaren arloan estereotipoak eta jarrera transfobiakoak izatearekin lotuak amaitu ondoren, emaitzak iazko txostenean aurreratu genituen. 2014an, berriz, proiektuaren beste lan-ildoetan jasotako jarduerak burutu genituen (lan-ildoei eta aurreikusitako emaitzei buruzko informazio zehatzagoaren berri izateko, ikusi **Haur eta Nerabeentzako Bulegoaren urteko txostena Eusko Legebiltzarrentzako 2012**, V.4. kapitulua), hau da: hezkuntza-agintariekin eta gai horrekin zerikusia duten gi-

¹⁰ Rainbow Has izena ingelesezko sigla hauek osatutako akronimo bat da: *Rights through Alliances: Innovating and Networking BOth Within Homes and Schools* (Eskubideak hitzarmenen bidez: etxean eta eskolan sareak berritzen eta sortzen).

¹¹ Euskadiz gain, beste herrialde hauek parte hartzen dute proiektu honetan hainbat erakunderen bitartez (unibertsitateak, ikerketa soziologikoko eta pedagogikoko ikertzaile-taldeak, udalak, haur hezkuntza sustatzeko elkarteak, LGTB pertsonen eskubideen alde lan egiten duten elkarteak eta familia homoparentalen elkarteak): Alemania, Belgika, Bulgaria, Herbehereak, Italia, Polonia eta Erresuma Batua.

¹² Proiektuaren inspirazioa den kontzeptuaren ingelesezko siglak jasotzen ditu akronimo horrek: Rights Against Intolerance: Building an Open-minded World (Intolerantziaren aurkako eskubideak: aurreiritzirik gabeko mundu bat eraikiz). Proiektu horren helburua da homofobiaren eta transfobiaren aurka borrokatzeko testuak eta ikus-entzunezko materialak sortzea eta haurren, nerabeen, gazteen eta irakasleen artean hedatzea, eta European pertsona homosexualen eta transexualen eskubideak erabat errespetatzen eta aitortzen dituen kultura bat sortzea.

zarte-sektoreekin mintegiak antolatzea, gai hori landuko duen agenda politiko bat sortzearen beharrari buruz eztabaidatzeko; prestakuntza- eta sentsibilizazio-lantegiak egitea irakasleekin, familien elkarteekin edo ikastetxeetako gurasoen elkarteekin; Europako sare bat sortzea, jada badauden elkarte-egiturak oinarri hartuta, eragina izateko estrategiak finkatzearen.

Rainbow Has proiektua dela eta, parte hartzen duten herrialdeetan egindako jardura guztien deskribapena eta ondorioak laster –agian, txosten hau aurkeztu aurretik ere– plazaratuko den argitalpenean jasota egongo dira eta proiektuaren erreferentzia den webguneko edukietan sartuko dira. Besteak beste, erakunde honek berak antolatutako jardura batzuk jaso dira, adibidez, Bilbon (martxoaren 27an), Bartzelonan (maiatzaren 28an) eta Madrilen (maiatzaren 29an) egindako mintegiak.

2. Eusko Jaurilaritzako Familia Politikarako eta Komunitate Garapenerako Zuzendaritzak, eta batik bat, Pertsona lesbiana, gay, bisexual eta transexualen arretarako **Berdindu** zerbitzuak bultzatuta, 2013an Talde Egonkorra “Eskola Segurua” sortzea emaitzak ekartzen hasi da. Taldea¹³ osatzen duten erakunde eta pertsonen urtean zehar lan egin dute honako bi gai hauen inguruan:

- EAEko ikasleek aniztasun afektibo-sexualari eta familia-aniztasunari buruz dakitena hobeto ezagutzea.
- LGTB neska-mutilek, nerabeek eta familiek eskola-tesuinguruan pairatzen dituzten diskriminazio-egoerei aurre egiteko proposamenak formulatzea.

Lehenengo gaiari dagokionez, azaroan, Azterketa Talde Eragileak “**Aniztasun afektibo-sexualaren aurreko jarrerak ikasgeletan**” izeneko txostena aurkeztu zuen Emakunderen Berdintasunerako gunean. 13 eta 16 urte bitarteko gazteen sexu-aniztasunarekiko jokabideak aztertzen dituen ikerketa lehen urratsa da errealitate hori ikertzeko tresna bat lantzeko bidean; izan ere, tresna hori autonomia-lurralde osoan erabiltzekoa izango litzateke eta ikasleak, familiak eta profesionalak ikertzeko balio izango luke.

Bigarren gaia jorratu duen Politiken Talde Eragileak, abenduan, Hezkuntza Sailaren barruko Hezkuntza Berritzeko Zuzendaritzak ondorioak jasotzen dituen txostena aurkeztu zuen. Bertan, proposamen zehatzak eman dira, ikastetxee-

¹³ Ararteko, Bizkaiko Foru Aldundiko eta Bilboko Udaleko Berdintasun Zuzendaritzak, Gasteizko Udala, BIKE, Hezkuntza Saila dagozkion arloetan: Generoa, Bizikidetzak, Ikuskaritza, Berritzegune Nagusia eta Donostiako Berritzegunea, Aitor Martxueta (EHUko irakaslea), LGTB taldeak –Aldarte, EHGAM, Errespetuz, Gehitu, Guztiok, Las Trans eta Seaska– eta Eusko Jaurilaritzako Familia Politikarako eta Komunitate Garapenerako Zuzendaritzako Aniztasun eta Immigrazioaren arloaren ordezkariak.

tan inpaktu handia duten material asko irakurri ondoren, hau da, bullying eta ziberbullying kasuetan jarduteko protokoloa; ikasleen eskubide eta betebeharreri buruzko dekretua; ikasturte-hasierako orientabideak sare publikoko ikas-tetxeetarako; Euskadiko sare publikoan erabiltzen diren inprimaki ofizialak (matrikula egiteko dokumentuak, proiektuen edo beken deialdiak, etab.); Hezkuntza-ikuskaritzak erabiltzen dituen gidak. Txostenak jasotzen ditu adostutako irizpideak, aztertutako dokumentu bakoitzeko aldaketa-proposamenak (zer gehitu, zer kendu, zer berridatzi) eta urgentziaz honako gai hauei heltzeko errekerimendua:

- Aniztasun afektibo-sexualarekin eta familia-aniztasunarekin loturiko gaiak curriculumean sartzea.
- Haur Hezkuntzan, Lehen Hezkuntzan eta Bigarren Hezkuntzan gaiaren inguruko lankidetzak-esperientziak Lanbide Heziketara eta Unibertsitatera hedatzea.

Arartekoko Haur eta Nerabeentzako Bulegoa erabat sartuta dago talde eragile bien lanean, eta 2015ean horretan jarraitzeko asmoa du.

2.8.3. Genero-indarkeria jasateko arriskuan dauden haurrak eta nerabeak

Erakunde hau aspaldidanik ari da eskatzen seme-alabak biktimatzat hartzea eta genero-indarkeriaren biktima diren emakumeen seme-alabei arreta ematea. 2011ko txostenean jadanik adierazi genuen “haurren eskubideek” presentzia urria dutela genero-indarkeriari buruzko legerian (bai estatukoan, bai autonomia-mailakoan); daturik eza dela eta, ezin dela jakin norainokoa den arazoa; genero-indarkeria jasateko arriskuan egoteak baduela eragina haurrengan, etab. Hori guztia kontuan hartuta, beharrezkotzat jo dugu fronte guztietan aurrera egitea: sentsibilizazioa, prebentzioa, esku-hartzea, erakunde arteko koordinazioa eta abar.

Harrezkero, hainbat urrats eman dira eta horietan erabakigarriena dirudi, apirilean onartutako (ikusitako txosten honen 1.2. kapituluak) haurrak babesteari buruzko legeria¹⁴ eguneratzeko legearen aurreproiektuan seme-alabak genero-indarkeriaren zuzeneko biktimatzat jotzea. Haurrari biktima estatutua ematen zaion unetik aurrera, neurri zibilak eta zigor-arlokoak hartuko direla bermatu ahal izango da, prozedurako beste subjektu bat balitz bezala.

¹⁴ Haurrak babesteari buruzko legeria eguneratzeko aurreproiektuek urtarilaren 15eko 1/1996 Legean, adingabearen babes juridikoari buruzkoan, aldaketak egitea proposatzen dute, baita funtsezko aldaketa batzuk ere Kode Zibilean, Nazioarteko Adopzioari buruzko 54/2007 Legean, Prozedura Zibilaren Legean eta abenduaren 28ko 1/2004 Lege Organikoan, genero-indarkeriaren aurkako erabateko babesari buruz. Haurrak genero-indarkeriaren zuzeneko biktimatzat hartzea, hain zuzen ere, azken horretan txertatu da.

Bestaldek, zuzeneko biktimatzat hartzea esan nahi luke balioztatu egingo litzatekeela etxean indarkeriaren eraginpean egotea haiengan eta haien garapenean nola eragiten ari den, eta, ondorioz, haur horien sufrimenduarentzako erantzun espezifiko egokienak egituratuko liratekeela, amekin esku-hartzea haiengan zeharka izan dezakeen eraginaz harago.

Zuzeneko biktimaren estatutua aitortzeko legearen aldaketa oraindik onartu gabe badago ere, 2014an erakunde honek jarraitu du postulatatu horrekin eta norabide horretan lan egiten. Funtsezko lana, *Etxeko tratu txarrak eta sexu indarkeria jasaten dituzten emakumeei harrera hobea egiteko erakunde arteko II. akordioaren* Jarraipen Batzordeko Erakunde arteko Talde Teknikoak –Emakunde gidatuak– egin zuen. Erakunde hau modu egonkorrean parte hartzen ari da talde horretan. Lehen urratsa izan da diagnostiko partekatua osatzea, hau da, halako egoera batean egon daitezkeen adingabeei arreta ematearekin zerikusia duten zailtasunak, hobekuntza-arloak, programak, zerbitzuak eta gure Erkidegoan eskura dauden beste baliabide batzuk biltzea; eta hortik abiatuta, adingabe horiei arreta emateko jarduerak batzuk proposatu, horretan diharduten Euskal Autonomia Erkidegoko erakundeek garatzeko edo sustatzeko.

Une honetan, lan-proposamen bat lantzen ari da, eta bertan jasota egongo dira sentsibilizaziorako, prestakuntzarako, eta Erakunde arteko II. akordioan dauden protokoloak hobetzeko jarduerak, seme-alabei loturiko ikuspegiak eta haiekin egin daitezkeen esku-hartzeak barne.

2.8.4. “Lapurtutako jaioberriak”

Gai horri dagokionez, 2013ko txostenean Eusko Jaurlaritzako Herri Administrazio eta Justizia Sailean egindako jarraipenaren berri eman genuen. Hain zuzen ere, *1960ko eta 1970eko hamarkadetan jaioberriak beren ama biologikoen-gandik bidegabe banandu edo ebatsi zireneko egintzak argitzen lagunduko duten neurrien premiari buruzko 1/2011 Gomendio Orokorren, uztailaren 13koaren* jarraipenaz ari gara. Zehazki, jakin nahi genuen zeintzuk ziren aurreko gobernu taldeak garatutako jarduerekin jarraitzeko aurreikuspenak (sail arteko batzordeak), eta zein iritzi zioten ustezko egiaztapenak edo hirugarrenetik gurutzatzeak burutzeko bere DNAREN lagin bat utzi nahi duen pertsona orori (eta ez bakarrik agindu judizial batek zehazten duenean) irekitako DNA banku bat abian jartzeko aukerari.

DNA bankuari dagokionez, aditzera eman zen Profil Genetikoaren Fitxategi (bankua) bakarra eta zentralizatua dagoela, Justizia Ministerioako Toxikologia eta Auzitegiko Zientzia Institutu Nazionalaren egoitzan. Horretaz gain, aipatutako institutuak badu jardute-protokolo bat eta horrek barne hartzen ditu laginak jasotzeko Legezko Medikuntzaren Institutuen jarraibideak. Edonola ere, laginok prozedura judicial baten esparruan eman behar dira.

Orduan ondorioztatu genuen Auzitegiko Genetika Sekzioaren garapenean egungo ekonomia-testuinguruari egotz dakizkiokeen atzerapenak gerta daitezkeen arren, erakunde honen us-tez, egiaztapen posibleak egiteko irekia eta prest egongo den “ADN-banku bat” abian jartzea urrats garrantzitsu bat izango da, herri-administrazioek kaltetutako familiei eman diezaiaketen lankidetzan eta laguntzan.

2014ko apirilaren 10ean, Arartekoak Herriaren Defendatzailearen idazki bat jaso zuen, eta horren bidez, erakunde horrek “lapurtutako jaioberrien” gaiarekin loturiko jarraipenaren berri eman zuen, baita Justizia Ministerioak helarazitako informazioa eman ere. Nobedaderik garrantzitsuena hauxe da: jatorri biologikoa eta identitatea auzibidera jo beharrik izan gabe ezagutu nahi duten pertsonak egindako eskaeren kopuru handiari aurre egiteko zerbitzu bat sortzea. Horretarako, Justizia Ministerioak estatuko herritar ororen eskura Informazio-zerbitzu bat jarri du, honako eginkizun hauekin: 1) norberaren naturaren arabera seme-alabatasunarekin lotutako administrazio publiko eta erakundeetan egon daitezkeen informazioa eta dokumentazioa bil-tzea 2) eragindako pertsonak ekarritako DNA profilak, laborategi pribatuetan egindakoak, Toxikologia eta Auzitegiko Zientzia Institutu Nazionalaren datu-basean sartzeko prozedura kudeatzea, kointzidentzia genetikorik ote dagoen zehaztearren.

Informazio-zerbitzuan eskaera aurkeztu ondoren, nahiz seme-alabatasunari buruzko informazioa eta dokumentazioa lortzekoa, nahiz hori eta DNA profilak datu-basean sartzeko, espediente administratibo bat irekiko da. Eskatzaileak espedientearen jarraipena egiteko aukera izango du, jasotako erabiltzaile-izena eta pasahitza erabiliz. Azkenik, datu guztiak lortu ondoren azken txostena egingo da, bildutako informazio osoarekin, modu objektiboan eta inolako balioz-tapenik egin gabe.

Espediente administratiboak berez ez du hasten inolako prozedura judicialik, ezta izaera zibilekorik, ezta penalekorik; informazioa bildu baino ez du egiten, horren arabera, eragindako pertsonak auzibideari hasiera eman nahi izango balu ere.

Horren berri jaso ondoren, eta Eusko Jaurlaritzak bere garaian gai horri buruz hartu zituen konpromisoak betetzean aurrerapausorik ote zegoen jakiteko, are gehiago, estatuak informazio-zerbitzu berria abian jarrita, Herri Administrazio eta Justizia Sailera jo genuen informazio bila, eta zehazki, honako hauek ezagutzeko: 1) sail arteko batzordearen egoera; 2) Justizia

Ministerioak sustatutako Informazio-zerbitzuarekin harremana nolakoa den (koordinazioa, ekimenari buruzko berria zabal-tzea, bitartekotza egitea, etab.); eta 3) Auzitegi Medikuntzako Euskal Institutuaren (Auzitegiko Genetika Sekzioaren) eta Toxikologia eta Auzitegiko Zientzia Institutu Nazionalaren arteko lankidetzaren harremana sortzeko aukera balioztatzea; izan ere, AMElk profil genetikoak jaso ahal izango litzuzke 120 zenbakia duen datu-fitxategian sartzeko, hau da, jaioberriak os-tea dela eta kaltetuen DNA profilak biltzen dituen fitxategia osatzeko.

Eusko Jaurlaritzak erantzun digunez, jarraitzen du arrazoi horregatik euskal administrazioa jotzen diren pertsonen har-rera egiten, bere garaian antolatu zen eta Biktimarentzako Laguntza Zerbitzuan sartzeko aukera duen mekanismoaren bidez. Era berean, Auzitegi Medikuntzako Euskal Institutuak elkarlanean jarraitzen du Toxikologia eta Auzitegiko Zientzia Institutu Nazionalarekin, alde zurretik dagokion Ministerio Fiskalaren edo guardiako epaitegiaren aurreko salaketa jarrita.

Horiek horrela, honako ondorio hauek ateratu genituen:

- Erakunde hau pozten da ekimen horretaz, lehen esan dugunez, kaltetuei “DNA bankuaren sarbidea irekiko ba-litzaie ebasketa pairatu izanaren “susmoa” duten (bai euren, bai euren seme-alaba edo senide zuzenek) baina salaketa batek aurrera egin ahal izateko beharrezkoak di-ren ebidentzia nahikorik ez duten pertsonen euren DNAREN lagin bat utzi ahal izateko ustezko gurutzatzeetarako (eta gerta litezkeen topaketetarako), zalantza eta isiltasuneko urtean ostean erdeinagarri izango ez litzatekeen itzaropenezko bidea eskainiko litzaike. Ezin dugu ahaz-tu berrelkartzea pisurik handiena duen motibazioetako bat dela eragindakoek gertakariak salatzen dituztenean.”
- Kaltetuentzat zerbitzu horrek duen garrantzia dela eta, ego-kia iruditu zitzaigun ahalik eta oihartzun handiena ematea, eta horretarako, jaso dugun informazioa helarazitako diegu azken urteotan erakunde honetara jo duten pertsona guz-tiei, DNA profila bankuan sartzeko interesa baldin badute.

2.8.5. Gainerako esparruak

Mendeko neska-mutikoeak dituzten zailtasunak, funtsean, ez dira mendeko pertsonen kolektibo osoaren zailtasun-oso desberdinak. Adinekoei buruzko kapituluaren azal-tzen dira. Autonomia-erkidegoek babes-maila osagarriak ezartzeko ahalmena dute, eta kasu honetan, foru-aldun-diek erabiltzen dute ahalmen hori, neurri batean, Estatu-ko Administrazio Orokorrek gutxieneko babes-maila lortzeko egiten zuen ekarpena izugarri murriztu izanaren ondorioak arindu ahal izateko. Arlo horretan egindako jardueraren bi-dez lortu dugun informazioa ikusita, babes-maila osaga-ri horiek aintzat hartzen dira horrelakoetan: zerbitzuak eta

II

laguntzak bateragarri egiteko aukera; II. eta III. gradurako existitzen diren bateragarritasunak I. gradura hedatzea, baldin eta pertsona horrek MBBaren arabera (Mendekotasuna Balioztatze Baremoa) 40 puntu edo gehiago baditu; diru-laguntzen zenbatekoak igotzea; hobekuntzak –estatukoarekin alderatuz– eskubideak gauzatzeko egutegian, etab.

Aurten ere, **Informatzeko eta komunikatzeko teknologiek** (IKTekin) eta intimitaterako, pribatutasunerako eta izaera pertsonaleko datuak babesteko eskubideekin zerikusia duten zenbait kontsulta jaso ditugu Bulego honetan. Oro har, honako kontu hauei buruzko galderak izan dira: leku publikoetan adingabeen irudiak hartzea (igerilekuetan, jaietan, udalek antolatutako jolas-jardueretan, etab.), aurka egiteko eskubidea, eduki jakin batzuk nola editatu haurren eskubideak babestu nahian, zer egin eta nora jo material desegokiak salatzeke, etab. Galdera hauei guztiei erantzun diegu, dagozkien aholkuak eta informazioak emanez.

Haur eta Nerabeen Bulegoaren txosten honetan aztertu diren **etxebizitzaren** esparruan egindako jarduketek –iaz baino gutxiago– aurten ere zerikusia dute etxe gabetze egoerekin (batzuk hur-hurrean daude eta beste batzuk ez horrenbeste), adingabeak zuzenean kaltetuta zeudela ziur genekien egoerekin, hain zuzen. Esku-hartzea, batez ere, pertsona eska-tzaileei aholkatzean eta haiek bideratzean datza, eta batzuetan, bitartekaritza-kudeaketak ere egiten dira.

III

ATALA

Gure haur
eta nerabeen
ahotsa:
Arartekoaren
Haur eta Nerabeen
Kontseilua

III. Atala

GURE HAUR ETA NERABEEN AHOTSA: ARARTEKOAREN HAUR ETA NERABEEN KONTSEILUA

Haurren Eskubideen Hitzarmenak, Nazio Batuek 1989an onaturikoak, 18 urtetik beherako adingabeei informaziorako eta parte-hartzeko eskubidea aitortzen die, bai eta eragiten dieten arlo guztietan beren iritzia emateko eta beren iritzia kontuan hartua izateko eskubidea ere. Geure eginez haurrentzat eta nerabeentzat lan egitea garrantzitsua bada hein berean edo gehiago izango dela haiekin lan egitea, haien ahotsa, iritzia eta ikuspegia entzutea, parte hartzeko, kontsultak egiteko eta aholkuak emateko bideak eskaintzea, 2010ean, Arartekoko Haur eta Nerabeen Kontseilua eratu zen, funtzio nagusi Arartekoari bereziki adingabeei zuzenean eragiten dieten kontu edo ekimenen inguruan aholku ematea zuela.

Haur eta Nerabeen Kontseiluak neska-mutilen begirada gaineratu nahi du Arartekoaren proposamenetan, haiekin ekimenak, material didaktikoak, proiektuak eta bestelakoak kontrastatu, eta haurrentzat edo nerabeentzat interesgarri diren edo haien eskubideen defentsari eragiten dieten alderdiei buruzko iradokizunak bildu. Erakundea gure haurren eta nerabeen ahotsa entzuteko eta parte hartzeko esperientzia eskaintzeko —behintzat horietako talde bati— apustu argia da.

Adingabeek erakundean modu egonkorrean parte hartzeko eta egoteko bide hori lehenago erabili diren (eta aurrerantzean erabiliko diren) beste bide batzuen osagarri da; hala-koak dira, esate baterako, azterlanak, txostenak, foroak eta bestelakoak, bai eta bizitegi-baliabideetan harrera egin zaien neska-mutilei egindako elkarrizketen esparruan sortutako eztabaida-taldeak ere.

Kontseilua hiru lurralde historikoetako DBHko 12 neska-mutilek osatzen dute. Neska-mutil horiek parte hartzeko barne-dinamikan esperientzia duten hainbat ikastetxek proposatuta izendatu dira. Parte-hartzaileak hautatzeko eskakizunak hauek dira: gaitasun kritikoa izatea eta hausnartzeko, sortzeko eta berdinen artean eztabaidatzeko eta proposamenak egiteko prest egotea, eta, batez ere, kontseiluan parte hartzeko eta inplikatzeko gogoia izatea. Nork bere iritzia adierazteko askatasun osoa izatea eta Arartekoak konfidentzialtasuna bermatzea dira kontseiluaren funtzionamenduaren oinarritzko arauak.

Kontseiluaren funtzionamendua eskola-egutegiari jarraitzen zaio; hala, 2013. urteko azken bilera 2013-2014 ikasturteko lehenengo bilera izan zen. Hori izan zen lehenengo bilera kontseilua partzialki berri ostean sartu ziren sei kontseilukide berrientzat ere.

Aurreko ikasturteetan ez bezala, bilera bakoitzean eztabaidagai edo kontu bat monografikoki aztertu ordez, eta horrek gaian sakontzeko eta ondo aztertzeko aukera eskasa ematen zigula kontuan hartuta, 2013-2014 ikasturtean zehar lan bakar bat garatzea planteatu da. 2014an Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioaren 25. urteurrena ospatu behar zela eta, honako helburu hau proposatu genien: egunero bizi izaten duguna eta gertatzen zaiguna kontuan hartuta, haurren eskubideak egunerokotasunaren ikuspuntutik aztertzea, eta, hortaz, hitzarmenean jasotako eskubideak zabaltzeko eta sustatzeko laguntzea. Horretarako, ondoko eskemaren arabera egituratu genuen lana: 1) haurren eskubideen ikuspegi globala izan; 2) Haurren Eskubideen Konbentzioak jasotzen dituen eskubideetako bat sakon eta modu monografikoan aztertu; eta 3) ikus-entzunezko ekoizpen bat egin, ikasturte osoko lana ikus dadin eta eskubide hori neska-mutil txikien artean hedatu dadin.

Ikasturteko **lehenengo saioan**, 2013koan, Konbentzioak haur guztiei aitortzen dizkien eskubide guztiak landu zituzten aholkulariek, Lego Serious Play metodologia erabiliz. Bukatutakoan, ikasturtean zehar sakondu eta landu nahi duten eskubidea aukeratu zuten aholkulariek gehiengo handiz: adierazpen-askatasunerako eskubidea.

2013-2014 ikasturteko **bigarren saioa** Donostian, martxoaren 14an, egin zen, eta bertan, aukeratutako eskubidea sakonago ezagutzen saiatu ziren: zer da, zer egiten da eta nola, nola sentitzen naizen hori egiten badut, zein oztopo aurki ditzakedan... hori guztia, ikus-entzunezkoak transmititu behar duen mezua zehazteko helburuarekin. Azkenik, oinarritzko 4 ideia zehaztu ziren:

- “Berdintasuna eta errespetua abiapuntutzat hartuta, nork bere buruan eta besteengan duen segurtasunean eta konfiantzan oinarritzen da adierazpen askatasunerako eskubidea, eta denok bakarrak eta arduradunak egiten gaitu”.

- “Badakigu oztopoak edo beldurrak daudela gure eskubidea baliatzeko orduan, baina badakigu, halaber, horietatik harago doala gure adierazpen askatasunerako eskubidea. Gainera, baliteke bidean laguntza aurkitzea”
- “Gure eskubidea adierazi nahi dugunean, gure ideiak geure erara defendatu behar ditugu, pentsatuz eta helburu bat lortzeko borrokatuz, edozer nahi dugun bezala adieraziz (mintzatuz, idatziz,...). Eta, jakina, adituz”
- “Gure eskubidea baliatzen dugun bakoitzean, aske, harro eta pozik senti gaitzke. Baina, aldi berean, beldurra ere eduki dezakegu. Lasaituta eta lagunduta ere senti gaitzke”.

Uztailaren 14an, **ikasturte horretako hirugarren eta azken saioan**, Kontseiluak saioaren zati handi bat proposatutako lanaren fase zirrargarrien eta luzeenari eskaini zion: gidoi bat landu eta ikus-entzunezko material bat grabatu eta muntatu, nork bere iritzia izateko eta adierazteko eskubidea neska-mutil txikien artean hedatzeko. Ideiak, burutazioak, harraldiak eta harraldiak, saiakerak eta errepikapenak, “baliabideak” grabatzea, *gure* teknikariak azaltzen zuen bezala... *Eskubidea zure esku dago: ¡Exprésate! Mintza zaitez!* izeneko bideoa horren emaitza da.

Geratu zen denboran, ia ohitura bihurtu denez, aholkulariak agurtu ziren, bi urtez modu aktiboan parte hartu ondoren, beste neska-mutil batzuei lekua uzteko.

Kontseiluaren beste urte bateko jarduerari hasiera ematea eta Haurren Eskubideen Konbentzioa onartu izanaren (1989ko azaroaren 20an) 25. urteurrena batera heltzeak Kontseiluaren dinamika aldatzea ekarri zuen. Kasu honetan,

bai aurtengo aholkulariek, bai aurreko urteetan aholkulariak izan zirenek jaso zuten gonbidapena, beste haur askorekin batera, urteurrena ospatzeko antolatu zen jardunaldian parte hartzeko. Jardunaldiko ekitaldiak hurrengo kapituluan azalduko dira.

Deskribatu gabe dago oraindik aholkulari berriei ongietorria ematea eta taldearen hemendik aurrerako lana zehaztea 2014-2015 ikasturtean, baina hori jada 2015ean gertatuko denari dagokio.

Leioako Udaleko Umeen Kontseiluaren batzaldi batean parte hartu dugu, izan ere, haur-lanari buruzko gogoeta batzuk neska-mutilekin partekatu ditugu eta euren herria itxuraldatzeko dituzten ideiak entzun ditugu. Horretaz hitz egingo dugu kapitulu honi amaiera emateko. Arartekoaren Kontseiluari dagokion jarduera ez bada ere, haurrek parte hartzeko balio duen esparru egonkorra bada, eta horren bidez, haurren ahotsa entzuteko eta haien iritzi eta proposamenei bidea emateko aukera sortzen da, aintzat har ditzaten. Horrexegatik aipatzen dugu jarduera hori. Bestaldetik, erakunde honentzat oso interesgarria eta pozgarria da esperientziak partekatzea, eta ahal duen neurrian ekimenak babestea, batez ere, haurren eta nerabeen iritzia entzuteko eta bultzatzeko balio duten horietakoak, beraiei dagozkien kontuei buruzko erabakiak hartzeko unean.

IV

ATALA

Haurren
eskubideak
errespetatzeko
kultura sortzen
laguntzeko jarduerak

IV. Atala

HAURREN ESKUBIDEAK ERRESPETATZEKO KULTURA SORTZEN LAGUNTZEKO JARDUERAK

1. Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioaren 25. urteurrena ospatzea

2014ko azaroaren 20an 25 urte pasa dira Nazio Batuen Biltzar Orokorrek [Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioa](#) onartu eta sinatu zuenetik. Gertaera hori ospatzeko, Arartekoak [Save the Children](#) erakundearekin eta [UNICEF Euskal Herriko Batzordearekin](#) batera hainbat ekimen antolatu ditu, “GU GEU” izenarekin. Izan ere, asmoa izan da alde batetik azken hamarkada hauetan lortutako aurrerapenak ospatzea, eta bestalderetik, hobekuntza behar duten esparruak eta oraindik bete gabe dauden helburuak gogoraraztea.

Gure ustez, Haurren Eskubideen Konbentzioa aldarrikatzea ezin da ospatu protagonistei zuzenean entzun gabe. Hori dela eta, urriaren 25ean ekimenari hasiera emateko lan-jardunaldi bat antolatu zen eta Euskadiko hainbat herri eta hiritako haur askok eta askok parte hartu zuten. Bilbon ospatu zen, hausnarketa eta Lego piezekin jolastea uztartzen dituen metodologia berri-tzaile bat erabiliz. Parte-hartzaileek dagozkien eskubideak zer diren eta zer esan nahi duten aztertu ondoren, euren ikuspuntua tankeratu zuten euskal gizarteari zuzendutako dokumentu batean: [Bilboko Adierazpena](#). Dokumentu honekin [bideo](#) bat ere sortu zen.

Bigarren ekitaldia, kasu honetan helduei zuzenduta, azaroaren 18an ospatu zen Bilbon ere. Bertan hausnarketa eta eztabaida sustatzea proposatu zen, euren bizitzan auzibide baten edo sistema judizialak hartutako erabakien eragina jasan behar duten haurren eta nerabeen eskubideak aitortzea eta bermatzea hobetzeko urratsen inguruan. Haurren Eskubideen Batzordeak 2013an, “[Haurraren interes gorena sistema judizialean](#)” gaiaren inguruko 14. Ohar Orokorrean, adierazi zituen orientazioen arabera, sistema judizialak zeregin horretan dituen hutsuneei edo ahuleziei heldu zitzaizkien. Hausnarketa honetan pertsona batzuek lagundu ziguten eta hobetzeko aukerak argitu ditzaketzen erreferentziak eta praktika onak eman zizkiguten, hain zuzen ere: Jorge Cardona, Nazio Batuen Haurren Eskubideen Batzordeko kidea, Pepa Horno, psikologoa eta haurrei buruzko gaietan aholkularia, eta Jaime Tapia, magistratua.

Azkenik, azaroaren 20an prentsaurrekoan agertu ginen ekitaldien antolatzaile ginen hiru [erakundeon deklarazio](#)tzat jo daitekeen mezuarekin, horretan ere, Euskadiko haurrak eta nerabeak protagonistak izanik, beraiei hitza eman genien lehen aipatutako adierazpena jendaurrean irakur zezaten.

2. Gizarte-eragileekiko lankidetzak

Arartekoak eta, dagozkion kontuetan, Haur eta Nerabeen Bulegoak, bere jarduera-ildoen artean argi eusten dio haurren eta nerabeen esparruan lanean diharduten gizarte-eragileekin elkarlanean aritzeko aukerari, bai haien eskubideak jendarteratuz edo defendatuz, eta bai, askotan, batez ere egoera ahulean dauden adingabeen sektoreentzat diren baliabide jakin batzuk kudeatuz.

Lankidetzak-harreman horri dagokionez, urtero zehazten da, eta hainbat formatutan egiten da: bilerak, bisitak, kolaborazioak dokumentu edo proposamenetan, eta abar. Aurreko urteekin alderatuta, 2014an [Save the Children](#) erakundearekiko eta

UNICEF Euskal Herriko Batzordearekiko harremana sendotu egin da, aurreko atalean azaldu bezala, Haurren Eskubideen Konbentzioa onartu izanaren 25. urteurrena ospatzeko oroi-men-ekitaldiak elkarren artean antolatzeari esker.

Era berean, aurten harreman estuagoa izan dugu familia-elkarteekin, izan ere, txosten berezia burutu dugu, eta horretaz gain, koordinazioari buruzko jardunaldiak eta familientzako laguntzaren inguruko politikari buruzko udako ikastaro bat antolatu ditugu. [Hirukide](#) kide ugariako familien elkarteak; Sendia, guraso bakarreko familien elkarteak; eta [Sehaska](#), guraso homosexualen elkarteak – autonomia-mailan, hiru entitate hauekin harremanetan jarri gara gehienetan.

Ezintasunen bat duten pertsonen arloan, ezintasun, mendekotasun, buru-osasun eta gaixotasun kronikoen arloetako aholkulari koordinatzaileek, Haur eta Nerabeentzako Bulegoko Aholkulari Batzordeko partaideak baitira, aldizka harremanak izaten dituzte sektore-erakundeekin. Horrela, aurten hainbat bilera egin dira ACABE, AVATI, [FEDEAFES](#), [Elkartean](#) – gutxitasun fisikoa eta/edo organikoa duten pertsonen Konfederazio Koordinatzaileen elkartutako federazioak, [Euskal Gorra](#), eta berriena, [Hiru Hamabi](#) – hartutako kalte zerebrala duten haurren gurasoen elkartearekin. Aztertutako egoera edo arazoaren bat haur eta nerabeengan bereziki agertzen bada edo haiengan eragin berezia badu, elkarlanean aritzen gara, arazoaren konponbideari haurren ikuspegia gehituz.

Babesgabeko haurrei dagokienez, hiru lurralde historikoetako familia hartzaileen elkarteekin harremanetan egon gara: [Besarka](#), Euskarri eta [Beroa](#) elkarteekin, Gipuzkoan baliabideak kudeatzen dituzten bi entitateekin: Lauka, familia hartzaileei laguntza emateko programa duena, eta IRSE Bizkaia, Iturriotz-Azpi egoitza-zentroaren kudeatzailea. Esparru zabalago batean, Euskadiko gizarte langintzaren elkargoekin egindako bileretan, babesgabetasun arineko eta moderatuko egoeretan lehen mailako arretako gizarte-zerbitzuen jarduerari buruzko hausnarketa egin zen.

Balizko diskriminazio-egoerak eta, edozein kasutan, kalteberatasun-egoera jakin batzuk aztertu dira Hemen partzuer-go eta [Gao Lacho Drom](#) elkartearekin egindako bileretan.

Bukatzeko, kexa jakin batzuk aztertu beharra dela eta, eta hainbat foro, jardunaldi eta kongresutan parte hartzeari esker, beste entitate batzuekin harremanetan egon gara, hala nola, [EDEX](#), [IQual](#) elkarteak, [Gizagune Fundazioa](#), [Jolas eta Ekin](#) edo Euskadiko Hezkuntza Ikuskarrien Elkartearekin.

3. Erakunde eta baliabide instituzionalekiko lankidetzak

Modu berean, askotarikoak dira erakunde instituzional eta/edo baliabide publikoetako ordezkari politiko eta teknikoekin lankidetzan aritzeko espazioak eta uneak. Solaskideetako batzuk honako hauek izan dira:

- Eusko Jaurlaritzaren Enplegu eta Gizarte Politiketako sailburua.
- Eusko Jaurlaritzaren Gizarte Politiketako sailburuordea.
- Eusko Jaurlaritzaren Familia Politikarako eta Gizarte Garapenerako zuzendaria.
- Berdindu zerbitzua.
- Biltzen zerbitzua.
- Hiru foru aldundien Gizartekintza / Gizarte Politika / Gizarte Zerbitzuak sailerako haurren zerbitzuetako arduradunak (+ zenbait zerbitzu, programa eta baliabidetako arduradunak).
- Eusko Jaurlaritzaren Justizia sailburuordea.
- Eusko Jaurlaritzaren Justizia arloko zuzendaria eta Gazte Justiziako Zerbitzuko arduraduna (+ Ibaiondo zentroko arduradunak).
- Barakaldoko Udala.
- Emakunde. Erakundearteko Talde Teknikoa.
- Euskal Herriko Auzitegi Nagusiko presidentea eta Batzarra.
- Euskal Herriko fiskal nagusia eta Arabako, Bizkaiko eta Gipuzkoako fiskalburuak.
- Bilboko epaile dekanoa.

Bilera horietako batzuetan edo, hain zuzen ere, horien ondorioz, Arartekoak zuzen-zuzenean ezagutu ditu politika publikoak eraginkor bihurtzeko plan, protokolo, estrategia eta bestelako proposamenak; horrez gainera, erakunde eskudunei iritzia eskatu ahal izan die egoera kezkarri jakin batzuen inguruan —arretaren premia duten behar gisa azaldu zaizkie—, eta esku hartzean ezinbesteko eskubideak bermatu behar direla zehaztu.

Politika publikoetan herritarren eskubideak hobeto babestu eta zaintzeko lankidetzak-ildo horretan, Eskolako Bizikidetasunerako Behatokiaren batzarreko kide da Haur eta Nerabeentzako Bulegoa, 2014an deitu ez badiote ere. Hori bai, [Escuela Segura](#) talde egonkorak lan interesgarria egin du aurten. Talde horretan, bulego honek gure ikastetxeetako aniztasun afektibo-sexualaren gaineko kezka partekatzen ditu beste gizarte- eta hezkuntza-eragile batzuekin.

Ohiko ildoari jarraiki, oso harreman ona dugu herriaren **beste defentsa-bulego** batzuetako haur eta nerabeen sailekin, batez ere [Kataluniako Síndic de Greugesakoekin](#) eta [Andaluziako Herriaren Defendatzailekoekin](#). Horiekin maiz trukutzen ditugu informazioa, irizpideak eta iritzia.

4. Ekitaldietan parte-hartzea

Hala elkarte eta erakundeekin izandako elkarlanaren esparruan, nola Arartekoak berak gidatu dituelako, Arartekoak berak edo erakunde langileek adingabeen gaineko foro eta topaketetan esku hartu dute, gure erkidegoan nahiz gure erkidegotik kanpo. 2014an izandako parte-hartze esanguratsuak, dokumentu honetan orain arte aipatu gabeak, honako hauek izan dira:

- Hirugarren Sektorearen Behatokia: *Educación no formal y maltrato entre iguales*. Bilbao.
- UNICEFen Nazioarteko XV. Mintegia. *Aplicación de la Convención sobre los Derechos del Niño: 25 años de compromiso conjunto por la infancia*. Bilbao.
- Haurren Hirien Sarea. *Ikasingurune Komunitarioen Labortategia*. Leioa.
- Agintzari. *Adopzioan lotura-hausturak prebenitzea, sarea euskarri gisa*.
- Drogamenpetasunen Deustu Institutua. Droga-menpekotasunetako aurrekuntzei buruzko XXI. Sinposioa. *Nerabe eta gazteen alkohol kontsumoa* Bilbao.
- Bolunta. II. *Boluntarioen topaketa*. Bilbao.
- Iqual elkarte. *Berdintasuna eta partekatutako zaintzaren I. Foroa. Talde psikosozialak familia prozesuetan. Jarduera prozesala eta osagaiak hobetzeko*. Bilbao.
- EDEX. *Miradas desprejuiciadas de la adolescencia*. Portugalete.
- Gasteizko Udala. *Kontziliazio erantzukidea, gizarte kohesiorako bidea*. Vitoria-Gasteiz.
- Safer Centre Euskadi. *Día Internacional de Internet segura*. Loiu.
- XXIV Encuentro de la Abogacía sobre Extranjería y Asilo. Bilbao.
- FECAPP: *Elkarrekin bizitzen ikastea. Bakerako trebetasunak Lehen hezkuntzan (6-9 urte)*. Bilbao.
- Eusko Jaurlaritzaren Familia Politika eta Komunitate Garapenaren Zuzendaritza. *Tratu-berdintasuna eta diskriminazio-eza. Prestakuntza jardunaldi teknikoak*. Bilbao.
- Haurren esplotazio sexualari buruzko II. Mintegia. Bilbao.
- Eusko Jaurlaritzaren Familia Politika eta Komunitate Garapenaren Zuzendaritza. *Aniztasun afektibo-sexualaren aurreko jarrerak euskal ikasgeletan*. Bilbao.

5. Adingabeentzako web gunea

[Eskubideen uhartera](#) web-orria, 2011. urtetik abian dena, lehen hezkuntzako neska-mutilei zuzendutako web-atari bat da (6 eta 12 urte arteko haurrei zuzendutakoa). Web-orri horrek bi helburu ditu: batetik, erakundea neska-mutilengana gerturatu nahi dugu, denek ezagut dezaten –ahalik eta modurik gertukoenean eta iristerrazenean–, giza eskubideen eta haurren eskubideen inguruan hitz egitean erreferente bat den aldetik; eta bestetik, neska-mutikoen artean haurren eskubideak hedatu nahi dira, bai eta gai horren inguruan neska-mutikoak sentsibilizatu ere.

2014. urtean, aurreko urteetan bezalaxe, eduki hezitzaile berriak gehitu zaizkio web-orriari, batez ere ikus-entzunezkoak, eta esteka batzuk berri dira. Hauek dira web-orriko atalak: *Itsasargia*, non neska-mutilek beren eskubideen berri izateko informazioa aurki dezaketen. *Botila* atalean, haurren eskubideen mapa jasotzen da, eta ipuin bizidunak eta liburu elektronikoak (e-book) ditu. *Zurezko upelean* edo *SOS espazioan*, neska-mutilek informazio interesgarria aurki dezakete, baldin eta laguntza behar badute. *Arrainontzi* atalean, parte hartzea animatzen zaie, eta estekak eta jolasak daude horretarako. Azkenik, *Itsaspekoa* atala dugu, gurasoei eta oro har hezitzailei zuzendutako espazio bakarra web-orri horretan.

[Eskola 2.0](#) delakoaren Eskola Bakegunean sartuta dago gure web-orrirako esteka, eta horrenbestez, Euskal Autonomia Erkidegoko Lehen Hezkuntzako ikasle guztien eskura dago.

2014. urtean, web-orriak 22.000 bisita baino gehiago jaso zituen, eta aurreko urteetan gertatu zen legez, Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena onartu zen egunaren, azaroaren 20aren, urteurrenaren oroitzapenaren ondoko egunean bisita ugari egin ziren.

Aurreko urteetan bezala, jolasak eta haurren eskubideei buruzko informazio zehatza jasotzen duten atalak bisitatu dira

gehien, batez ere eskubide bakoitzari buruzko istorio eta ipuin bizidunak dauzkan mapa kokatuta dagoen atala.

Material didaktikoei dagokienez, aurten bi bideo egin dira eta Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioaren testuaren bertsio egokitua prestatu da, bai euskarri elektronikoa, bai paperean.

Bideoetako bat Haur eta Nerabeen Kontseiluko neska-mutiek egin dutenez, esan bezala, haur txikienei [adierazpen-askatasunerako eskubidea](#) azaltzeko baliabide gisa, horri buruz hitz egin dugu dagoeneko aurreko kapituluan, “Gure haurren eta nerabeen ahotsa” izenekoan.

Bigarren bideoan [Bilboko Adierazpenaren](#) testua agertzen da, neska-mutikoek beraiek irakurrita. Dokumentua, kapitulu honen lehenengo puntuan aipatutako urriaren 25eko jardunaldian prestatu da, Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioaren 25. urteurrena ospatzeko antolatutako ekitaldietako batean. Hain zuzen ere, adierazpena egin aurretiko gogoeta eta eztabaidarako, [koadernotxo](#) bat argitaratu da, Konbentzioaren testua haur eta nerabeentzat ahalik eta hizkerarik errazena eta hurbilena erabiliz. Koadernotxoa formatu elektronikoa eskura daiteke, Arartekoaren web-atarian eta *Eskubideen uhartea* izeneko webgunean, paperezko bertsioaren aleak ere edozein hezkuntza-zentrok edo taldek eska ditzake.

V

ATALA

Haur eta nerabeen
eskubideen
egoera baloratzea

V. Atala

HAUR ETA NERABEEN ESKUBIDEEN EGOERA BALORATZEA

Nazio Batuen Biltzar Orokorrek Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioa onartu izanaren 25. urteurrena 2014an ospatzeak haurren eta nerabeen eskubideekin loturiko hainbat ekitaldi, azterketa, gogoeta eta salaketa ekarri ditu, lurralde eta jarduera-arlo ezberdinetan. Horietan guztietan, modu esplizitu eta zabal batean edo ez hain esplizituki gogorarazi da, historian zehar, Konbentzioa nazioarteko hitzarmenik berretsiena dela eta haur guztiek dituzten eskubideak aldarrikatzen dituela, haurren etnia, erlijioa, jatorria edo beste edozein baldintza gorabehera. Eskubide horiek lehenengo aldiz aitortzeak paradigma aldaketa ekarri du historian: haurrak, 18 urtetik beherako neska-mutilak, babestu beharreko pertsonatzat jotzetik eskubideen subjektu aktibotzat jotzera igaro dira, eta beraien interes gorenak lehentasuna du beste bidezko interes batzuen aurretik.

Bide batez, 2014an, Arartekoak haurren eskubideen arloan egindako aurrerapausoak ere ospatu ditu, haurren egoeran eta bizitzeko baldintzetan hainbat hobekuntza egin direla onartzea bidezkoa baita. Hobetu dira, besteak beste, hezkuntzarako, osasun-zerbitzuetarako, bizi-baldintza duinak izateko sarbidea; familia indarkeriaren eta abusuen aurkako babesa; haurren iritziak aintzat hartzea... Hala ere, ezin dugu ahaztu errealitatea askotarikoa eta desberdina dela: gure haurren eta nerabeen gehienak ingurune aberasgarri batean haztea eta garatzea bermatuta dagoen bitartean, oraindik ere badaude talde eta kolektibo batzuk prekaritate-egoeran edo baztertuta daudenak, edo zailtasun handiagoak dituztenak. Horiek ezin ditugu ahaztu. Konbentzioak norbait bereziki kontuan hartu izanez gero, haur eta nerabe zaurgarriak izango lirakeke, gogorarazi behar baita hitzarmen horrek aldarrikatzen dituen eskubideak munduko neska eta mutil guztienak direla, salbuespenik gabe. ESKUBIDEEN KONTUA da, ez karitatearen kontua, justiziarena baizik.

Bestaldetik, huts egingo genuke, norabide bakarreko bidea, hau da, aurrerantz joatekoa dela pentsatuko bagenu, eta ezin dugu atzera egin eskubide bat bermatzea lortu denean. Hurbiletik bizi dugun esperientziak, hau da, oraindik bukatu gabe dagoen krisialdi ekonomikoak, agerian ipini du ustekabea eta ia-ia ohartu gabe aukera-berdintasunerako eskubideak urratu dela, edo behintzat, urratzeko arriskuan dagoela. Erakunde publikoek gizarte babesteko eta guztiak

barruratzeko duten politikaren eragina ahultzen ari denean, desabantaila-egoera batetik sartu behar direnek zailtasunak izaten dituzte distantziak gainditzeko; ondorioz, gero eta desberdintasun handiagoa sortzen da eta belaunaldiz belaunaldi joaten da. Desberdintasun hori haustea, eta pobrezia eta bazterketa belaunaldien artean transmititzeari aurka egitea ESKUBIDEEN KONTUA ere bada.

Aipatu beharra dago aurrera egiteko saioak eta ahalegin dezenteak egiten ari direla, batzuetan indar eta arduraren nahikoa ez izan arren. Haurrekin jarduteko esparruak egon badaude, horiek adostu egiten baitira, baina horrek ez du esan nahi politikaren lehentasuna denik; izan ere, ez da nabaritzen aurrekontuak ixteko orduan. Hori dela eta, berriro ere eskatu behar diegu gure agintariei uste sendoz justiziaren alde lan egiten jarrai dezatela, ESKUBIDEEN KONTUA den horretan.

Edonola ere, lan horretan jarraitzeko deia gobernuari egiten zaie, baina ez bakarrik. Konbentzioan zehaztutako arauak eta printzipioak errealitate bihurtzeko, baina horretarako, ezinbestekoa da arlo guztietan arau eta printzipio horiek errespetatzea, hau da, familian, ikastetxean, komunitatean, haurrei zerbitzuak ematen dizkien erakundeetan, eta esan bezala, administrazio publikoko maila guztietan.

Ondorioz, Euskadiko haurren eskubideak defendatzeko lanaren partaide, eta haien bizi-baldintzetan (duinak izan behar dute) eta garapenean (integral batean) eragina duten politika publikoak hobetzea sustatzeko elkarlan horren partaide, jarraian laburbiltzen ditugu gure jardueraren funtsezko alderdiak eta Arartekoko Haur eta Nerabeentzako Bulegoak egindako balioztapenak.

2014an, 329 kexa-espeditetan aipatu da argi eta garbi haurren eta nerabeen presentzia edo inplikazioa, alegia, Ararteko erakundeari egindako kexa guztietatik ia %12,4tan. Zenbaketa horretan sartuta daude, batetik, alde batek eskatuta bideratu diren kexa-espeditetarako (296): norbanakoek edo elkarteek azaldu dituzte, horretarako ezarritako bideren bat erabiliz (bulegoak, weba, posta elektronikoa); eta bestetik, erakundeak bere kabuz hasi dituen ofiziozko espeditetarako (33), haur eta nerabeen talde batzuk ahultasun egoeran daudela edo beraien premiei behar bezala erantzuten ez

zaiela susmatzen denean, egoera horiek aztertzeke eta horien bilakaera ikusteko. Ez dira zenbatu, baina kontuan hartzea merezi dute diru-sarrerak bermatzeko euskal sistemarekin zerikusia duten 576 kexak; ehuneko handi batean, familia barruan adin txikikoak dituzten familiek azaldu dituzte kexa horiek. Horrela, pentsa genezake gutxi gorabehera beste 152 kexa-espeditetan agertzen direla tartean haurrak eta nerabeak, eta guztiek ezaugarri komun hau dutela: baliabide ekonomiko urriak izatea.

Hezkuntza arloari buruz, hasteko hauxe adierazi behar dugu: kezka handia sortzen digu EAEko hezkuntza-eragile nagusiak Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Saila **“Heziberri 2020”** planaren barruan aurkezten ari den proiektuekin ados ez egoteak. Horri gehitu behar zaio gure erki-degoan gaitzespen nabarmena jaso duela hezkuntzaren kalitatea hobetzeko abenduaren 9ko 8/2013 Lege Organikoa (LOMCE) indarrean jartzeak. Gure aburuz, on litzateke gutxieneko adostasuna lortzea hezkuntza-eredu propioaren gainean, egungo Euskal Eskola Publikoari buruzko Legea onartu zenean gertatu zen legez.

Adierazi beharra daukagu arduratu egiten gaituela zenbait sektoretatik sustatutako intsumisio-jarrerak, jarrera hori arrisksua izan baitaiteke, hezkuntza-arduradun nagusiak jendaurrean adierazi duen moduan. Haren asmoa da nahitaez hartu beharreko neurriak soilik hartzea, EAEko ikasleak kaltetuak gerta ez daitezen.

Edonola ere, uste dugu herritarrek eta zenbait hezkuntza-eragilek hala eskatuta erakunde honetan izapidetu ditugun kexen errealitatea jardunbide berriak bultzatzeko iturri edota erreferentzia gisa erabili behar dela, gure hezkuntza-sistema hobetu eta bikaintasunera eramateko.

Ildo horretan, errepikakorrek izateko arriskua izanagatik ere, ikasleen onarpen-prozesuari dagokion atalean honako iritzia hau dugu: lekuri ez dagoen kasuetan aplikatzen diren lehentasun-irizpideei buruzko gogoeta sakona egin behar dela, bereziki familiaren bizilekuaren hurbiltasunari buruzkoa, Erroldako datuen gehiegizko erabilera ematen baita, eta hori hezkuntza-administrazioak sobera ezagutzen duen iruzurrerako praktika da. Alabaina, ez da horren aurkako inolako neurririk hartu.

Puntu honetan, hezkuntza-administrazioak bere gain hartu dituen eskolaratze-konpromisoei erreferentzia egin nahi diegu. Berorien arabera, pentsatzen dugu hezkuntza-arduradunek familiei laguntza emateko rola bereganatu behar dutela, eskolaratze-ziurtasunik ez dagoen kasuetan ere, bi urtekoen mailan gertatzen den legez.

Aurreko urteetan bezala, goraiatu egin nahi dugu eskolaratze lurralde batzordeek egiten duten ekarpena, gure hezkuntza-sistemara lehen aldiz sartzen diren ikasleak inte-

gra daitezen. Dena den, gailendu nahi dugu, proposamenak egiten dituztenean, batzorde horiek honakoa bermatu behar dutela: ikastetxeen finantzaketa-baldintzek eta garraiorako, jantokirako eta eskola-materialerako familiei ematen zaizkien laguntzek ahalbidetzea herritar guztiek unibertsiteaz kanpo-ko ikastetxe guztietarako sarbide unibertsala eduki dezatela.

Aurrekoari, aldi berean, aurten izapidetutako kexetan oinarrituta, gure gomendio hau gaineratu nahi diegu: posible den heinean, planteatutako eskolaratze-lehentasunak kontuan hartzea, programatutako plangintzan aparteko eragozpenik sortzen ez badute, behintzat.

Hezkuntza-plangintzari dagokionez, adierazi nahi dugu ezinbestekoa dela hezkuntza-arduradunek abiarazitako ildotik lanean jarraitzea, hots, eskola-komunitateko ordezkari guztien partaidetzarekin plangintza demokratikorako bidea eman dezatela. Uste dugu modu horretan bakarrik eman da-kiekeela erantzun egokia esparru horretan beti sortzen diren eskakizunei.

Hain zuzen ere, azken urte hauetan, lanbide-heziketaren kasuan izandako eskabideek hezkuntza-eskaintza areagotzea ekarri dute, prestakuntza hobea izan eta lan-munduan sartzeari ahalbidetzeko xedearekin, gaur egun daukagun egoera ekonomiko zitala kontuan hartuta.

Agertu diren beharrian berrien artean, hainbat familiak helarazi dizkiguten proposamenak aipatu nahi genituzke. Aipatu proposamenek eskatzen dutena da euren seme-alabek, hau da, eskolaratzeko gehienezko adina bete eta hezkuntza-beharrian bereziak dituzten ikasleek, jasotzen duten arreta luza dadila, gazte horiei estaldura emango dien hezkuntza-eredu sozial bat sortuta.

Hezkuntza-beharrian berezien atal honetan, hainbat ahots azaldu dira euren kezka adierazteko, berariazko laguntzak behar dituzten ikasleei eskainitako hezkuntza-arreta dela-eta. Hezkuntza-arduradunei eskatu nahi diegu orain arte azaldu duten laguntzeko borondatea izan dezatela, eskuratu diren arreta-mailetan atzerapausoak eman daitezen ekiditeko. Uste dugu laguntza emateko borondate hori bestelako hezkuntza-errealitateetara hedatu behar dela ere, besteak beste, gaixotasun arraroak dituzten ikasleengana.

Nolanahi ere, utziezinezkoa izaten jarraitzen du *Eskola Inklusiboaren esparruan Aniztasunari Erantzuteko Plan Estrategikoaren* ebaluazioa eta jarraipena egitea, ziur baikaude lan horrek hobetzen lagunduko duela kexetan etengabe azaltzen diren ikasle jakinen egoeraren ondotik ikasle horiei ematen zaien hezkuntza-erantzuna.

Eskola-garraioaren atalari dagokionez, aipatu behar dugu ez dugula ezagutzen 2012. urtea geroztik aplikatzen den Zirkularra aldatzeko ekimenik dagoenik. Hortaz, ez daki-

gu aukera-berdintasun gehiago lortzera bideratutako neurri berrien gainean lan egin ote den, joan zen urtean landa-barruti zehatzetan gertatu zen legez. Edonola ere, Hezkuntza, Hizkuntza Politika eta Kultura Sailak, ahal den neurrian, lehenetsi egin behar du eskola-garraioen ibilbideak egokitutako autobusekin antolatzea, hezkuntza-beharrizan bereziak (ezgaitasun fisiko, psikiko edo sentsorialari lotutakoak) dituzten ikasleek barneratzea bultzatzeko.

Hezkuntza Saila saiatu behar da bana-banako diru-laguntzak deitzeko urteroko aginduak aurreratzen, horrela, ahal den heinean, eskatutako laguntzak lehenago eman ditzan.

Eskola-jantokiari buruz, datu positibotzat jo behar dugu ez direla kexa gehiago jaso jantokiko laguntzak ematearen gainean. Hala ere, gure ikuspuntuaren arabera, horiek ez du eragin behar laguntza horien kudeatzeko erari jaramonik ez egitea, kuotak ordaindu ezin dituzten familien gorabeherak errepika daitezkeen ekiditeko.

Bekak eta ikasketarako bestelako laguntzen arloan, nabarmendu behar dugu jasotako kexa ugariaren zioa jarritako errekurtsoak ebazteko orduan izandako atzerapena izan dela. Hori dela eta, hezkuntza-arduradunak bultzatu nahi ditugu euren konpromisoa bete eta hemendik aurrera errekurtso horien ebazpenak bizkorrago ematen saia daitezela.

Eskolako bizikidetzari dagokionez, txosten honek ematen digun aukera baliatu nahi dugu hezkuntza-arduradunei eskatzeko ez dezatela deskuidatu ikasleengandik eraso edota tratu txarren bat jaso duten irakasleei laguntza eta konpainia gehiago eskaintzea.

Azkenik, hezkuntza-proposamen batzuk aipatu nahi ditugu, ikastetxeetako aniztasun afektibo-sexualarekin, neska-mutil LGTBen eskubideak babestearekin eta homofobia eta transfobiaren kontra borrokatzearekin zerikusia dutenak. Proposamen horiek Europa Rainbow Has proiektuan lantzen ari dira, erakunde honen eta Grupo Estable: Escuela Seguraren gidaritzapean, eta bertan hainbat hezkuntza-eragile eta gizarte-erakunde parte hartzen ari dira.

Familientzako laguntza publikoa dela eta, aurtan txosten berezi batean egindako azterketa sakonaren emaitzak eza-gutu ahal izan ditugu eta zenbait aditu eta parte-hartzailearen ikuspegi desberdinak gehitu ahal izan ditugu. Hori egin ondoren, are indar handiagoz berresten dugu familiei laguntza estrategia publiko saihestezina dela gizarte-estatuari eusteko. Horrek esan nahi du, krisialdian, inoiz baino gehiago, familia-politikak inbertsio publikorik onenak direla, gizarte-kohesioa bermatzeko eta garai hauek horrenbeste mehatxatzen dituzten pobrezia eta gizarte-desegituraketa prebenitzeko.

Gogora ekarri nahi dugu familien esparruan lan egitea ez dela laguntza publikoen edo diru-laguntzen politikak gauza-

tzea soilik (batez ere seme-alabak edo mendeko pertsonak izatearekin lotuta, bai eta lanbidea eta familiako bizitza bate-ratzea babestearekin lotuta ere...), baizik eta kultura-, gizarte- eta ekonomia-aldaketa sakonak bultzatzea ere badakarrrela, gero eta gehiago gainera, eta aldaketa horiek familien beharrak gure ekonomia-jardueran erabat sartzeko ikuspuntu berriak ireki behar dituztela. Botere publikoek pentsamoldeak aldatzeko prozesuen buru izatera deituta daude, zainketaren, etxeko lanen, atsedeneren, aisialdiaren, giza harremanen, borondatezko edo ordaindu gabeko beste gizarte-partaidetza mota batzuen beharrezkoa espazioa, derrigortua -bai eta baliogusia ere- aitortzera bideratutako prozesuen buru izate-ra, hain zuzen.

Euskadin familiei laguntzeak zera eskatzen du: familia-erduen aniztasuna existitzen dela onartzeko eta aintzat hartzeko lan egitea; baliabide edo babes-neurri bereziak behar dituzten familien kasuak identifikatzea, esparru bateratu bat sortzeko administrazio desberdinek ematen dituzten baliabideak jasotzeko eskubideen titularrentzat; familian inbertsio publikoa indartzea, batez ere, seme-alabak dituzten familien kostuak konpentsatzeko, baina baita ere, mendekotasuna edo ezintasunarekiko pertsonak zaintzeak sortzen dituen gastuak konpentsatzeko; sistema fiskaletik egin daitezkeen ekarpenaren garrantzia aztertzea, eta horretarako, ekimen pilotuak garatzea, baliabide horien eragina ebaluatzeko, familientzako laguntzaren ereduaren unibertsaltasunerantz aurrera egiten jarraitu bitartean; lana eta bizitza pertsonala uztartzeko neurriak indartzea eta/edo areagotzea, hala nola, programak, baimenak, laguntzak eta zerbitzuak, neurri horien eskaintza zabalaz ziurtatzea eta laneko sektore guztietara (publiko zein pribatuetera) malgutasun handiagoa ekarriko luketen bideak aztertzea, lanaldia murrizteari eta berrantolatzeari dagokionez, eta presentziatzko denborari edo telelanari dagokionez.

Oraindik ere kexa asko jasotzen ditugu seme-alabak dituzten eta banandu diren pertsonengandik, gurasoak direla eta legeak esleitzen dizkien eskubide eta betebeharrak zehatz batzuz betetzeko zailtasunak izaten dituztelako. Gai horri buruz erakunde honek ebazpen bat eman zuen dagoeneko 2011an, hara ere, behin eta berriro esan behar da legeak gurasoei (aita eta ama direnei), elkarrekin bizi diren edo ez aintzat hartu gabe, emantzipatu gabeko seme-alaben guraso-ahala esleitzen diela. Ondorioz, banantzeak edo dibortzioak ez du arrazoi izan behar, seme-alaben erabateko garapeneren arduraren betebeharrak betetzeko esleitu zaien ahal horren titular gisa dituzten eskubideak mugatzeko, zehazki, informazioa eta partaidetzarako bideak mugatzeko.

Kezka handiz ikusten ditugu gurasoen banantze- eta dibortzio-prozesuetan haurrek jasan behar duten egoerari buruzko kexak, haien izaera desberdina izan arren. Gai eta arlo askoren gainean formulatzen dira eta islatzen dute bikote-harremana hausteak dakartzan komunikatzeko zailta-

sunek eta gatazka askoko egoerek seme-alabengan izaten duten eragin larria. Hori dela eta, alde biei eskatu nahi diegu erantzukizunez joka dezatela eta, adingabeen interesa zaintzearen, komunikazioa lortzeko ahaleginak egin ditzatela, desadostasunik egonez gero epaiaren erabakia alde batera utzi gabe. Edonola ere, administrazio publikoaren esku dago adostasun- eta bitartekotza-giroa sustatzea, eta horretarako beharrezkoak diren baliabideak antolatzea, hau da, gutxieneko akordioak lortzeko eta horrekin lotutako balizko gatazkak konpontzeko esparruak eta dinamikak sortzea.

Babesik gabeko egoeran dauden haurrentzako **gizarte zerbitzuekin** zerikusia duten kexak, lehen bezala, haur-zerbitzuek egindako balorazioarekin desadostasuna dela eta aurkeztu dira. Horrelako balorazioak seme-alabak babesik gabe geratzeko arriskua, guraso-ahala etetea eta tutoretza erakunde foralak bere gain hartzea ekartzen ditu. Eskaera horien ehuneko handia dagoeneko bide judizialera bideratu da, baina horiekin batera beste kontu batzuk heldu zaizkigu, hala nola, balioztatze-prozesuarekin, emaitzak komunikatzeko bidearekin eta informazioa ematearekin zerikusia dutenak. Horietan bai esku hartu dugu, eta oro har, ez dugu okerrik ikusi administrazioaren jardueretan.

Herritarrek aurkeztutako kexei buruzko kapitulu honetan, erakunde honek esku hartzeko arrazoi berrien artean, honako hauek agertu dira: babeserako gizarte-zerbitzuetan, haurrek eta nerabeek entzunak izateko eskubidea, baita haurrak tartean hartzen dituzten kontuen gainean haien iritzia adierazteko eta aintzat hartuta izateko eskubidea ere, benetan eta eraginkortasunez erabiltzea; horretaz gain, babesgabetasun-egoeraren aurkako neurriak, eta babesgabetasun larriari edo babesik gabeko egoeran dauden adingabeen tutoretza hartzea ondorio duten ebazpen guztiak behar bezala arazoitzea.

Gure ustez, egoitza-harrerako baliabideen sarea dinamikoa da eta gizartearen errealitateak eskatzen duenari erantzuna emateko prest dagoela. Hala ere, oraindik konpondu gabe daude profil profetionalekin eta hezitzaileen prestakuntzarekin lotutako baldintzak betetzearen hautemandako gabetasunak; izan ere, arazo hau baliabideen kopuru handi batean existitzen da oraindik, eta hori, gure ustez, oso kontu larria da, are gehiago, pertsona ahulenek, egoerarik konplexuenek profesional hobereak eskatzen dituztelako iritzikoak bagara.

Familia-harrera beren familiarekin hazi ezin diren haurrak eta nerabeak hezteko baliabide egokiena da. Halaber, haren lehentasunezko izaera Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmenean eta aplikatu beharreko euskal araudiari aitortuta dago. Dena den, errealitatea ez dator bat lehentasunezko izaera horrekin. Beraz, familia-harreraren aldeko apustu irmoago bat eskatu beharko litzateke, atzerapenik gabe, haurren babesean erreferentziatzen diren Europako herrialdeen ildotik. Horrek egoitza-harrerari dagokionez ba-

liabideak eta aurrekontuak aldatzea dakar, orain arte garutako familia-harreraren alderdi guztiak indartzeko eta bereziki batzuk, adibidez profesional gisa egindako familia-harrera, sustatzeko.

Harrera-familiatan bizi diren haurren eta nerabeen eskubideak hobeto bermatuko lirateke, familia-harrera zehazki arautuko balitz. Araudiak jaso beharko litzateke honako kontu hauek: adingabearen interes gorena eta entzuna izateko eskubidea (baita bere iritzia kontuan hartuta izateko eskubidea ere) kontuan hartzea; parte-hartzaile desberdinen eskubideak eta betebeharrak; erreferentzia-profesionalen ratioak eta prestakuntza; jarraipen egokia egiteko irizpideak eta bisitaldien eta harremanen maiztasuna; prozedurak, protokoloak eta dokumentazioa.

Gure lurraldera heltzen diren eta bakarrik dauden adingabe atzeritarren kopurua nabarmen jaitsi arren, adingabe haiek aurkitu eta abegi egiteko, ezinbestekoa da koordinazioan eta lankidetzan aritzea; horrek, adingabeen eskubideak benetan eta eraginkortasunez erabiltzea bermatuko luke. Hori dela eta, erakunde honek berriro arreta jarri du gai honetan. Estatu mailan Protokolo Markoa onartzea eta Auzitegi Gorenaren jurisprudentzia-doktrina, adingabe horiek dituzten dokumentuen balioaren inguruan, erabateko argudioak dira, haurrak babesteari buruzko Euskadiko araudiak eskatzen duen jardun-protokolo komuna behin bukatzeko; izan ere, bakarrik dauden adingabe atzeritarrei harrera emateko protokoloa azaldu eta eskatu genuen jada, *Bakarrik dauden adingabe/gazte etorkinen arretarako bermeak* izeneko, 2013ko gomendio orokorrean.

Aipatu gomendioak jasotzen dituen kontuetako bat gazte horien emantzipazioa da, eta horri dagokionez, erakunde honen iritziak, gizarteratzeko zerbitzu edo laguntza batzuen kudeaketa (adibidez, Gasteizko Udalaren herritarren udal txartelaren bidezko janari prestazioarena) ez dator bat araudiarekin, ez Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemarekin, ezta legeak prestazio ekonomikoetarako aurreikusten duen helburuarekin ere. Gainera, ez dator bat zerbitzu horien erabiltzaileei aitortzen zaizkien eskubide batzuekin, hala nola, autonomiarako eta parte hartzeko eskubideekin.

Aisialdi eta jolas jardueri dagokienez, gazteen lonjak sarritan agertu dira Arartekoaren jardueran 2014. urtean. 2013an, leku horiek sortzen duten zarata eta osasunerako arriskua (bai lonjen erabiltzaileentzat bai auzokoentzat) salatzen zuten kexen kopuru handiari aurre egiteko, ofiziozko jarduera hasi genuen, eta 2014an, horri amaiera eman diogu. Ingurumenari buruzko politika publikoak aztertzeke ikuspegitik –hori, gure ustez, osatu beharko litzateke beste azterketa batzuekin, hala nola, gazte partaidetzari edo aisialdia sustatzeari buruz– aurkeztu dugun *gazteen lokalei buruzko gogoetarako oinarrien dokumentuan* hainbat proposamen eta gomendio ezartzen dira, administrazio publikoek (gehie-

netan, udalek) bateratsu jardun dezaten bi premisaren baitan: ingurumenean eragina izan dezaketen jarduerak arautzeko eremua betetzea, eta gazteen lokal egokiak, seguruak eta gizarteratuak erraztea.

Eskolako kirolaren arloan egin dugun esku-hartzeak bi ardatz nagusi izan ditu: 1) adingabe atzerritarrek (bakarrik dauden eta haurrentzako gizarte-zerbitzuen tutoretzapean dauden adingabeak, edo atzerritarrak diren gurasoekin bizi direnak) futbol federatua jarduteko lizentziak lortzeko izan dituzten oztopoak kentzea; 2) eskolako kirolaren arloan parte hartzen duten erakunde guztien, publiko zein pribatuen, betebeharrak azpimarratzea, hau da, adin horietako kirolaren oinarri izan behar den parte-hartze eta heziketa espirituarekin bat egin beharko lukete une oro.

Osasunaren eremuan eta buru-osasun arazoak dituzten umeenganako arretari dagokionez, berriro ere errepikatu behar dugu errehabilitazio erdibideko egituraz hornitzeko bidean aurrera egin behar dugula, nahi dugun arreta komunitate ereduari gero eta gehiago hurbilduz.

Nortasun arazoak artatzeari dagokionez, osasun-administrazioa, Ararteko erakundea, hirugarren sektorea eta elkarte profesionalak erabat ados daude eguneko unitate/baliabide bat, egonkorra eta integratua, martxan jartzeko beharrez dagoela, baita hiru lurraldeetan arreta egokia ematea ahalbidetuko duen egituraketa behar dela ere. Azken horrek profesionalen prestakuntza ekarriko du, eta, aldi berean, EAEko biztanleria osoari arreta eskaini ahal izatea ere, eta ez bakarrik bilbotar batzuei. Horrenbestez, premiazkoa da osasun-administrazioak proiektu hori gauza dezala, sistema sozialarekin (gizarte-bazterketaren arreta, etxegabeko pertsonak, adingabeen babesa, prebentzioa) eta gazte-justiziakoarekin koordinatuta egonda (ezinbestekoa da bi sistema horien inplikazioa). Era berean, koordinatuta egon behar du droga-mendekotasuna eta NNrekin albo-erikotasuna aurkezten duten beste zenbait patologia (hala nola, elikadura-jokabidearen nahasmenak) artatzeko bere dispositiboekin.

Kronikotasunaren estrategiaren lerro ezberdinetan aurrerapen batzuk ikusi dira, zehazki jaioberrien bahetzean eta prebalentzia baxuko gaixotasunekin lotuta, baina oraindik aldatu beharreko gai asko geratzen dira, eta horiek justifikatzen dute erakunde honek 2015ean gai horren eta arreta soziosanitarioren bilakaera aztertzea.

Pobrezia pairatzeko arriskuan dauden haurrei dagokienez, adierazleak narriatzen edo okertzen hasiak zirela nabaritu zen bai 2013ko egin genuen azterketan, baita beste erakunde batzuetako txostenetan ere, eta hori baieztatu egin da 2014an egindako azterketetan. Hau da, bi urte horietan, haur-pobrezia jaitsi beharrean, igo egin da, baita gainerako populazioaren pobrezia baina proportzio handiagoan (azkarrago) igo ere. Bestaldetik, Eusko Jaurlaritzako sail batzuetan kontsultatuz

gero iaz baieztatzen genuen ez bezala, benetako pobrezia eta gabezia larrien arteko loturak duen eragin nabarmenena elikadura-arazo larrien presentzia da (EAEko haur-populazioaren % 5,9). Azkenik, pobrezia eragin askoz ere handiagoa du haur eta nerabe atzerritarrengan. Jakina, baieztapen orokorrak zehazteko, kontuan hartu behar dira eskualde-mailan agertzen diren desberdintasunak.

Informazio hau ikusita, gure administrazio publikoari berriro gogorarazi behar dizkiegu Bulego honen 2013ko txostenean dagoeneko aipatu ziren gai batzuk:

- Haurren artean pobrezia saihestea eta pobrezia heda-pena gelditzea politikaren lehentasunetako bat da.
- Haurrak eskubideak dituzten subjektu gisa hartuta, haurren eskubideak aitortzeko ikuspuntua.
- Esku-hartze goiztiarraren eta *funtsezko urteen* ikuspuntuen garrantzia.
- Politika konpentsatzaileak sendotza, krisialdiak jada ahultasun-egoeretan zeuden pertsonengan eta taldeengan izan duen eragin bereziki negatiboa dela eta.
- Baterako eta erakundeen arteko planen edo estrategien alde egitea, eta horietan, eragileen esku-hartzeak koordinatzea, oinarri, ikuspuntu eta adierazle komunak oinarri hartuta.
- Baliabide-gabezia leuntzeko laguntza ekonomikoak, baina baita haurren arretako zerbitzu publikoak ere, beste arlo batzuetatik esku-hartzeaz eta haurren bizitza-aukeretan gizarte-oinordetzaren garrantzia murrizteko helburua duten neurriez gain.
- Erkidegoko mailako zerbitzuen zeregin esanguratsua: pobrezia esperientziak haur pobrezia dakartzen zailtasun eta desabantailak arintzea.
- Lurralde osoan sistema ezberdinen arteko koordinazioa eta sare-lana hobetzea, familia pobre bakoitzaren egoera bereziari erantzun azkar, malgu eta integralak eman ahal izateko
- Haur-pobrezia egoerak neurtzeko eta horien jarraipena egiteko adierazle-aula bat garatzea eta/edo sarritan berrikustea.

Gure aldetik, 2015ean jarraituko dugu errealitate horri kasu egiten, eta bereziki, honako hiruko honi: benetako pobrezia-eragoak – elikadura-premia larriak – atzerritarrak.

Gainerako kapituluetan, adierazi nahi dugu adingabeen fiskaltzekin eta, oro har, sistema judizialarekin batera lan egiten jarraituko dugula, sistema horrekin zuzenean (biktima, leku-

ko edo erasotzaile gisa) edo zeharka harremanetan jartzen diren haurren eskubideak babestu eta bermatzeko.

Aipatu bezala, atzerritarren seme-alaba askok eta askok jasaten duten pobrezia-egoerez gain, erroldan izena emateko eta haur atzerritarren osasun-arretarako eskubideez baliatzeke zailtasunei erreparatzen jarraituko dugu.

Ahal dugun heinean lagunduko dugu esparru seguruak sortzen (ikastetxeak, komunitateak, etab.), oro har, aniztasuna, eta bereziki sexu-joera eta genero-identitatearen aniztasuna modu positiboan bizitzeko. Era berean, jarraituko dugu genero-indarkeria jasateko arriskuan dauden haurren premiak detektatzeko eta horiei heltzeko proposamenak aztertzen eta prestatzen, haurrari (zuzeneko) biktimaren estatutua aitortzea aho batez onartuta dagoela dirudienean.

Azkenik, Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioaren 25. urteurrena bukatuta, herri administrazioei lehenik eta, oro har, gizarteari eskatu nahi diegu ospakizun horrek haurren eskubideetara bideratu duen arreta izaten jarrai dezatela. Oraindik ere beharrezkoa da haurren eta nerabeen eskubideei buruzko kontzientzia zabaltzea, bai plano orokorrean (eskubideen

hedapena) bai zenbait jardueren gaineko kontzientziatzeari dagokionean (zigor fisikoa, tratu txarrak, sexu-erasoak...). Bestalde, adingabearen interes gorenak eskatzen duenez, erabaki judizialean eta administratiboetan, oro har haurrei edo talde jakin bati buruzko legeak, politikak, estrategiak, programak, planak, aurrekontuak, lege- eta aurrekontu-ekimenak eta zuzentzarauak onartzeko prozesuaren etapa guztietan, erabakiak zer ondorio (positibo edo negatibo) izan ditzakeen haur interesdunengan aztertu behar da.

Bukatzeko, berriz aipatu nahi dugu kapitulu honen hasieran guttiz iraultzailatzat jo dugun Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioaren zatia, hain zuzen, lehena eta geroa bereizten duen mugarrira: haurrak eskubideak dituzten subjektuak dira, eta ez babestu beharreko objektu hutsak; haurrek beraien ahotsa dute; iritziak izateko, adierazteko, entzunak izateko eta aintzat hartuak izateko eskubidea dute. Horiek horrela, aurrera egin behar dugu adingabeak beren bizitzak kaltetzen dituen esparruetan parte hartzen dutela bermatuko duten baliabideak, hau da, **partaidetza errealeko eta egonkorreko** bideak, bide horiek gauzatzeko denborak, mekanismo egokiak, metodologia erakargarriak eta abarrek eratzeko.

HAUR ETA NERABEENTZAKO
BULEGOAREN TXOSTENA

VI

ATALA

Eranskinak

VI. Atala

ERANSKINAK

Grafikoen aurkibidea

1. grafikoa <i>Kexen banaketa, kexagileak adingabearekin duen harremanaren arabera</i>	22
2. grafikoa <i>Alde batek eskatuta bideratu diren kexen banaketa, gai-esparruaren arabera</i>	22
3. grafikoa <i>Ofiziozko espedienteen banaketa, gai-esparruaren arabera</i>	23
4. grafikoa <i>Baztertutako eta tramiterako onartutako kexen ehunekoa</i>	23
5. grafikoa <i>Baztertutako kexak: baztertzeko arrazoiak</i>	24
6. grafikoa <i>Foru Aldundiaren gizarte-zerbitzuek 2014an artatu dituzten haur eta nerabeen kopurua</i>	33
7. grafikoa <i>Egoitza-harrera neurriaren eboluzioa 1995-2014</i>	34
8. grafikoa <i>Familia-harrera neurriaren eboluzioa 1995-2014</i>	34
9. grafikoa <i>EAEen eta lurraldearen arabera, 2014. urtean egoitza- eta familia-harrera neurrien arteko konparazioa</i>	35
10. grafikoa <i>Adopzio eskaeren eboluzioa EAEen 1995-2014 (nazionala eta nazioartekoa)</i>	36
11. grafikoa <i>Eratutako adopzioek (nazional eta nazioartekoek) EAEen izan duten bilakaera 1995-2014</i>	36
12. grafikoa <i>Bakarrik dauden adingabe atzerritar "berriak", foru aldundietako haurren gizarte zerbitzuek artatuak. Bilakaera 2005-2014</i>	43
13. grafikoa <i>Bakarrik dauden adingabe atzerritarrak, abenduaren 31ra arte foru aldundietako haurren gizarte zerbitzuek artatuak. Bilakaera 2005-2014</i>	44
14. grafikoa <i>Alde batek eskatuta bideratutako kexa-espedienteen banaketa, diruz urri dabiltzanen gutxi gorabeherako kopurua barne hartuta</i>	53

Arloko araudia

Hezkuntzarako eskubideari dagokionez:

- [8/1985 Lege Organikoa, uztailaren 3koa](#), hezkuntzarako eskubidea arautzen duena.
- [2/2006 Lege Organikoa, 3 maiatzaren 3koa](#), Hezkuntzari buruzkoa.
- [8/2013 Lege Organikoa, abenduaren 9koa](#), hezkuntza-kalitatea hobetzeko (LOMCE).
- [1/1993 Legea, otsailaren 19koa](#), Euskal Eskola Publikoari buruzkoa.
- [118/1998 Dekretua, ekainaren 23koa](#), hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleei eman beharreko hezkuntza-erantzuna eskola muinbakar eta integratzailearen esparruan antolatzen duena.
- [201/2008 Dekretua, abenduaren 2koa](#), Euskal Autonomia Erkidegoko unibertsitateaz kanpoko ikastetxeetako ikasleen eskubide eta betebeharreari buruzkoa.
- [19/2012 Dekretua, otsailaren 21ekoa](#), Euskal Autonomia Erkidegoko Eskola Bizikidetzaren Behatokia sortzeko dena.

Haurrak eta nerabeak babesteari dagokionez:

- [12/2008 Legea, abenduaren 5ekoa](#), Gizarte Zerbitzuei buruzkoa.
- [238/2010 Dekretua, irailaren 14koa](#), Gizarte Zerbitzuen arloko Goi Ikuskaritzari buruzkoa.
- [353/2013 Dekretua, maiatzaren 28koa](#), Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemaren Fitxa Sozialari eta Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemaren gizarte-diagnostikoa egiteko tresnari buruzkoa.
- [424/2013 Dekretua, urriaren 7koa](#), gizarte-zerbitzuetako irabazi-asmorik gabeko erakundeak gizarte-intereseko deklaratzeari buruzkoa.

A. Babesik gabeko haur eta nerabeen gainean:

- [1/1996 Lege Organikoa, urtarrilaren 15ekoa](#), Adin Txikikoan Babes Juridikoari buruzkoa, Kode Zibila eta Prozedura Zibilaren Legea Partzialki Aldatzeko.
- [54/2007 Legea, abenduaren 28koa](#), Nazioarteko Adopzioari buruzkoa.
- [3/2005 Legea, otsailaren 18koa](#), haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko.
- [40/1998 Dekretua, martxoaren 10ekoa](#), Euskal Autonomia Erkidegoko gizarte zerbitzuen baimena, erregistroa, homologazioa eta ikuskapena arautzeko.
- [114/2008 Dekretua, ekainaren 17koa](#), Foru Aldundiek

adingabeen adopzioaren arloan jarraitu beharreko jarduna arautzen duena eta, aldi berean, Nazioarteko Adopzioarako Erakunde Laguntzaileen kreditazioa eta funtzionamendua arautzen dituen urriaren 28ko 263/2003 Dekretua aldatzen duena. (Dekretu hori aldatu du [245/2012 Dekretuak, azaroaren 21ekoak](#), adingabeen adopzioan foru-aldundiek jarraitu beharreko jarduna arautzen duen Dekretua aldatzen duenak.)

- [131/2008 Dekretua, uztailaren 8koa](#), gizarte babesik gabeko haur eta nerabeentzako egoitza harrerako baliabideak arautzen dituena.
- [230/2011 Dekretua, azaroaren 8koa](#), BALORA-Euskal Autonomia Erkidegoan haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko udaleko eta lurraldeko gizarte-zerbitzuetan arrisku-egoeren larritasuna balioesteko tresna onesten duena.

B. Ezinduta edo mendekotasun egoeran dauden haur eta nerabeei buruz:

- [26/2011 Legea, abuztuaren 1ekoa](#), araudia Desgaitasuna duten Pertsonen buruzko Eskubideen Nazioarteko Konbentziara egokitzea.
- [51/2003 Lege Organikoa, abenduaren 2koa](#), ezinduen aukera berdinerako, bereizkeriarik ezerako eta erabilerraztasun unibertsalerakoa.
- [39/2006 Legea, abenduaren 14koa](#), autonomia pertsonala sustatzeari eta mendetasun-egoeran dauden pertsonak zaintzeari buruzkoa.
- [20/2012 Legegintzako Errege-dekretua, uztailaren 13koa](#), aurrekontuaren egonkortasuna bermatzeko eta lehiakortasuna sustatzeko neurriei buruzkoa.
- [1050/2013 Errege Dekretua, abenduaren 27koa](#). Horren bidez arautu da Norberaren Autonomia Sustatzeko eta Mendeko Pertsonak Artatzeko abenduaren 14ko 39/2006 Legean ezarri zen gutxienezko babes-maila.
- [1051/2013 Errege Dekretua, abenduaren 27koa](#). Horren bidez arautu dira Norberaren Autonomia Sustatzeko eta Mendeko Pertsonak Artatzeko Legean ezarri ziren Autonomiarako eta Mendekotasuna Artatzeko Sistemaren prestazioak.
- [2013ko uztailaren 25eko ebazpena, Gizarte Zerbitzuetako eta Berdintasuneko Estatuko Idazkaritzarena](#). Horren bidez argitara eman da Gizarte Zerbitzuen Lurralde Batzordeak eta Autonomia eta Mendekotasuna Artatzeko Sistemak gai hauetaz onartu duen Akordioa: irizpide komunak, gomendioak, mendekoak diren edo izateko arriskuan dauden hiru urtetik beherako haurrei osoko arreta emateko planen gutxienezko baldintzak, 2012ko ekitaldiari dagokion ebaluazioa (Norberaren Autonomia Sustatzeko eta Mendeko Pertsonak Artatzeko abenduaren 14ko 39/2006 Legea aplikatzearen ondorioak ebaluatzen dira bertan).

Osasunari dagokionez:

- [14/1986 Lege Orokorra](#), apirilaren 25ekoa, Osasunari buruzkoa.
- [33/2011 Lege Orokorra](#), urriaren 4koa, Osasun Publikoari buruzkoa.
- [8/1997 Legea](#), ekainaren 26koa, Euskadiko Antolamendu Sanitarioarena.
- [41/2002 Legea](#), azaroaren 14koa, informazio eta dokumentazio klinikoaren arloan pazientearen autonomia eta eskubideak eta betebeharrak arautzen dituen (9.3 artikulua: 12 urtetik aurrera entzuna izateko eskubidea).
- [2/2010 Lege Organikoa](#), martxoaren 3koa, sexu- eta ugalketa-osasunari eta haurdunaldiaren borondatezko eten-durari buruzkoa (13.4 artikulua: haurdunaldia borondatez etetea baimentzeko eskubidea).
- [16/2012 Legegintzako Errege-dekretua](#), apirilaren 20koa, Osasun Sistema Nazionalaren iraunkortasuna bermatzeko eta bere prestazioen kalitatea eta segurtasuna hobetzeko presako neurri buruzkoa.
- [175/1989 Dekretua](#), uztailaren 18koa, Osakidetza-Euskal Osasun Zerbitzuko paziente eta erabiltzaileen eskubide eta betebeharren karta onartzen duena.
- [114/2012 Dekretua](#), ekainaren 26koa, Euskal Autonomia Erkidegoaren eremuan Osasun Sistema Nazionalaren osasun-prestazioak emateko araubideari buruzkoa.

Zigor-arloko erantzukizunari dagokionez:

- [5/2000 Lege Organikoa](#), urtarrilaren 12koa, adingabeen erantzukizun penal arautu duena eta lege hauek aldatu dutena: [7/2000](#) eta [9/2000](#) Lege Organikoak, abenduaren 22koak; [9/2002 Lege Organikoa](#), abenduaren 10ekoa; [15/2003 Lege Organikoa](#), azaroaren 25ekoa; [19/2003](#) eta [8/2006 Lege Organikoa](#), abenduaren 4koak.
- [1774/2004 Errege Dekretua](#), uztailaren 30ekoa. Horren bidez, [5/2000 Lege Organikoaren Araudia](#) onartu da.
- [163/2008 Dekretua](#), irailaren 30ekoa, Euskal Autonomia Erkidegoko arau-hausle adingabeei gizarte- eta hezkuntza-arreta eskaintzeko erakunde laguntzaileak baimendu, homologatu, ikuskatu eta erregistratzeari buruzkoa.
- [80/2009 Dekretua](#), apirilaren 21ekoa, askatasunaz gabetzeko neurriak betearazten dituzten EAEko ikastetxeei buruzkoa.

Familia-erantzukizunari eta haren osotasuna babesteari dagokionez:

- [13/2008 Legea](#), abenduaren 12koa, familiei laguntzekoa.
- [1/2008 Legea](#), otsailaren 8koa, Familia Bitartekaritzakoa.
- [255/2006 Dekretua](#), abenduaren 19koa, seme-alabak dituzten familientzako diru-laguntzak arautzen dituen.
- [124/2008 Dekretua](#), uztailaren 1ekoa, Euskal Autonomia Erkidegoan deribazio judizialaren bidezko Familia Elkarguneak arautzen dituen. Honen bidez aldatu dena: [239/2011 Dekretua](#), azaroaren 22koa, Euskal Autonomia Erkidegoan deribazio judizialaren bidezko Familia Elkarguneak arautzen dituen Dekretua aldatzeko dena.
- [177/2010 Dekretua](#), ekainaren 29koa, familia eta lana bateragarri egiteko laguntzei buruzkoa.
- [154/2012 Dekretua](#), uztailaren 24koa, familia-politiken eremuan familia-errenta estandarizatzeko sistemari buruzkoa.
- [246/2012 Dekretua](#), azaroaren 21ekoa, Bitartekarien Erregistroari buruzkoa eta erregistro horretan inskribatzeko egiaztatu beharreko familia-bitartekaritzako prestakuntza zehazten duena.
- [1618/2007 Errege Dekretua](#), abenduaren 7koa, elikagaien ordainketa bermatzeko funtsaren antolaketari eta funtzionamenduari buruzkoa¹⁵.
- [15/2003 Lege Organikoa](#), azaroaren 25ekoa. Horren bidez aldatu zen Zigor Kodeari buruzko azaroaren 23ko 10/1995 Lege Organikoa. Araudi horrek, besteak beste, haurrei dagozkien neurriak ezartzen ditu arlo hauetan: etxeko indarkeria, adin txikikoak galbideratzeko delituak eta haurren osotasun fisiko eta psikologikoen kontrakoak.
- [1/2004 Lege Organikoa](#), abenduaren 28koa, genero-indarkeriaren aurkako erabateko babesari buruzkoa.

¹⁵ Horren xedea da banandutako gurasoen seme-alaba adingabeek diru-kopuru bat hartuko dutela bermatzea -aurrerakintzat hartzen da-, familia-unitateak haien premiei aurre egin ahal izan diezaien, obligaziodunak ordaindu beharreko elikagaiak ordaintzen ez dituela eta.

